

Η Ανταρκτική ανήκει στους πγκοίνους

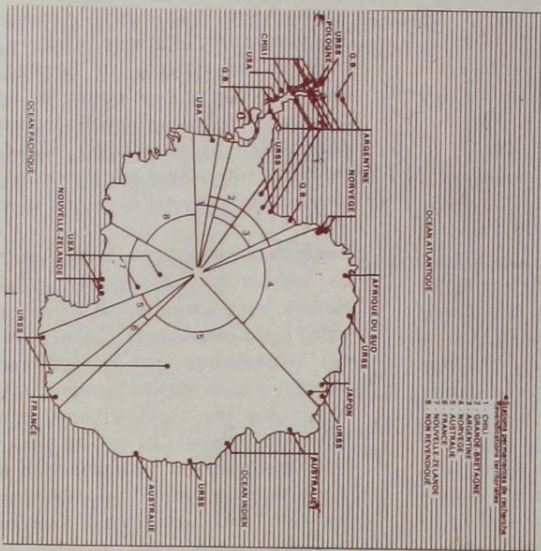
Η Ανταρκτική, η άγνωστη έκρη ήπειρος, είναι μια παγωμένη έρημος 13.000.000 km², νότια του 60ου παραλλήλου. Μια έρημος που σαρώνεται από ανέμους των 300 km/h με ηφαίστεια ενεργά ή άβυσμα, με οροσειρές όπου το χιόνι μετακινούμενο από τον άνεμο δεν κόβεται, από βράχους, τους νηαταks που είναι σαν νησιά πάνω στην άσπρη θάλασσα. Σ' αυτό το εχθρικό περιβάλλον η ζωή είναι σπάνια. Σ' αυτό το εχθρικό περιβάλλον η ζωή είναι σπάνια. Σ' αυτό το εχθρικό περιβάλλον η ζωή είναι σπάνια. Σ' όλη αυτή την έκταση έχουμε δυο είδη φυτών με ρίζες, μερικές λειχήνες, μανιτάρια και βρύα. Ακόμη 63 είδη εντόμων από τα οποία τα 42 είναι παράσιτα και βασίλαδες των εδαφών, 17 είδη πουλιών που αναπαράγονται και κλωσάνε στις προνομιακές ζώνες στο όριο του εδάφους, από τους παγωμένους βράχους που επιπλέουν και από τη θάλασσα.

Διεθνής συμφωνία

Το 1959 υπογράφεται η συμφωνία για την Ανταρκτική που έκανε το χώρο αυτό ένα επιστημονικό εργοστάσι. Γίνονται μελέτες για τα πουλιά, τα πτερυγιοπόδα και τις υπέροχες αντιστάσεις και ικανότητες που αναπτύσσουν. Ακόμη έρευνες σχετικές με τη μετεωρολογία, τους πάγους απ' όπου αποκτώνται απαραίτητες πληροφορίες στον έλεγχο της μεταβολής του κλίματος και στις προειλεγμένες και χημικές μολύνσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το DDT που βρέθηκε στα αυγά των πουλιών και στο χιόνι της -Ανταρκτικής, που δείχνει ακριβώς τη χρησιμότητα αυτών των ερευνών στη συνειδητοποίηση της παγκοσμιοτητας της οικονομικής κρίσης και της αλληλεπίδρασης των διαφόρων φαινομένων. Η συνθήκη που υπογράφηκε τότε, αποστρατιωτικοποιεί την Ανταρκτική, που σημαίνει ότι οι στρατιωτικοί λείπουν, αλλά ότι είναι άσπλοι. Επίσης με τη συνθήκη κηρύσσεται αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη.

Εν τούτοις, η Ανταρκτική δεν ξεφεύγει εντέλως από τους διεθνείς κανόνες που θα μπορούσαν θεωρητικά να επιβάλλουν την αποθήκευση των πυρηνικών αποβλήτων. Η επιμελήτεια της ατομικής ενέργειας (C.E.A.) έχει ήδη προτείνει στην επιστημονική επιτροπή της συνθήκης, να χρησιμοποιηθούν οι σημάδες από πάνω της Ανταρκτικής για την αποθήκευση των πυρηνικών αποβλήτων, πρόταση που ευτυχώς δεν έχει γίνει αποδεκτή μέχρι σήμερα.

Την αρχική συμφωνία έχουν υπογράψει 12 χώρες -Αργεντινή, Αυστραλία, Βέλγιο, Χιλή, Γαλλία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Νότια Αφρική, Μ. Βρετανία, ΗΠΑ, Σοβ. Ένωση- αλλά μέχρι σήμερα

αυτές έχουν συζητηθεί κατά πολύ.

Ήδη η εκμετάλλευση που γίνεται μέχρι τώρα έχει αρχίσει να είναι καταστροφική, π.χ. με το ψάρεμα των krill (μικρό θαλάσσιο είδος, σαν γαρίδα που αποτελεί το βασικό είδος τροφής των περιπατότερων ειδών της Ανταρκτικής) από Ρώσους, Ιαπωνέζους, Πολωνούς, Αμερικάνους κοράβια όπου η υπερεκμετάλλευση έχει άμεσες επιπτώσεις στις φώκιες, τα ψάρια, τα πουλιά και τις φάλαινες. Το ίδιο συμβαίνει και με τα φαλανοθηρικά που έχουν κυριολεκτικά αποδεκατιστεί τα μεγάλα κήτη των Αυστραλιανών θαλάσσιων. Μόνο τα 6 είδη φώκιες φαίνεται να εξακολουθούν στήνινη τουλάχιστο, με τη Διακήρυξη για την προστασία της φώκιες της Ανταρκτικής, που υγράφηκε το 1972 και καθορίζει τα όρια μιας ήπιας εκμετάλλευσης και βέβαια η Ανταρκτική -έχει στρατηγική σημασία, μιας και ο κάτοχος του τμήματος που απητέλει προέκταση της Νότιας Αμερικής ελέγχει το στενά του Drake, εμποδίζοντας όλες τις μετακινήσεις μεταξύ του Ινδικού, Ειρηνικού και Ατλαντικού ωκεανών

κατά το προηγούμενο του Σουζέ δώλωστε. Το ρόλο αυτό προσταθούν να παίξουν Χιλή, κατά πρώτο λόγο αλλά και Αργεντινή, που εγκαθιστούν κι αυτοί στην Ανταρκτική δικές τους εγκαταστάσεις, οργανώνοντας κρουαζιέρες κ.λπ. που ωθούν χιλιάδες πολίτες να πατούν το έδαφος της Ανταρκτικής, κ.λπ.

Η καμπίνα

Το 1989 η συνθήκη για την Ανταρκτική θα ξαναυζητηθεί και είτε θα συμφωνηθεί η παράταση και επέκτασή της είτε θα απορριφθεί, να αρχίσει ή καλύτερα συνεχιστεί η εκμετάλλευση της Ανταρκτικής χωρίς κανένα περιορισμό.

Διάφορες διεθνείς οικονομικές οργανώσεις, με πρώτη και εδώ την GreenPeace, έχουν ξεκινήσει καμπίνα για τη σωτηρία της Ανταρκτικής ενημερώνοντας την κοινή γνώμη. Ήδη στη Γαλλία έχουν κυκλοφορήσει 50.000 σχετικές κάρτες, γίνονται διάφορες άλλες ενέργειες, μια από τις οποίες είναι ένα κείμενο διακήρυξης που κυκλοφορεί για τη συνέκνωση υπογραφών σε πολλές χώρες, ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα. Το κείμενο αυτό, που διαβάζεται στο τέλος της ομιλίας, μπορεί να το βρείτε στις οικονομικές ομάδες που υπάρχουν στις διάφορες πόλεις ή ακόμη μπορεί να σας το στείλουμε κι εμείς, ιδιαίτερα αν πρόκειται για συλλογή υπογραφών.

Η διακήρυξη της Ανταρκτικής

1. Οι θέσεις αυτής της διακήρυξης θα εφαρμόζονται νότια από τον 60ο παράλληλο περιλαμβάνοντας όλους τους ωκεανούς και τις ηπείρους.
2. Η Ανταρκτική θα χρησιμοποιείται μόνο για ειρηνικούς σκοπούς. Όλα τα στρατιωτικής φύσης μέτρα όπως η ίδρυση στρατιωτικών βάσεων, η πραγματοποίηση στρατιωτικών ασκήσεων, οι δοκιμές και η αποθήκευση οποιαδήποτε είδους όπλων θ' απαγορεύεται.
3. Εκθεθεί της επιστημονικής έρευνας και συνεργασίας στην Ανταρκτική, όπως εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του «διεθνούς Γεωφυσικού χρόνου».
4. Απαγορεύεται η λειτουργία οποιασδήποτε μονάδας πυρηνικής ενέργειας, πυρηνικές δοκιμές ή η διάθεση εκεί ραδιενεργών αποβλήτων.
5. Όλες οι ανθρώπινες ενέργειες στην Ανταρκτική, θα πρέπει να γίνονται σύμφωνα με τους ακόλουθους κανόνες: α) Καμία ενέργεια να μην βαρύνει σε κίνδυνο τη νησιότητα της Ανταρκτικής β) Καμία ενέργεια να μην βλάπτει το βιότοπο κανενός πουλιού και θηλαστικού που ζει στην Ανταρκτική. Η εφαρμογή αυτών των κανόνων εναπόκειται στη δικαιοδοσία του «Γραφείου προστασίας Περιβάλλοντος της Ανταρκτικής».
6. Εξέγερση και εκμετάλλευση των μεταλλευμάτων δεν επιτρέπεται.
7. Κάθε επέμβαση στους θαλάσσιους πόρους της περιοχής μπορεί να γίνεται μόνο όταν υπάρχει ξεκάθαρη τεκμηρίωση ότι το επίπεδο των αλιευμάτων δεν έχει καμία μακροπρόσημη επίπτωση στη βιωσιμότητα του πληθυσμού όλων των ειδών της Ανταρκτικής.

δρχ.
70

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΗΜΕΥΣΙΑ

- Αφιέρωμα στη βία Ρούντολφ Μπάρο
- Συνέντευξη με το Καζακίας
- Οικονομία εκδικείται
- Αδουλμία: η οικονομία

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Περιοδικό για την προώθηση της Οικολογίας, της αυτοδιαχείρισης και των εναλλακτικών λύσεων

Τεύχος 19 ΓΕΝΑΡΗΣ-ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1986

ΑΛΟΥΜΙΝΑ: Η οικονομία εκδικείται

Αναβάλλεται προς το παρόν η εγκατάσταση της πολυδιαφημισμένης μονάδας αλουμίνας στην Αγία Ευθυμία Φωκίδας. Τα προβλήματα που προέκυψαν στη μελλοντική απορρόφηση ενός μέρους της παραγωγής από τη Βουλγαρία και ο τρόπος πληρωμής, πάγωσαν για λίγους μήνες την επένδυση. Είναι ίσως οξύμωρο, αλλά πάντως αληθινό πως το τι τελικά θα γίνει ή δεν θα γίνει εδώ, εξαρτάται από το αν η γειτονική μας χώρα διαθέτει ηλεκτρική ενέργεια για παραγωγή αλουμινίου από την αλουμίνα που θα αγοράζει και αν θα έχει επαρκή αποθέματα συναλλάγματος για να μας πληρώνει. Και απ' ό,τι φαίνεται δεν διαθέτει και τα δύο.

Τα κριτήρια εξακολουθούν να μην είναι το τι μας συμφέρει σαν χώρα, ούτε το πώς συνδέεται η υπό δημιουργία βιομηχανία με τη δομή της εθνικής οικονομίας αφενός και της τοπικής οικονομίας στη Φωκίδα αφετέρου. Οι παράμετροι που έθεσαν οι οικολογικές οργανώσεις, οι σύλλογοι περιβάλλοντος αλλά και η επιτροπή κατοίκων του χωριού δεν ελήφθησαν ιδιαίτερα υπόψη. Η υποβάθμιση και η μεταφορά μιας ιστορικής κοινότητας, η καταστροφή των αρχαιοτήτων επιτόπου, η βάνουση προσβολή του ευρύτερου Δελφικού τοπίου, οι επιδράσεις στο αγροτικό εισόδημα (ελαιώνας 'Αμφισσας) και στο τουριστικό ρεύμα που είναι ακμαίο στην περιοχή δεν συνιστούν ζητήματα άξια προς συζήτηση.

Ίσως γι' αυτό η Υπουργός Πολιτισμού που ζητάει να μας επιστραφούν τα Ελγίδια, δεν ασχολήθηκε σοβαρά με την υποβάθμιση του Δελφικού τοπίου και το αυθαίρετο διάταγμα του Σεπτεμβρίου που περιορίζει τα όρια των προστατευόμενων χώρων, έτσι ώστε ο τόπος του εργοστασίου να είναι μόλις, αλλά πάντως έξω από το «Δελφικό τοπίο».

Το ίδιο φαίνεται να συμβαίνει και με τη ρύπανση της βαριάς αυτής μονάδας: Αφού το φουγάρο θα ληφθεί πρόνοια να μην φαίνεται από τους Δελφούς... δεν θα ρυπαίνει, ούτε θα επιδρά αρνητικά στην υγεία των κατοίκων, τις καλλιέργειες, την κτηνοτροφία, κ.λπ. Ίσως γι' αυτό η «Ελληνική Αλουμίνα Α.Ε.» (θυγατρική της ΕΤΒΑ) δεν έχει μπει στον κόπο μέχρι στιγμής να εκπονήσει περιβαλλοντική μελέτη και να ορίσει τι είδους συστήματα αντιρρύπανσης θα εγκαταστήσει.

Κι εδώ αρκέστηκε να δηλώσει σιβυλλικά: «Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η εγκατάσταση μιας βιομηχανικής μονάδας και μάλιστα του μεγέθους ενός εργοστασίου αλουμίνας (600.000 τόνων ετησίως) θα αλλάξει τόσο το κοινωνικο-οικονομικό όσο και το φυσικό περιβάλλον της περιοχής» και «Η όχληση που προκαλεί είναι ανάλογη αυτής που προκαλείται από τις συνηθισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες».

τες μεγάλης κλίμακας.

Βεβαίως υπάρχει και η πιθανότητα να κάνουμε λάθος. Η περιβαλλοντική μελέτη έχει γίνει, αλλά δεν δημοσιοποιείται για ευνόητους λόγους.

Το ζήτημα όμως για μας δεν είναι απλώς και μόνο οι «περιβαλλοντικές επιπτώσεις». Η κριτική μας έχει να κάνει και με την οικονομική πλευρά του ζητήματος.

Είναι αλήθεια ότι και με τα κριτήρια του ίδιου του πενταετούς προγράμματος (1983-87) οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης η επένδυση δεν στέκει:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ...

Η επένδυση είναι της τάξης των 600 εκατ. δολ. και γίνεται ως γνωστό με Ελληνο-Σοβιετική

υπόψη, ότι ήδη υπάρχει πρόβλημα για την απορρόφηση του 1/3 της παραγωγής από τη Βουλγαρία, στο μέλλον αναμένεται είτε να ψάχνουμε αγοραστές, είτε να ξεπουλάμε -και μάλιστα επεξεργασμένο- τον Ελληνικό βωξίτη.

Από την άλλη πλευρά, παρά την «προσφορά» της Ευρωπαϊκής Τράπεζας να μας δανείσει, η εξεύρεση του ποσού για την επένδυση σε συνάλλαγμα βαρύνει αποκλειστικά την Ελληνική πλευρά σε περίοδο, που η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας δεν το επιτρέπει.

Σε σχέση με την εγκατάσταση εργοστασίου επεξεργασίας βωξίτη στο Ν. Φωκίδας **καταρχή** υπάρχει μια συμπληρωματικότητα προς την τοπική οικονομία. Μεγάλος αριθμός εργαζόμενων απασχολείται στα μεταλλεία βωξίτη Παρνασσού, ο οποίος εξάγεται σήμερα ανεπεξέργαστος. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια μονάδα άσχετη με τους φυσικούς πόρους της περιοχής, όπως π.χ. συμβαίνει με το διαλυτήριο πλοίων στην Κερματώτη Καβάλας. ΟΜΩΣ η αξιοποίηση ενός φυσικού πόρου (βωξίτη) δεν μπορεί να επιτραπεί να καταστρέψει όλους τους υπόλοιπους φυσικούς πόρους και τον ίδιο μέσα σε λίγα χρόνια. Με τους ρυθμούς εξόρυξης που προβλέπεται να ενταθούν, θα εξαντληθούν τα οικονομικά εκμεταλλεύσιμα Ελληνικά κοιτάσματα βωξίτη σε 22 χρόνια.

Αφήνοντας κατά μέρος το τι θα σημάνει αυτό για τον Παρνασσό, τον οποίο ήδη οι ιδιωτικές εξορυκτικές εταιρίες έχουν μετατρέψει επιφανειακά και υπόγειο σε κρανίου τόπο, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη μονάδα αλουμίνας θα έχουν μειώσει τότε τα εισοδήματα από τη γεωργοκτηνοτροφία και τουρισμό. (Δεν αναφερόμαστε καθόλου στο τι θα συμβεί αν η μονάδα επεκταθεί για παραγωγή αλουμινίου, όπως έχει ήδη δηλωθεί). Ενώ λοιπόν αυτοί οι τομείς να υποχωρούν, άρα θα μειώνονται οι θέσεις εργασίας σ' αυτούς, σε όφελος μιας μονόπλευρης μονοβιομηχανικής και εξορυκτικής «ανάπτυξης», μπορεί κανείς να υπολογίσει πόσοι άνεργοι θα δημιουργηθούν όταν κι αυτή η «ανάπτυξη» υποχωρήσει; (Αν βέβαια η διεθνής οικονομική συγκυρία, από την οποία εξαρτάται απόλυτα η βιωσιμότητα της συγκεκριμένης επένδυσης, δεν καθορίσει εξ αρχής αρνητικά αυτή την «ανάπτυξη»).

συνέχεια στη σελ. 15

Περιεχόμενα

	Σελ.
■ Αλουμίνα, η οικονομία εκδικείται	1
■ 1984+2: Οι Έλληνες αποκρυπτογραφούνται	1
■ Οικολογικός Καζαμίας	2
■ Σκουπίδια; Ποιά σκουπίδια!	3
■ «Είμαστε όλοι υπεύθυνοι» συνέντευξη με τον Rudolf Bahro	4, 5
■ Οι Πράσινοι για τα Γερμανικά συνδικάτα	5
■ «Ψυχασθενείς» και διπλώματα	6
■ Αμίαντος; Όχι ευχαριστώ!	6
■ Ο λογαριασμός της ΔΕΗ, όπλο κατά της ρύπανσης	6
■ Για τις ήπιες μορφές ενέργειας	7
■ Συνάντηση βιοκαλλιεργητών	7
■ Αφιέρωμα στη βία από την Οικολογική κίνηση Θεσσαλονίκης, σελίδες 8-9-10-11	
— Βία πολιτική και βία κοινωνική	
— Η βία δεν είναι μονόδρομος	
— Εναλλακτικές μορφές δράσεις	
— Βία και αναρχισμός	
— Ένα παράδειγμα δυναμικής μη βίαιης δράσης	
■ Ράμπο... και τα μυαλά στα κάγκελα	12
■ Η συμφωνία του Νέου Κόσμου	12
■ Με τη δική μας ταυτότητα (για το γυναικείο χώρο)	13
■ ... πρέπει να μάθουμε να σκοτώνουμε	14
■ Βιβλιοπαρουσίαση	14
■ Διάλογος με τους αναγνώστες	15
■ Η Ανταρκτική ανήκει στους πικγκούνους	16

1984+2: Οι Έλληνες αποκρυπτογραφούνται

Ο λόγος για το σχέδιο νόμου που αφορά τις «Σχέσεις κράτους-πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου ταυτότητας κι άλλες διατάξεις» που κατατέθηκε στη Βουλή, έχει γίνει καταρχήν αποδεκτό και θ' ακολουθήσει σύντομα και η ψήφισή του κατ' άρθρο.

Το σημαντικότερο στοιχείο, του νέου αυτού νομοσχεδίου, είναι τα 7 πρώτα άρθρα του, τα σχετικά με την έκδοση νέων ταυτοτήτων και η καθιέρωση του 13ψήφιου Ενιαίου Κώδικα Αριθμού Μητρώου (ΕΚΑΜ).

Με πρόσημα την καλύτερη παροχή υπηρεσιών από το κράτος και την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, ώστε η παροχή υπηρεσιών ν' ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών, ο αριθμός αυτός θα συγκεντρώνει όλες της πληροφορίες που μας αφορούν, από τη γέννηση μέχρι το θάνατό μας.

Πληροφορίες που τώρα διασκορπισμένες στα καταγώγια διαφόρων μυστικών και φανερών υπηρεσιών, είναι χωρίς καμιά σημασία, αποκτούν τώρα την πρόπουσα χρησιμότητά τους.

Πληροφορίες για την απεργία π.χ. που μετείχες, το ότι δεν ψήφισες στις εκλογές, το ότι είσαι «προβληματικός» για το στρατό, κ.λπ., κ.λπ., καταλαμβάνεται, πως θα εκλαμβάνονται από το πλήρωμα του περιπολικού, που θα σας κάνει έλεγχο ταυτότητας, αλλά και στο κάθε πολυκατάστημα ή σούπερ-μάρκετ που θα μπαίνετε, με την πλαστικοποιημένη σας ταυτότητα πια και του χαρακτηριστικού κωδικού σας αριθμού.

Αλλά και στην κάθε δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση η πρόσληψή σας θα πρέπει τώρα να πληροί τις προϋποθέσεις του computer όσο «παράξενος» κι να είναι.

Κι αυτό γιατί, ο κάθε πολίτης θεωρείται προκαταβολικά ύποπτος μέχρι ο computer να τον εξαιρέσει για κάποιο λόγο.

Το κράτος ελέγχου λοιπόν, κάνει την εμφάνισή του και στην Ελλάδα. Το νέο αυτό νομοσχέδιο είναι το θεμέλιο προς μια κοινωνία που θα την ελέγχουν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Όσο για την περίπτωση δικτατορίας, ας μη τη συζητάμε καλύτερα. Κάθε αντίδραση είναι χωρίς νόημα.

Τα μαρκαρισμένα από πριν, σαν ανήσυχα, πρόβατα εύκολα εντοπίζονται, είναι φανερό ότι θα εκδιώκονται ή περιορίζονται για ν' αρθεί η πολυπόθητη και παντοπινά αναζητούμενη ησυχία, ησυχία νεκροταφείου καλύτερα.

Η αντίσταση του καθένα είναι σήμερα απαραίτητη. Αρχικά με κείμενα, δημοσιεύσεις, κάθε είδους κοινοποίηση να γίνει γνωστό το θέμα σ' όλη του τη διάσταση, ώστε να γίνει δυνατή μια μαζική αντίδραση, είτε με μάζεμα υπογραφών, είτε με άλλους τρόπους που πάντως πρέπει να φτάνουν μέχρι την προσωπική άρνηση έκδοσης της νέας ταυτότητας, ώστε να έχουμε μια στοιχειώδη πια προστασία από τον εντεινόμενο έλεγχο της προσωπικής μας ζής και τον περιορισμό των ατομικών ελευθεριών μας.

Αντίστοιχα μπουκοτάζ στη Γερμανία, Ολλανδία, παλιότερα ας τα μιμηθούμε κι εμείς.

Υ.Γ.

Χαρακτηριστική είναι η στάση της αριστεράς, παραδοσιακής κι ανανεωτικής, στο θέμα. Το μεν ΚΚΕ συμφωνεί παρά τις επιφυλάξεις του με τον ΕΚΑΜ, ώστε να λειτουργήσει καλύτερα η δημόσια διοίκηση, στο δε ΚΚΕα οι θέσεις είναι υπό διαμόρφωση (sic). Ο κρατισμός σ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια.

Σ.Σ.

Προς αναγνώστες

Και όμως δεν απογοητευτήκαμε!!! Παρά τα απαισιόδοξα των «Συντακτικών» του περασμένου τεύχους, οι διεργασίες για μια νέα, ανανεωμένη Οικολογική Εφημερίδα συνεχίστηκαν και θα αποδώσουν καρπούς στο τεύχος Μαρτίου.

Υποσχόμαστε, για το μέλλον, μια Οικολογική Εφημερίδα που θα ξεπεράσει τις αδυναμίες του παρελθόντος, που θα βρίσκεται περισσότερο «μέσα στα πράγματα», που θα είναι πιο ευαίσθητη στα σκιρτήματα της κοινωνίας. Μια Οικολογική Εφημερίδα με περισσότερα θέματα, πιο ευκολοδιάβαστα κείμενα, ευρήματα και έρευνες σε βάθος. Με σταθερές στήλες για την οικονομία και την πολιτική μέσα από το οικολογικό πρίσμα, για το οικολογικό κίνημα στην Ελλάδα και διεθνώς, για τη ρύπανση και την ποιότητα ζωής, για την κατανάλωση και την τεχνολογία, για τους φυσικούς πόρους και την ενέργεια, τα νέα κοινωνικά κινήματα, τις εξελίξεις στο χώρο της θεωρίας, τα πολιτιστικά γεγονότα που μας ενδιαφέρουν, και ακόμα ειδικά αφιερώματα σε θέματα «καυτά». Με περισσότερες φωτογραφίες και σκίτσα, σωστότερη δομή της ύλης.

Μια νέα, διευρυμένη συντακτική ομάδα προετοιμάζει ήδη το τεύχος Μαρτίου. Και έχετε τα μάτια σας ανοιχτά!!! Τίποτα δεν αποκλείει να μας ξαναδείτε και τον Απρίλη.

Οικονομικός απολογισμός τεύχους 17

Έσοδα	Έξοδα	
Πωλήσεις 53.000	Χαρτί 28.000	
Συνδρομές 24.000	Στοιχειοθεσία 20.500	
εισχυρίες 77.000	Φωτογράφιση 15.000	
	Εκτύπωση 10.000	
Ζημιά 23.000	Βιβλιοδεσία 4.000	
	Υλικά, άλλα έξοδα 90.000	
	Ενοίκιο 2 μηνών 10.000	
		100.000
		100.000

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Αθήνα: Ισαύρων 10 - Δαφνομήλη 114-71
τηλ. 36.41.268 - 28.25.989
Θεσσαλονίκη: Π. Μελά 19, τηλ. 231.008

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

«Οικολογική Πρωτοβουλία»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ
Σπύρος Ψύχας

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

«Τεχνόγραμμα», Σολωμού 33, τηλ. 36.08.543

ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Γ. Κώταου Θεμιστοκλέους 37

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Γ. Φερέτος, Ζωοδ. Πηγής 39

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Φαίη Νιάρχου

Δημήτρης Παντελίδης

Νίκος Πράσιнос

Σπύρος Σκούρας

Σπύρος Ψύχας

Για τις σελίδες της

Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης
σύνταξη, παρουσίαση και μοντάζ από την Κίνηση

ΤΑ ΕΝΥΠΟΓΡΑΦΑ ΑΡΘΡΑ ΔΕΝ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ
ΚΑΤ' ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ

Στα πρακτορεία τύπου και κεντρικά βιβλιοπωλεία της επαρχίας

Στα βιβλιοπωλεία και κεντρικά περίπτερα στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη

Σε στέκια, συλλόγους, ομάδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού: για 6 τεύχη 400 δρχ.

Εξωτερικού: για 6 τεύχη 600 δρχ.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΕΝΙΣΧΥΣΗ: 1.000 δρχ.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση άρθρων με ή χωρίς αναφορά της πηγής

Οικολογικός Καζαμίας 1986

Χρησιμοποιώντας σαν βάση αστρονομικές παρατηρήσεις του οικοσυστήματος του Γαλαξία καθώς και στοιχεία Αστροφυσικής, Θερμοδυναμικής, Ορυκτολογίας, Βουδισμού, Μπηχεβιορισμού, Διαλεκτικού υλισμού, βελονισμού, απόκρυφων επιστημών και παραδοσιακών Βαβυλωνιακών συνταγών μαγειρικής με φυσικά αγνά υλικά, ο Κινέζος Οικο-ωροσκόπος και μέλος της Πρωτοβουλίας για μια ΠΡΕΝΚΙΜ (Πράσινη Εναλλακτική Κίνηση Μέντιουμ) Γιαν Σχιζ μιλάει για το μέλλον των ζώδιων στη νέα Επαναστατική σαιζόν 1986.

ΚΡΙΟΣ 21/3-20/4

Το 1986 θα κυλήσει στα αίγματα μέσα σε συνθήκες άνεσης, ηρεμίας και ευεξίας για όλους τους Κριούς που είναι κάτοικοι τους λεκανοπεδίου Αττικής. Το μόνο που ίσως προκαλέσει κάποιες δυσκολίες είναι η προμήθεια επαρκών ποσο-

τήτων εμψιασμένου αέρα, η συντήρηση ιδιωτικών ελικοπτερίων για τις μετακινήσεις εντός του «δάκτυλου» και η επιλογή της σωστής ψυχοθεραπευτικής αγωγής με τη σχετική χονδρική προσαρτά ψυχοφαρμάκων και άλλων υποθέτων. Όσοι Κριοί διαμένουν εκτός Αττικής, ως προσέξουν ιδιαίτερα στην περίοδο προ των Δημοτικών εκλογών του Ιουνίου- τις προσβολές από οξείες ή χρόνιες Καραμπελίτιδες που αφεύονται σε μια γενική ευαισθησία τους απέναντι στο νοσογόνο παράγοντα CARAMBELITICUS ARISTERICUS.

Τυχρό σας χρώμα: Κόκκινο-μαύρο με κίτρινη διαγώνια ρίγ. σωβρακάκια λαχανί με μπλε κάλτσες και παπούτσια ποδοσφαίρου TIGER.

Τυχρό σας τραγουδιστής: Ο Nicolas Eritelus-Diasimos.

ΤΑΥΡΟΣ 21/4-20/5

Για τους ταύρους «Φρηκ» παρουσιάζουν ενδιαφέρον οι δραστηριότητες της Γραμματείας της Νέας Γενιάς που αναφέρονται σε δημιουργικές ασχολίες νέων όπως λ.χ. τα προγράμματα Οικολογικής Ανάπτυξης Σεισμόπληκτων περι-

χών από οπαδούς του Παναθηναϊκού. Οι Ταύροι που δεν είναι «Φρηκ» μπορεί μέσα στο 1986 να ανακαλύψουν τον εαυτό τους μέσα σε σχήματα όπως η «Οικολογική Ομάδα Κατεδάφισης Αντιπολίτευση», ενώ όσοι ενδιαφέρονται ειδικά για τον Επιστημονικό Αναρχισμό μπορεί να εμπλακούν στη νέα Επαναστατική οργάνωση «Αναρχικοί κομάντος εναντίον θεινών συναυλιών» που πρόκειται να αναδυθεί εντός του 1986. Προσσχί το Μάρτιο, μια μεγάλη επιδημία παραγοντιδίας πρόκειται να ενσκήψει ανάμεσα σε γκρούπερ, γκρουπούσκουλα και γκρουπουσκουλοπαθείς, πράγμα που θα επηρεάσει τα μέλη αυτού του ζωαδίου. Οι Δεξιοί Ταύροι ως προσέχουν, το περιβάλλον δεν είναι υαλοπωλείο.

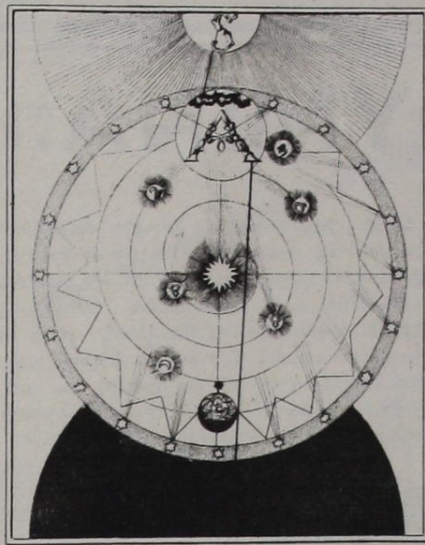
Τυχρή σας ομάδα: Πράσινα Πουλιά Εξαρχείων.

Τυχρή σας κλαδική: Κλαδική Προοδευτικών ανδρών σωμάτων ασφαλείας κατόχων μαύρης ζώνης καράτε.

ΔΙΔΥΜΟΙ 21/5-22/6

Η νέα χρονιά σας δίνει τη δυνατότητα να συμβάλετε ακόμη περισσότερο στην υπόθεση της Ειρήνης με την υπεράσπιση της εγκατάστασης των Εναλλακτικών βολιτιστικών διηπειρωτικών πυραύλων τύπου Λένιν σε όλες τις φιλειρηνικές και προοδευτικές χώρες. Κατά βάθος είστε φαλλοκράτες, γι' αυτό προβλέπεται να ταχθείτε υπέρ του Γάμα Παπανδρέου στη διαμάχη του με τη Μελίνα. Φυσικά σαν γνήσιοι φαλλοκράτες καθόλη τη διάρκεια του 1986 και ειδικά στον τομέα των ερωτικών σχέσεων, θα τη βγάλετε με το φάλλο στο χέρι. Οι Δίδυμοι Αντιμπεριαλιστές εργολάβοι προβλέπεται να συσφίγουν τις σχέσεις τους με την Εργατική τάξη, ενώ αυτοί που σχετίζονται με το πρωτοπόρο κόμμα του λαού θα προωθήσουν νέα επαναστατική αντίληψη υπέρ της συγκέντρωσης του Ελληνικού πληθυσμού στον μεταξύ Σουνίου και Θηβών χώρο. Οι ανανεωτές Δίδυμοι θα συλλάβουν την ανάγκη του εκσυγχρονισμού του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων για τη συνειδητοποίηση της κοινωνικής του αποστολής, ενώ οι Δίδυμοι Αναρχικοί θα αναπτύξουν επιβλητική συνεργασία με τη συνδικαλιστική οργάνωση τζαμάδων και βιτρίνοποιών τώως διοικήσεως πρωτεύουσας.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ 23/6-22/7

Το 1986 ευνοεί γενικά τους Καρκίνους του αυταρχισμού, του κρατισμού, της καταστολής, της γραφειοκρατίας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της συγκεντρωτικής πολεοδομίας και των «σκληρών» τεχνολογιών. Οι υπόλοιποι

Καρκίνοι καλούνται όπως αναμείνουν τη σειρά τους για το 1987. Και οι μεν και οι δε πάντως θα διακριθούν για το ευρύ τους πνεύμα καθώς και για μια τάση προσέγγισης με τις προοδευτικές χωροταξικές τάσεις του τώως Υπουργείου Χαντάκωματος Ονειροπαρμένων Πασοκζήδων (ΥΧΟΠ). Οι Άνεργοι Καρκίνοι έχουν αρκετές πιθανότητες να κερδίσουν κάποια ευχάριστη και δημιουργική δουλειά γραφείου μέσα στα πλαίσια της κυβερνητικής πολιτικής για την εξολόθρευση μυιών και άλλων ιπαρμένων εντόμων κλειστού χώρου.

Τυχρό σας συγκρότημα Ροκ: Τα παιδιά της Πάτρας.

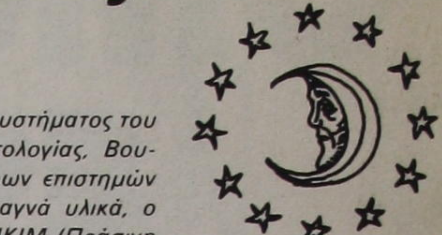
Τυχρή σας παμπ: Ουδεμία.

ΛΕΩΝ 23/7-22/8

Οι Λέοντες θα εκδηλώσουν γενικά πολύ ριζοσπαστικές τάσεις μέσα στο 1986 κατά τη διάρκεια του οποίου προβλέπεται να προβούν στην παρακολούθηση βιντεοκασετών για περισσότερες από 15.000 ώρες. Η κριτική τους απέναντι στο κατεστημένο θα πάρει εκπληκτικές διαστάσεις και μάλιστα θα γίνει τόσο αιχμηρή ώστε θα τους οδηγήσει να συγκρουστούν βίαια σε ζητήματα όπως η συνταξιοδότηση εκκλησιαστικού προσωπικού (κατηλιαναφτών), η σηματοδότηση της νήσου Σχοινούσας και η δράση των εξωραϊστικών συλλόγων στην επίστρωση των ρειθρών Βορειοδυτικής Θεσσαλίας. Για το 1986 οι Λέοντες προβλέπεται να έχουν -κατά τα πρότυπα της εκτροπής του Αχελώου- τολμηρούς αναπτυξιακούς οραματισμούς και να προωθήσουν μεγαλεπήβολα σχέδια άλλοτε με σκοπό την κατεδάφιση της Πίνδου και την απόδοσή της σε Εταιρία εκμετάλλευσης αλυκών, άλλοτε το μπάζωμα του Ανατολικού Αιγαίου για τη διαμόρφωση οχυρωματικών εγκαταστάσεων ενάντια στον Τουριστικό επεκτατισμό και άλλοτε τη διάνοιξη καναλιού για απευθείας θαλάσσια επικοινωνία Κέρκυρας-Ρόδου.

Τυχρό σας τύπος: E=m.C².
Τυχρό σας διανοούμενος: Στάλιν.

ΠΑΡΘΕΝΟΣ 23/8-22/9

Κατά βάθος είστε ΕΚΟΛΑΠΤΟΜΕΝΟΙ σωτήρες της κοινωνίας, γι' αυτό η δράση σας μέσα στο 1986 προβλέπεται ΕΚΟΦΑΝΤΙΚΗ. Οι Παρθένοι με πολιτιστικές ανησυχίες θα πάρουν μέρος στα προγράμματα του Υπουργείου Πολιτισμού

και Επιστημών για μια σε βάθος Μορφωτική δουλειά στην ύπαιθρο, που θα ξεκινήσουν το Φλεβάρη με φωταψίες και εναλλακτικά βεγγαλικά στο Καστελόριζο κι άλλες ακριτικές περιοχές. Οι Παρθένοι ή Παρθένοι που συμπεριλαμβάνονται στους Παρθένους θα έχουν αυξημένες πιθανότητες διακόρευσης αλλά και επαφής με την παρθένα φύση της Ελληνικής υπαίθρου του 1986. Οι Παρθένοι γιρολετάριοι καλό θα είναι επιπλέον να απέχουν και από το κρέας, τα φρέσκα ψάρια, τα ρούχα, τις εκδρομές, το ηλεκτρικό φως, το εντός μπανιέρας μπάνιο και άλλα αγαθά της καταναλωτικής κοινωνίας. Γενικά μέσα στο 1986 οι προλετάριοι θα εισάγουν σημαντικούς νεολογισμούς στην Ελληνική γλώσσα λέγοντας, λ.χ. το ψωμί ψωμάκι, το κρασί κρασάκι, κ.λπ., κ.λπ.

Άτυχο χρώμα: Πράσινο με νινελιές ερυθρές εντός κυανού πλαισίου.

Άτυχο τραγούδι: Βαράνε δυο, βαράνε τρεις, βαράνε χίλιοι δεκατρείς.

ΖΥΓΟΣ 23/9-23/10

Μέσα στο 1986 θα μπει σε σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την επιβίωσή σας. Σαν νέοι Άμλετ θα αναρωτηθείτε κι εσείς συχνά «ΝΑ ΕΠΟΙΖΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ή ΝΑ ΜΗΝ ΕΠΟΙΖΕΙ» σε μια κοινωνία που κανείς πλέον δεν φαίνεται να δίνει ση-

μασία στο είδος των παντζουριών και των γλυκών κοταλιού που καταναλώνει ο διπλανός του. Όσοι Ζυγοί είναι διανοούμενοι θα βιώσουν μια νέα αναδόμηση της συνειδησιακής υπερδομής τους με τάσεις ενσωμάτωσης στη λειτουργικότητα ενός πολυδιάστατου χώρου αισθαντικού αλλά και βασικά γόνιμου με την πρωταρχικότητα της αφηρημένης έπαρσης σε πολλαπλά επίπεδα. Ζυγοί διανοούμενοι, προσπαθήστε, μέσα στο 1986 είναι σχεδόν 100% σίγουρο ότι θα επιδοτηθείτε μαζί με τη φέτα Τρικάλων από το νέο (θα αναγγελθεί το Μάιο) υπουργείο Κουλτούρας και Γαλακτομικών προϊόντων.

Τυχρή σας τάση: Νεοζωροαστρία.

Τυχρό σας κίνημα: Κίνημα για την αποκατάσταση της Αρχαίας Προχωδικής προφοράς.

ΣΚΟΡΠΙΟΣ 24/10-22/11

Όσοι Σκορπιοί είναι επιστήμονες και μάλιστα οικολόγοι, θα προκαλέσουν το χρόνο που μας έρχεται πάταγο ανάμεσα στους θιασώτες της Πολιτικής Οικολογίας, με την αποκάλυψη ότι η πεταλούδα Margaris IFIGOURGIUS που ζει σε δάση Χαλεπίου Πεύκης απειλείται από ένα νέο σχιζομύκητα θαλάσσιας προέλευσης. Οι Σκορπιοί που είναι απλώς επιστήμονες θα διακριθούν στο νέο κλάδο της Οικομπαροφολογίας (ECOBARUFOLOGY), ενώ παράλληλα θα αναδείξουν τη σημασία των πολεοδομικών προδιαγραφών στις κοινωνίες των Αρχαίων Εσκιμώων. Οι Σκορπιοί που δεν είναι ούτε επιστήμονες ούτε οικολόγοι θα χαρακτηρίζονται από μια διάθεση δηκτική και ιδιαιτετική (κοινός λικβινταριστική) απέναντι σε όλα τα σχήματα και κόμματα, θα επικρίνουν τους πάντες και τα πάντα εκτός από τις προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας για τη χορήγηση ιδιωτικών αυτοκινήτων σε τιμή κόστους αποκλειστικά στους Έλληνες πολίτες που διαθέτουν όραση και ακοή.

Τυχρό σας περιοδικό: Ο Δεκαπενθήμερος Κουλουριάρης.

Τυχρό σας αρθρογράφος: Δαμιανός Μακροκαράπαπας.

συνέχεια στη σελίδα 15

Σαν σκουπίδια χαρακτηρίζουμε εκείνα τα στερεά απόβλητα που δεν επιδέχονται καμιά χρήση αλλά αντίθετα είναι απομεινάρια μιας ορισμένου τύπου χρήσης.

Η επαναχρησιμοποίησή τους γι' άλλο σκοπό ή τέλος η αποπάρχθησαν, η μετάτροπή τους γι' άλλη χρήση ή τέλος η αποσύνθεσή τους από τη φύση, είναι δείγματα μιας κοινωνίας κατά βάση γεωργικοκτηνοτροφικής, αυτόνομης, της φύσης.

Αντίθετα, στη σημερινή βιομηχανική κοινωνία, της καταναλωτικής, με τους ρυθμούς αυτορρυθμισμού της φύσης, λωσής και κατασπατάλησης των πρώτων υλών, της αποξένωσης από τη φύση και τους ρυθμούς της, η ύπαρξη όλο και μεγαλύτερων ποσοτήτων σκουπιδιών αποτελεί το δείκτη ευημερίας της.

Και βέβαια, παγκόσμια καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες για να επουλωθεί αυτό το τραύμα του σύγχρονου πολιτισμού, χωρίς όμως να θεραπεύεται μόνιμα, μιας και οι αιτίες που το προκαλούν συνεχώς αυξάνονται.

Στο παρακάτω άρθρο γίνεται μια αναφορά στις αιτίες του προβλήματος και μια προσπάθεια καταγραφής των προσπαθειών που γίνονται -ιδιαιτέρως στην Ελλάδα- για να βρεθεί λύση.

Μια απ' αυτές τις προσπάθειες είναι και το πρόγραμμα ανακύκλωσης που εφαρμόζεται σε 10 Δήμους της Αττικής και για το οποίο μας μιλάει ο Γιάννης Φραντζής, υπεύθυνος από τη μεριά του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων για το πρόγραμμα.

Τέλος, μπαίνει ένας προβληματισμός για το τι μπορεί να γίνει «πέρα από την ανακύκλωση» σε μια προσπάθεια -ας πούμε- περιορισμού των σκουπιδιών.

Πως δημιουργούνται

Σε όλες τις βιομηχανικές κοινωνίες ο τελικός αποδέκτης των υπολειμμάτων της παραγωγικής διαδικασίας και των άλλων λειτουργιών υπήρξε το περιβάλλον.

Η σύνδεση που υπήρχε μεταξύ των δραστηριοτήτων, σε μια γεωργικοκτηνοτροφική κοινωνία, και η αλληλεξάρτησή τους δεν άφηνε άχρηστα περισεύματα. Η ικανότητα της φύσης -έδαφος, θάλασσα- για αυτοκαθαρισμό συμπλήρωνε τον κύκλο της διάθεσης των υπολειμμάτων μιας και ο κύκλος της ζωής δεν βρισκόταν πολύ μακριά από το βιολογικό κύκλο της φύσης.

Με την εμφάνιση της βιομηχανίας συντελέστηκαν αλλαγές τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στον τρόπο ζωής των ανθρώπων.

Η μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα και η απομάκρυνση από τη γεωργία έκανε ανεφάρμοστη τη βιολογική ανακύκλωση των τεράστιων ποσοτήτων σκουπιδιών επειδή ο τελικός αποδέκτης τους, το έδαφος, ξεπέρασε το όριο χωρητικότητάς του και ανέτρεψε την ικανότητα αυτοκαθαρισμού του.

Η πλήρης διάσπαση μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης εισάγει σιγά-σιγά τη συσκευασία σαν απαραίτητη για τη διατήρηση αλλά και για τη μεταφορά των προϊόντων.

Εκείνο όμως που έχει τεράστια σημασία είναι η αλλαγή στην ποιότητα της σύστασης των προϊόντων έτσι ώστε πολλά υλικά ή να είναι τοξικά ή να μην μπορούν να αποικοδομηθούν και να αφομοιωθούν από τη φύση (π.χ. πλαστικά) καθώς και η κατασκευή από τη βιομηχανία προϊόντων που διαρκούν λίγο ή δεν επισκευάζονται με αποτέλεσμα να πετιούνται σαν άχρηστα -και να ευνοούνται βέβαια τα κέρδη των επιχειρήσεων-. Κι ως μην ξεχνάμε το πλήθος των τοξικών ουσιών, των αποβλήτων της βιομηχανίας, των πυρηνικών αποβλήτων που δεν υπάρχει άλλη λύση εκτός από το θάψιμο.

Από την άλλη μεριά ο σύγχρονος τρόπος ζωής -που είναι απομακρυσμένος από τη φύση και τις λειτουργίες της- ευνοεί τα προϊόντα μιας χρήσης και ο καταναλωτισμός που προωθείται με τη διαφήμιση και τα κοινωνικά πρότυπα, είναι από τους λόγους που δεν έχει προχωρήσει ένας ριζοσπαστικός προβληματισμός πάνω στο θέμα «σκουπίδια» εκτός απ' αυτόν της εξεύρεσης τρόπων διάθεσής τους.

Τι να τα κάνουμε;

Αρχικά η λύση που δινόταν από τους ειδικούς ήταν αυτή της υγειονομικής ταφής αλλά σήμερα μετά από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην εξεύρεση χώρων αλλά και εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης και της εξάντλησης των πρώτων υλών έχουν στραφεί σε μεθόδους ενεργειακής αξιοποίησης των σκουπιδιών, με καύση, παραγωγή βιοαερίου, ανακύκλωση κάπνινων υλικών, παραγωγή λιπάσματος (humo) κ.λπ. μεθόδων που άλλες χρησιμοποιούνται ευρέως όπως η καύση (βλ. «καύση - η χειρότερη εναλλακτική λύση» κι άλλες βρίσκονται σε πειραματικό στάδιο.

Καύση των σκουπιδιών Η χειρότερη εναλλακτική λύση

«Η ελεγχόμενη (ειδικές εγκαταστάσεις) καύση των σκουπιδιών, που κάποτε γιορτάστηκε σαν μέθοδος ανακύκλωσης που θα παρήγαγε ενέργεια, αυτή τη στιγμή κριτικάρεται από τις οργανώσεις προστασίας περιβάλλοντος λόγω των σε μεγάλο βαθμό δηλητηριωδών αερίων που εκπέμπει.

«Καμινάδες διοξίνης - σταματήστε την καύση σκουπιδιών», «Καύση σκουπιδιών κάτω από θανατηφόρες συνθήκες εργασίας» διαβάζει κανείς στις επιφυλλίδες των εφημερίδων.

Συντάκτες της εκπομπής της δυτικογερμανικής τηλεόρασης «Monitor» μετά από μετρήσεις που έκαναν στην περιοχή εγκαταστάσεων καύσης σκουπιδιών στο κρατίδιο της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, διέψευσαν τον υπουργό που ισχυριζόταν ότι στο δικό του κρατίδιο η καύση γίνεται χωρίς να παράγεται διοξίνη.

Στη Δυτική Γερμανία καίγονται τα σκουπίδια του 1/3 περίπου του πληθυσμού. Όμως τα σκουπίδια του νοικοκυριού περιέχουν πολύ υλικό που δεν μπορεί να καεί και επομένως είναι ένας άσχημος ενεργειακός φορέας. Το 1978 καλύφθηκαν από καύση σκουπιδιών μόνο το 0,4% των βασικών ενεργειακών αναγκών της Δ. Γερμανίας. Αν καίονταν το συνολικό πλάσ σκουπιδιών των νοικοκυριών, το ποσοστό απλά θα αυξάνονταν στο 1,5%.

Οι βλαβερές ουσίες, που φτάνουν στο περιβάλλον μέσω των αερίων της καύσης των σκουπιδιών είναι διάφορες: τα τυπικά οξειδωτικά παράγωγα όπως διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), διοξείδιο του θείου (SO₂), οξείδια του αζώτου (NO_x), επιπλέον βαριά μέταλλα όπως κάδμιο, μόλυβδος, υδράργυρος, κ.λπ. υδρογονάνθρακες, χημικές ουσίες, δηλαδή, πολύ δηλητηριώδεις που μετά δυσκολίας μπορούν να αποσυντεθούν.

Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των ουσιών προέρχεται από τις «υγιεινές» συσκευασίες με πλαστικό, που αποτελούν το 10% περίπου του όγκου των σκουπιδιών.

Έτσι δημιουργείται και το δηλητήριο του Σεβέζο TCDD, που είναι γνωστό με το όνομα διοξίνη. Οι θερμοκρασίες καύσης των σκουπιδιών της τάξης των 800-900°C είναι οι ιδανικές θερμοκρασίες για την παραγωγή διοξίνης. Μόλις από τους 1200-1400°C και πάνω προκύπτει μια κατάσταση στην οποία περισσότερη διοξίνη καταστρέφεται απ' όση παράγεται. Σ' αυτές τις θερμοκρασίες όμως θα αυξάνονταν η μεταφορά βαρέων μετάλλων. Το μεγαλύτερο μέρος της κατ' αυτό τον τρόπο παραγόμενης διοξίνης δεν συνδέεται με σωματίδια στάχτης, διέρχεται σαν αέριο ανεμπόδιστα τα φίλτρα και δεν υπεισέρχεται επομένως στο ποσοστό διοξίνης της στάχτης.

Επιπλέον προκύπτουν κατά την καύση στερεά υπολείμματα, προ πάντων στερεά λάβρα (δημιουργείται κατά την επεξεργασία μεταλλευμάτων) και σωματίδια σκόνης. Μια επαναχρησιμοποίηση της στερεάς λάβρας π.χ. σαν οικοδομικό υλικό δεν είναι χωρίς προβλήματα γιατί περιέχει δηλητηριώδη προϊόντα της καύσης σε μεγάλες ποσότητες.

Το πρόβλημα γίνεται οξύτερο αν τα πλαστικά καίγονται κοντά σε καλλιεργήσιμη γη ή κοντά σε κατοικημένες περιοχές. Τα βαριά μέταλλα και η διοξίνη μπορεί να βρίσκονται στο έδαφος, στα φρούτα ή τα λαχανικά των περιοχών».

για τη μετάφραση Βασίλης Γιόκαρης.
Πηγές: Tageszeitung (TAZ),

Σκουπίδια; Ποιά σκουπίδια!

Το Πρόγραμμα ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ

Από τον περασμένο Σεπτέμβριο άρχισε να εφαρμόζεται με συνεργασία του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Αττικής του Π.Ε.Ρ.Π.Α. και υπηρεσιών του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. ένα πειραματικό πρόγραμμα ανακύκλωσης χρήσιμων υλικών: χαρτιού-μέταλλου-γυαλιού, σε 10 Δήμους της Αττικής.

Για περισσότερες πληροφορίες, μιλήσαμε με τον υπεύθυνο από τη μεριά του Συνδέσμου για το πρόγραμμα, Γιάννη Φραντζή, που μας είπε:

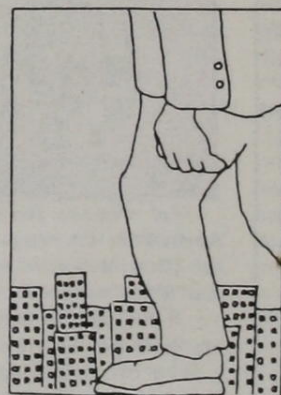
«Το πρόγραμμα συζητιόταν από το 1981, το πειραματικό του στάδιο είναι μνημής διάρκειας και θα τελειώσει το Φλεβάρη.

Εφαρμόζεται σε 10 Δήμους της Αττικής: Αθήνας, Πειραιά, Ζωγράφου, Νίκαιας, Ν. Σμύρνης, Κηφισιάς, Ν. Ηρακλείου, Γλυφάδας, Η-

λιούπολης και Π. Ψυχικού που επιλέχθηκαν ενδεικτικά ως προς την έκταση, την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού και τις τοπικές ιδιομορφίες και όπου σε ορισμένα σημεία έχουν τοποθετηθεί ειδικά δοχεία για τη συλλογή ξεχωριστά γυαλιού, χαρτιού και μετάλλων. Το πρόγραμμα έγινε σε μια προσπάθεια «διαλογής» των σκουπιδιών «στην πηγή», δηλαδή εκεί ου πρωτοεμφανίζονται, στο σπίτι, με στόχο τη μελέτη της εφαρμογής της ανακύκλωσης πλατιά. Από έρευνες που έχουν γίνει σε άλλες χώρες έχει αποδειχτεί ότι από τα 350 κιλά σκουπίδια που παράγει κάθε άνθρωπος το χρόνο το 20% είναι χαρτί, το 4% μέταλλο και το 2,5% γυαλί. Στόχος μας είναι όταν θα εφαρμοστεί το πρόγραμμα πλατιά να ανακυκλώνονται συνολικά 40-50 κιλά/κάτοικο (το αντίστοιχο ποσό στο εξωτερικό είναι 70 κιλά).

Γιατί βέβαια τα χαρτιά, τα γυαλιά και τα μέταλλα δεν είναι υλικά άχρηστα, αλλά με την κατάλληλη επεξεργασία παράγονται νέα προϊόντα για χρήση, εξοικονομώντας μεγάλη ποσότητα ενέργειας π.χ. για το γυαλί χρειάζεται 35% λιγότερη ενέργεια όταν παράγεται από ανακύκλωση και για το χαρτί 30%. Επιπλέον εξοικονομούνται χώροι ταφής, δηλαδή οι χωματερές θα κρατούν περισσότερο.

Τα υλικά που θα μαζεύονται μ' αυτό τον τρόπο θα αποθηκεύονται σε ειδικούς χώρους στο Σχιστό και τα Ν. Λιόσια μέχρις ότου υπάρξει ικανή ποσότητα που θα μπορεί να απορροφηθεί από τις βιομηχανίες. Έχουν ήδη αρχίσει επαφές με διάφορες επιχειρήσεις όπως το «Ελληνικό Σκραπ», «Αθηναίτης», «Αθηναϊκή Χαρτοποιία», «Λαδόπουλος», κ.λπ.

Η επιτυχία του προγράμματος εξαρτάται βασικά από τη συμμετοχή του κόσμου, και γι' αυτό το σκοπό έχει βγει ένα φυλλάδιο ενημέρωσης που έχει σταλεί στους δημότες, που μένουν γύρω από τα σημεία τοποθέτησης των κάδων και μοιράζεται από ειδικά περίπτερα του Δήμου. Επίσης, έχουν γίνει εκδηλώσεις ενημέρωσης των Δημοτών στους διαφόρους Δήμους.

Κριτήριο για την παραπέρα εφαρμογή του προγράμματος, από τη μεριά του Συνδέσμου τουλάχιστο, δεν είναι η οικονομικότητα και το κέρδος για τους Δήμους και τις Κοινότητες που θα το εφαρμόσουν. Αλλά όμως δεν έχου βρεθεί ακόμα οι πηγές χρηματοδότησής του σε πλατιά κλίμακα».

Μερικές παρατηρήσεις

Στους χαλεπούς καιρούς που ζούμε όμως και δεδομένων των προτεραιοτήτων που δίνονται σε έργα «αναπτυξιακά» και όχι σε προγράμματα που έχουν να κάνουν με μια οικολογική οπτική της διαχείρισης των φυσικών πόρων, με ποια κριτήρια θα κριθεί η επιτυχία ή όχι του πειραματικού σταδίου, και πώς θα επιχορηγηθεί το επόμενο στάδιο;

Ενώ σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, η ανακύκλωση από χρόνια εφαρμόζεται με επιτυχία και μάλιστα με ακόμα μεγαλύτερο διαχωρι-

σμό των υλικών «πράσινο-άσπρο-μαύρο γυαλί, ξεχωριστά τα διάφορα μέταλλα), στην Ελλάδα ξεκινάει σε πειραματικό στάδιο, μήπως γιατί χρειάζεται εκτός από τον κόσμο να πειστούν και οι αρμόδιοι;

Γιατί βέβαια, ενώ σε άλλες χώρες ψηφίζονται νόμοι για τον περιορισμό των άσκοπων συσκευασιών (π.χ. στην Ιταλία από το 1986 απαγορεύεται η χρήση των πλαστικών σακκούλων) στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι όλο και πιο έντονη η στρόφη στα προϊόντα μιας χρήσης και τις άσκοπες συσκευασίες.

Πώς συμβιβάζεται μια τέτοια πολιτική με το προτεινόμενο πρόγραμμα ανακύκλωσης;

Είναι φανερό, παρόλη την καλή θέληση των υπεύθυνων του προγράμματος, πως αν δεν υπάρξει μια προσπάθεια να κατανοήσει ο κόσμος το παγκόσμιο αδιέξοδο στην εξεύρεση πρώτων υλών και ενέργειας, το πρόγραμμα δεν θα έχει θετική εξέλιξη, χωρίς βέβαια να θέλουμε να κάνουμε τις Κασσάνδρες.

Από τη μεριά τους οι Οικολογικές Ομάδες -που από παλιά έχουν ασχοληθεί με το θέμα- τώρα πρέπει να ξεκινήσουν μια καμπάνια για την εφαρμογή της ανακύκλωσης σε όλους τους Δήμους και τις Κοινότητες της χώρας πέρα από την επιτυχία ή όχι του συγκεκριμένου προγράμματος, βάζοντας ταυτόχρονα κι έναν προβληματισμό που να αφορά την παραγωγή των σκουπιδιών κι όχι μόνο τη διαχείρισή τους.

Πέρα από την ανακύκλωση;

Ο παραλογισμός μπροστά στον οποίο βρισκόμαστε σήμερα είναι τρομερός: από τη μια μεριά η λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος εξαπλώνει τα προϊόντα μιας χρήσης (και τα επιβάλλει στις πιο πολλές περιπτώσεις όπως π.χ. τα τενεκεδάκια, τα πλαστικά μπουκάλια, κ.λπ.), ευνοεί την τυποποίηση και τις πλαστικές συσκευασίες, κατασκευάζει προϊόντα που δεν επι-

συνέχεια στη σελίδα 14

«Είμαστε όλοι υπεύθυνοι»

Ο Rudolf Bahro μιλάει για τον Τρίτο Κόσμο, τον «εξοντωτισμό», το Γυναικείο Κίνημα, το Μαρξισμό

Για τον Τρίτο Κόσμο

Ερ.: Είπες προηγουμένως ότι ο Μάρξ έκανε λάθος συμπεραίνοντας ότι τα προβλήματα της ανθρωπότητας θα λυνόντουσαν με την επανάσταση της εργατικής τάξης στις πιο αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Είπες ακόμα ότι είχαν δίκιο αυτοί που έλεγαν ήδη από πολύ νωρίς ότι οι εργατικές τάξεις είναι ιμπεριαλιστές. Όμως νομίζω ότι αυτά είναι δύο διαφορετικά πράγματα: το ένα ότι δεν είναι επαναστάτες και το άλλο ότι είναι ιμπεριαλιστές. Έχουν ίσως κέρδη από τον ιμπεριαλισμό, αλλά το αν, με οποιαδήποτε πολιτική έννοια, είναι ιμπεριαλιστές είναι ένα τελείως διαφορετικό ζήτημα.

R.B.: Αυτό εξαρτάται από το πως αντιλαμβάνεται κανείς τον ιμπεριαλισμό. Βέβαια δεν είναι ιμπεριαλιστές σύμφωνα με τον ορισμό του Λένιν. Αλλά για μένα ο ρόλος τους σαν φιλο-αποικιοκράτες τους καθιστά τόσο ιμπεριαλιστές όσο και μη-επαναστάτες.

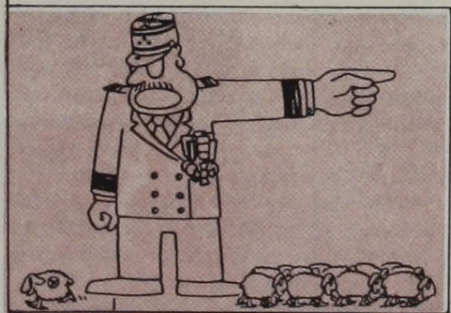
Υπήρχε μια εποχή όπου η παγκόσμια αγορά δεν ήταν μια καθημερινή πραγματικότητα σ' όλο τον κόσμο, όταν μπορούσε να δοθεί προσοχή στις εσωτερικές αντιφάσεις της ίδιας της Ευρώπης. Γι' αυτό ήταν δυνατή και η Παρισινή Κομμούνα. Παρόλα αυτά η απλή πραγματικότητα είναι τώρα, χωρίς να πρόκειται για ηθική κριτική, το ότι οι εργάτες στη μητρόπολη έχουν γίνει οι σύντροφοι ή οι συνταξιδιώτες του κεφαλαίου. Το σοσιαλιστικό κίνητρο της ρωσικής επανάστασης ήταν μια αυταπάτη. Ήθελε να είναι μια συνεισφορά στην προλεταριακή επανάσταση στο κέντρο, αλλά η Οκτωβριανή επανάσταση δεν εξελίχθηκε σ' αυτή την κατεύθυνση. Δεν θέλω να πω ότι δεν υπήρχαν καθόλου τα θεμέλια γι' αυτή την αυταπάτη - πριν απ' όλο το προλεταριάτο και η αστική τάξη υπήρχαν επίσης και στη Ρωσία. Ούτε προτείνω ότι δεν υπάρχει πρόβλημα προλεταριακού-μπαρζουαζίας στον κόσμο σήμερα. Επιχειρηματολογώ ότι πήραμε την εικόνα μας για τη διαμάχη μεταξύ ημερομίσθιου-εργασίας και κεφαλαίου και τη φουσκώσαμε σε μια εικόνα ολόκληρου του κόσμου. Πολλοί άνθρωποι της Αριστεράς και επίσης στους Πράσινους, βλέπουν τη διαμάχη Ανατολής-Δύσης σαν έκφραση της διαμάχης μεταξύ ημερομίσθιου-εργασίας και κεφαλαίου. Όταν οι Τροτσκιστές μιλούν για την κατάσταση του εργάτη, π.χ., παρουσιάζουν τη διαμάχη μεταξύ μισθωτής εργασίας και κεφαλαίου σαν την αντίφαση-άδυνα της ιστορίας την οποία η Ρωσία απλά αναπαράγει στο επίπεδο του κράτους. Αυτή η συνολική ιδέα είναι λανθασμένη μέχρι βάθους, όπως ήταν η πίστη του Μαρξ ότι η Προλεταριακή επανάσταση στην Αγγλία θα ήταν η σωτηρία της Ινδίας. Ο παράγοντας της πάλης των τάξεων σίγουρα υπάρχει αλλά δεν είναι ο κύριος. Η πίεση που υπήρχε στο Μεγάλο Πέτρο να εκμοντερνίσει τη Ρωσία είναι η μυστική αλήθεια της Οκτωβριανής επανάστασης. Στα 1917 το σύνολο του πολιτισμού και της κουλτούρας της Ρωσίας βρισκόταν κάτω από απειλή, και η παλιά ελίτ είχε αποδειχθεί ανίκανη να αντιμετωπίσει την πρόκληση. Ο λαός δεν είχε άλλη εκλογή παρά να επαναστατήσει. Η Ρωσική επανάσταση ήταν μια αλλαγή των ελίτ και το ίδιο συνέβηκε στην Κίνα. Αυτές ήταν αντιποικιακές επαναστάσεις στο βαθμό που το κύριο ζήτημα ήταν η μητρόπολη και η περιφέρεια. Η αληθινή σημασία της διαμάχης Ανατολής-Δύσης δεν αποκαλύπτεται στα δια-Γερμανικά σύνορα, αλλά αποκαλύφθηκε πολύ καθαρά όταν ο Αντρόπωφ ήταν εδώ στη Γερμανία και είπε, απαντώντας σε ερώτηση δημοσιογράφου του Σπύγκελ σχετικά με το Αφγανιστά, ότι οι Αμερικανοί δεν ήταν προετοιμασμένοι να αφήσουν να τους σπρώχνουν εδώ και εκεί στη Νικαράγουα. Η αληθινή διαμάχη, θα μπορούσαμε σχεδόν να πούμε, είναι μαύροι-άσπροι.

Ερ.: Παρόλο που το Αφγανιστάν και η Νικαράγουα θεωρούνται οι «πίσω κήποι» των μεγάλων δυνάμεων, είναι γεγονός ότι οι Αμερικανοί προσπαθούν να υποστηρίξουν μια πολύ αντιδραστική ταξική δομή και κοινωνία στον «πίσω κήπο» τους. Οι Ρώσοι έχουν κάνει πολλά λάθη στο Αφγανιστάν αλλά τουλάχιστο προσπαθούν να μεταμορφώσουν αυτή τη φεουδαρχική κοινωνία. Ακόμα κι αν και οι δύο είναι κηπουροί, κάνουν πολύ διαφορετικά πράγματα στους κήπους τους.

R.B.: Θεωρώ εξίσου κακή τη Ρωσική εισβολή στο Αφγανιστάν. Αλλά δεν είναι εκεί το θέμα. Η βαρβαρότητα της εκβιομηχανοποίησης και η πολιτική του εκμοντερνισμού καταστρέφουν την πολιτιστική ταυτότητα των περισσότερων λαών του Τρίτου Κόσμου. Μ' αυτή την έννοια οι Ρώσοι στο Αφγανιστάν είναι απλά τα όργανα της παγκόσμιας αγοράς. Αυτό που πάντα ήθελε η ελίτ της Καμπούλ ήταν να εγκαθιδρύσει μια κουλτούρα της Μερσενός στην πρωτεύουσά της. Αυτό είναι το βασικό μήνυμα που παίρνουν από τη Δύση και η Μόσχα είναι ο πράκτορας γι' αυτό στη Σοβιετική Ασία.

Ερ.: Στην περίπτωση μιας χώρας όπου η πλειοψηφία του κόσμου δεν διαθέτει ιατρική περίθαλψη, όπου το ένα τέταρτο των παιδιών πεθαίνουν στον πρώτο χρόνο της ζωής τους, όπου ο αναλφαριθμητισμός είναι ενενήντα τοις εκατό και ούτω καθ' εξής, δεν είναι η δουλειά μας να υπερασπίσουμε την εθνική παράδοση. Η ανάπτυξη για το Αφγανιστάν σημαίνει υγεία, εκπαίδευση, απελευθέρωση των γυναικών. Είναι ένα άλλο ζήτημα το αν θα έπρεπε να το κάνουν οι Ρώσοι. Αλλά δεν έχω αμφιβολίες ότι αυτό το είδος της ανάπτυξης είναι θετικό: θα ήταν ανεύθυνος ρομαντισμός να υπερασπιζόμαστε την άλλη παράδοση της φτώχειας, της προκατάληψης, και του οπισθοδρομισμού.

R.B.: Δεν το βλέπουμε με τον ίδιο τρόπο

Ερ.: Θέλει το ένα τέταρτο των παιδιών του Αφγανιστάν να πεθαίνουν στον πρώτο χρόνο της ζωής τους; Αυτή είναι η εθνική παράδοση που θέλεις να υπερασπίσεις;

R.B.: Όχι. Το ζήτημα δεν είναι να υπερασπίσει κανείς μια τέτοια παράδοση, αλλά το ότι η λύση στο πρόβλημα του λαού του Αφγανιστάν παίρνει τη μορφή μιας ξένης επιβολής. Το σύνολο της προηγούμενης ανάπτυξης της χώρας προϋποθέτει έναν ορισμένο διεθνή αστερισμό. Στην πραγματικότητα η φτώχεια του Τρίτου Κόσμου είναι συνέπεια της καπιταλιστικής βιομηχανικής ανάπτυξης. Η ισορροπία σ' αυτές τις κοινωνίες έχει καταστραφεί από μια ιστορική διαδικασία που ξεκινά από την Ευρώπη, της οποίας ένα από τα όργανα στην Ασία είναι η Σοβιετική Ένωση. Δεν είναι θέμα ενοχής αλλά θέμα της ιστορικής εξάπλωσης της βιομηχανικής μονοκαλλιέργειας σ' όλο τον κόσμο. Και είναι λάθος να νομίζει κανείς ότι η πρόκληση που αντιπροσωπεύει η φτώχεια, η θνησιμότητα κ.λπ. θάπρεπε να αντιμετωπιστούν με τον τρόπο που αντιμετωπίζονται τώρα στο Αφγανιστάν, από τις ίδιες αυτές δυνάμεις που με την πλατύτερη ιστορική έννοια είναι εξάρχης υπεύθυνες για την κατάσταση. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτό οδήγησε σε εμφύλιο πόλεμο. Είναι πάντως πιο σπουδαίο το γεγονός ότι οι διαμάχες στην Κεντρική Αμερι-

Ο Rudolf Bahro γεννήθηκε στην Αν. Γερμανία κι αργότερα πέρασε στη Δύση. Έγινε βουλευτής των «Πράσινων» στη Δ. Γερμανία, απ' όπου παραιτήθηκε πρόσφατα διαφωνώντας με την, κατά τη γνώμη του, «δεξιά στροφή» του κόμματος (συνεργασία με τους Σοσιαλδημοκράτες).

Το βιβλίο του «η Εναλλακτική Λύση» δημιούργησε μεγάλο θόρυβο (αιτία της φυγής του από την Αν. Γερμανία) και το περιοδικό New Left Review πήρε από τον Bahro τρεις συνεντεύξεις για τις απόψεις που εκφράζει σ' αυτό το βιβλίο. Αυτές οι συνεντεύξεις εκδόθηκαν σ' ένα άλλο βιβλίο, με τίτλο From Red to Green (από το Κόκκινο στο Πράσινο). Το New Left Review είναι θεωρητικό περιοδικό της Βρετανικής Αριστεράς.

Οι απόψεις του Bahro έχουν πραγματικά μια «συνολικότητα» κι ένα πρόσθετο ενδιαφέρον, μια κι εκφράζουν τη ρήξη του με την παραδοσιακή αριστερά στην οποία ανήκε παλιότερα. Έτσι κρίναμε σκόπιμο να δημοσιεύσουμε ένα μέρος αυτής της συνέντευξης, παρά την αποσπασματικότητά της.

κή και το Αφγανιστάν είναι επίσης το αληθινό μέτωπο της σύγκρουσης Ανατολής-Δύσης, η οποία με τη σειρά της έπρεπε να θεωρηθεί σαν μέρος της διαμάχης Βορρά-Νότου. Αυτό που είναι τόσο φοβερό σχετικά με την αυτονομία αυτής της στρατιωτικής σύγκρουσης είναι το ότι ο,τιδήποτε άλλο υποτάσσεται σ' αυτή. Ακόμα και μετά το 1945 το πραγματικό μέτωπο της διαμάχης Ανατολής-Δύσης δεν ήταν στην Ευρώπη. Ο Μακ Άρθουρ είχε δίκιο όταν έλεγε ότι το πραγματικό μέτωπο εναντίον του κομμουνισμού ήταν στην Ασία, με άλλα λόγια κατά της Κορέας και του Βιετνάμ. Έχουμε τώρα φτάσει στο σημείο όπου αυτός ο Ευρωπαϊκός επεκτατισμός θα γίνει ένας αληθινός εφιάλτης.

Το θέμα της μισθωτής εργασίας και του κεφαλαίου στο κέντρο είναι το ίδιο με το θέμα κέντρου και περιφέρειας σε παγκόσμια κλίμακα. Και τα δύο πρέπει να ξεπεραστούν στο σύνολό τους. Τα προβλήματα της ιστορίας χρειάζονται ένα νέο είδος ανάλυσης και εμείς προσφέρουμε μια νέα, μη-δοκιμασμένη προοπτική για την έξοδο από τον καπιταλισμό. Ο άλλο τρόπος δοκιμάστηκε εδώ στο κέντρο και αποτύχε. Ο καπιταλισμός είναι ένα παγκόσμιο σύστημα που αρθρώνει τη μητρόπολη με την περιφέρεια, και η λύση πρέπει να βρεθεί σ' αυτό ακριβώς το σημείο.

Ερ.: Τα λεγόμενά σου μέχρι τώρα θέτουν ορισμένα ερωτήματα που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ αναπτυγμένων και υποανάπτυκτων λαών. Η κριτική σου για την εκβιομηχανοποίηση ίσως να ακούγεται εύλογη στη Γερμανία ή σε κάποια άλλη πλούσια χώρα, αλλά όχι σε μια φτωχή χώρα. Η μόνη διέξοδος από τη φτώχεια στις υποανάπτυκτες χώρες είναι περισσότερο εμπόριο με τα πλουσιότερα έθνη, περισσότερη βιομηχανία. Αλλά το πρόγραμμά σας είναι εναντίον αυτής της τακτικής. Δεν είναι αυτό μη δημοκρατικό στο ότι καταδικάζει τις φτωχότερες χώρες σε συνεχιζόμενη φτώχεια;

R.B.: Ένας Αφρικανός συγγραφέας έχει γράψει ένα βιβλίο του οποίου ο τίτλος μου αρέσει πολύ: «Φτώχεια: ο πλούτος του λαού». Χαράζει μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ φτώχειας και αθλιότητας. Όλα όσα ανέπτυξες, το μοντέλο που περιέγραψες για το ξεπέρασμα της φτώχειας, θα έστελναν τους λαούς του Τρίτου Κόσμου σ' ένα τούνελ χωρίς έξοδο, διότι το επίπεδο ζωής στο οποίο σκοπεύουν δεν είναι πια επιτεύξιμο. Στα 1800 και 1830, την περίοδο για την οποία μίλησε ο Ένγκελς, οι εργατικές τάξεις της Ευρώπης είχαν ακόμα την προοπτική μιας αστικής ζωής - πραγματικά μπορούσαν να επιτύχουν κάτι τέτοιο λόγω της ύπαρξης της περιφέρειας. Αλλά για την τωρινή περιφέρεια δεν υπάρχει παραπέρα περιφέρεια για εκμετάλλευση, δεν υπάρχει τρόπος να επιτύχουν την καλή ζωή του Λονδίνου, του Παρισιού ή της Ουάσιγκτον.

Όσο αυτό το μοντέλο υπάρχει ακόμα για το κέντρο, τα επιχειρήματά μου μπορούν να είναι μόνο μια ιδεολογία για τους ανθρώπους των υποανάπτυκτων περιοχών. Με μια ορισμένη έννοια, η κοινοτική προοπτική που υποστηρίζω θα περιελάμβανε τη μετατροπή μας σε κάτι σαν τον Τρίτο Κόσμο. Αλλιώς η επιβολή του μοντέλου μας στον Τρίτο Κόσμο θα οδηγήσει μόνο σε μια κατάσταση σαν αυτή που είδα στο Μεξικό - στην αρχή οι άνθρωποι μετακομίζουν στις παραγκουπόλεις στην άκρη των μεγαλουπόλεων, μετά η επόμενη γενιά μπορεί να αγοράσει ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο προσπαθώντας να αναπαράγει αυτά που ισχύουν στις μητροπόλεις. Από τη μεριά της η Ανατολική Ευρώπη δεν είναι παρά βιομηχανοποίηση τρίτου βαθμού. Η Τσεχοσλοβακία και η Α. Γερμανία είναι δεύτερου βαθμού διότι ήταν πριν μισο-καπιταλιστικές, αλλά η Σοβιετική Ένωση είναι σίγουρα τρίτου βαθμού από την άποψη της επιτυχίας της για τις μάζες. Αυτή είναι μια ανέλπιδη προοπτική: δεν θα δουλέψει γιατί έχει κιόλας φτάσει στα όριά της.

Ερ.: Εννοείς τα φυσικά όρια της φύσης, ή ηθικά και πολιτικά όρια;

R.B.: Αυτά πηγαίνουν μαζί περισσότερο απ' όσο θα υποδείκνυαν τα «ή» στην ερώτησή σου.

Ερ.: Δεν είμαι πεισμένος ότι είναι αδύνατο τα τεσσεράμισι δισεκατομμύρια ανθρώπων στον κόσμο να φτάσουν το βιοτικό επίπεδο της Δ. Γερμανίας. Το αν αυτό είναι επιθυμητό ή όχι αυτό είναι μια άλλη υπόθεση, αλλά δεν νομίζω ότι αυτό είναι αδύνατο.

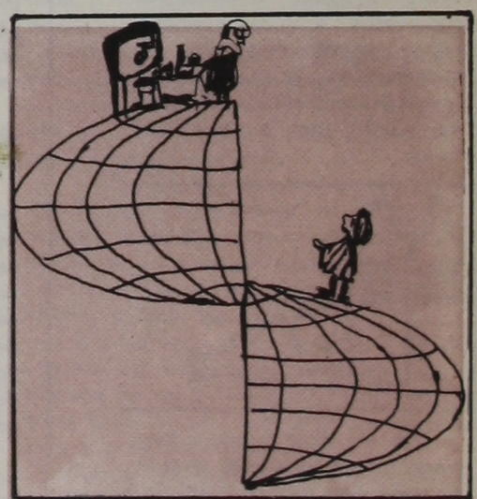
R.B.: Είναι δυνατό για μια ιστορική στιγμή, αλλά μετά δέκα δισεκατομμύρια άνθρωποι θα εξαρτώνται από αυτό. Θα γίνουν μέρος του βιομηχανικού μύλου και θα είναι ανίκανοι να γυρίσουν πίσω. Πιστεύω ότι η ανθρωπινή ανάπτυξη άρχισε να παίρνει λάθος δρόμο με την Αγγλική βιομηχανική επανάσταση.

Ερ.: Με ποιά έννοια;

R.B.: Με τον «εξοντωτισμό» που είναι ριζωμένος στην εκβιομηχανοποίηση.

Ο «εξοντωτισμός» της εκβιομηχανοποίησης

Ερ.: Η έννοια του «εξοντωτισμού» που έχεις αναπτύξει στην εργασία σου είναι πολύ πολύπλοκη και φαίνεται να έχει τέσσερις διαφορετικές σημασίες. Η πρώτη που προτάθηκε αρχικά από τον Ε.Π. Τόμσον και άλλους, αφορά τον αγώνα των εξοπλισμών και την τάση για πυρηνικό πόλεμο. Η δεύτερη αφορά τη μαζική λιμοκτονία στον Τρίτο Κόσμο - τον καθημερινό εξολοθρευτισμό που βιώνεται τώρα από εκατοντάδες εκατομμυρίων. Η τρίτη αναφέρεται στην καταστροφή της φύσης σαν αποτέλεσμα της συγχύσεως της βιομηχανοποίησης, που θα μπορούσε σύμφωνα με τα επιχειρήματα των οκολόγων να καταστρέψει τη φυσική μας κατοικία. Αυτές είναι τρεις ιστορικά ειδικές απόψεις, ξεχωριστές για τη σύγχρονη εποχή. Αλλά υπάρχουν και μια τέταρτη σημασία κι αυτή είναι το ψυχολογικό και ανθρωπολογικό στοιχείο της δύναμης στην ανθρωπινή ψυχολογία, το οποίο σύμφωνα με τα επιχειρήματά σου είναι εξολοθρευτικό και το οποίο, αν έχει μια ιστορία, είναι χιλιάδων ετών. Η χρήση του «εξοντωτισμού» στα γραφτά σου, μοιάζει να συγχέει αυτές τις τέσσερις ιδέες, η κάθε μια από τις οποίες είναι από μόνη της αμφισβητήσιμη. Αλλά μπορεί επίσης κανείς να ρωτήσει αν μια καμπάνια κατά του εξοντωτισμού με τις τρεις πρώτες σημασίες μπορεί να συνδυαστεί με μια καμπάνια κατά του εξοντωτισμού με την τέταρτη σημασία. Μια στρατηγική για την ψυχολογική μετατροπή της ανθρωπότητας, για μια πλήρη ηθική μετατροπή, για ψυχολογική θεραπεία, είναι ίσως συμβιβαστή στο επίπεδο της ανάλυσης με μια καμπάνια κατά της βίας. Αλλά όταν έρχεσαι στο πολιτικό επίπεδο δεν υπάρχει κίνδυνος ότι η καμπάνια κατά της βόμβας και της μαζικής λιμοκτονίας, θα χάσει τον εαυτό της στην καμπάνια για μια «αναγέννηση», για μαζική θεραπεία, κ.λπ; Δεν μπλέκεσαι έτσι σε μια ουτοπική διάδοση του ιστορικά καθορισμένου αγώνα κατά της βόμβας;

R.B.: Θα μπορούσα να σου θέσω μια διαφορετική ερώτηση. Δεν μας διδάσκει ο αγώνας κατά του μιλιταρισμού από τη δεκαετία του ογδόντα του προηγούμενου αιώνα ότι οι καμπάνιες κατά της βόμβας, σαν καμπάνιες κατά της βόμβας, δεν έχουν πιθανότητες επιτυχίας; Μου φαίνεται ότι χωρίς την πολιτιστική επανάσταση δεν έχουμε πιθανότητες νίκης εναντίον του αν-

Οι Πράσινοι για τα γερμανικά συνδικάτα

Οι Πράσινοι συμμετέχουν στην Εβδομάδα Δράσης των συνδικάτων και θα συζητήσουν με αυτή την ευκαιρία πολιτικές διαφορές και συμφωνίες με τη συνδικαλιστική πολιτική. Από τη μεριά τους τα συνδικάτα καλούν για συμμετοχή σε διαδηλώσεις και υποστηρίζουν ιδιαίτερα τοπικούς συνσπασμούς με πρωτοβουλίες ανέργων και άλλων ομάδων που πλήγονται από τη μείωση των κοινωνικών παροχών, αλλά και με εναλλακτικούς και κριτικούς συνδικαλιστές.

Οι Πράσινοι θα μιλήσουν κυρίως: Για το λεγόμενο πρόγραμμα απασχόλησης με το οποίο η ρύθμιση του χρόνου εργασίας επιτρέπει ένα ευλύγιστο σύστημα πρόσληψης-απόλυσης για τους εργαζόμενους σύμφωνα με τις απαιτήσεις της βιομηχανίας.

Για την κοινωνική εκμετάλλευση σ' όλους του τομείς, όπως ο διαχωρισμός των ανέργων σ' αυτούς που αποκλειστικά προσφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα και σ' αυτούς που συνεισφέρουν από κοινού με άλλο μέλος και που βέβαια τοποθετεί τις γυναίκες στους ανέργους της δεύτερης κατηγορίας.

Για την εξασφάλιση πόρων ζωής στους άνεργους, τους συνταξιούχους και σ' αυτούς που έχουν ανάγκη από κοινωνική βοήθεια σ' ένα επίπεδο που κάνει δυνατή τη συμμετοχή σε μια πολιτισμένη ζωή. Ενάντια στο μοντέλο της βαθμιαίας πτώσης στη φτώχεια.

Ιδιαίτερη υποστήριξη για τις απαιτήσεις των πρωβουλιών ανέργων.

Οι Πράσινοι δεν υποστηρίζουν κανένα αναπτυξιακό πρόγραμμα, είτε προτείνεται από τους Χριστιανοδημοκράτες είτε από τους Σοσιαδημοκράτες γιατί το καλύτερο που μπορεί να συμβεί θα είναι η ισχυροποίηση της θέσης της δυτικογερμανικής βιομηχανίας στη διεθνή αγορά.

Ακόμα και ο «σοσιαλδημοκρατικός εκσυγχρονισμός» περνάει μαζί με την εγκατάσταση φίλτρων, μεθόδους ορθολογισμού της παραγωγής, ατομικές τεχνικές, εγκατάλειψη της επαρχίας, έρευνα γονιδίων, σύγχρονο συμβατικό εξοπλισμό, κ.λπ.

Σκοπός μας είναι μια συνολικά διαφορετική δομή οικονομίας που δίνει προσοχή στην υγεία και τη χειραφετημένη ανάπτυξη των ανθρώπων, που διατηρεί τις φυσικές βάσεις της ζωής, που δεν ζει από την εκμετάλλευση του Τρίτου Κόσμου.

Δεν θέλουμε εργασία με κάθε αντίτιμο. Υποστηρίζουμε την απασχόληση που προωθεί μια αλλαγή της βιομηχανίας, με την έννοια της αποδηλητηρίασής της, μια εξυγίανση των βαρών που πλήττουν το οικοσύστημα.

Εμείς υποστηρίζουμε μια οικονομία που υπηρετεί τη διατήρηση της περιφέρειας, υποστηρίζουμε τα σχέδια αυτοδιοίκησης, εναλλακτικές και συνεταιριστικές οργανώσεις, κοινωνικές υπηρεσίες.

Μείωση του ωραρίου και θέσπιση ενός νόμου για το ωράριο (δες πρόταση της ομάδας της Ομοσπονδιακής Βουλής).

Προγράμματα ενάντια στην ανεργία των νέων με προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Πρωώθηση των αιτημάτων των γυναικών ενάντια στην υποπληρωμή, την άνιση μεταχείριση μέσα κι έξω από τη δουλειά, ενάντια στην κοινωνική επιλογή των απολύσεων.

Εμείς είμαστε αλληλέγγυοι με τους αλλοδαπούς εργαζόμενους και άνεργους και απαιτούμε τη νομική εξίσωσή τους.

Θέλουμε μια πραγματική συμμετοχή των εργαζόμενων στις αποφάσεις που πρέπει να επεκταθεί και στις αποφάσεις για επενδύσεις, στον τρόπο της τεχνικής, στην έναρξη και λήξη της εργασίας, στη σχέση με τα υλικά, τα προϊόντα, την εκπαίδευση.

Οι Πράσινοι θα εναντιωθούν στη δεξιά στροφή της κυβέρνησης της Βόννης, χωρίς ταυτόχρονα να συμπαρατίθενται στην κοινωνική εκμετάλλευση και τη βιομηχανική πολιτική εκσυγχρονισμού που προωθούν οι Σοσιαλδημοκράτες.

Καθ' όσον υπάρχει συμφωνία με τους σκοπούς μας, χαιρετίζουμε τη συνεργασία με τους συνδικαλιστές και μεμονωμένα συνδικάτα...

ταγωνισμού των εξοπλισμών. Μπορεί να έχουμε μια προσωρινή επιτυχία εναντίον ενός κάποιου συστήματος όπλων, αλλά τα θεμέλια βαθιά στο Ευρωπαϊκό έδαφος, ιδιαίτερα στη βορειοδυτική Ευρώπη, είναι φιλοπόλεμα, και μετά έρχεται το επιπλέον στοιχείο ότι δεν μπορούμε να κρατήσουμε το βιοτικό μας επίπεδο χωρίς Δυνάμεις Ταχείας Επέμβασης. Αυτή η Δύναμη Ταχείας Επέμβασης είναι μέρος της συναίνεσης. Η λαϊκή υποστήριξη για την ανάμιξη στο Ιράν αποκτήθηκε τόσο εύκολα διότι ο λαός αισθάνθηκε ότι απειλείται η πολιτιστική του ταυτότητα. Αυτή είναι η ψυχολογία με την οποία έχουμε να κάνουμε. Ψήφισαν τον Κολ διότι θέλησαν να κρατήσουν ψηλά το βιοτικό τους επίπεδο. Γνώριζαν πολύ καλά ότι θα τους έφερνε και τα ριζάνια, αλλά αυτό ήταν θέμα τρίτης κατηγορίας γι' αυτούς. Κατά βάση δεν αμφισβητούν την άμυνα της ελεύθερης Δύσης.

Ερ.: Μιλάς για ένα προσυλητισμό, για μια μεταμόρφωση ή για μια αναγέννηση της ανθρωπότητας που έχει μια πνευματική ή θρησκευτική όψη. Χρησιμοποιείς τον όρο «προσυλητισμός» με μια κοσμική έννοια για να υπονοήσεις μια αλλαγή άποψης. Τι ακριβώς εννοείς μ' αυτό;

R.B.: Βλέπω τον εξοντωτισμό σαν ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Τα τρία πράγματα που ανάφερες είναι μόνο εμφάνιση και δεν εξηγούν τίποτα από μόνο τους. Πίσω από αυτά βλέπω το βιομηχανικό σύστημα με την τεχνολογία του και την επιστήμη του: πίσω από αυτά, τον προωθητικό μηχανισμό του καπιταλισμού, πίσω από αυτό την Ευρωπαϊκή κοσμολογία, και πίσω από αυτή τους γενικότερους ανθρωπολογικούς παράγοντες. Στη στρατηγική της καμπάνιας μας πρέπει να ξεκινήσουμε και από τους δύο πόλους. Χρειαζόμαστε μια αμυντική στρατηγική που να ασχολείται περισσότερο με τα επιφανειακά φαινόμενα του εξοντωτισμού, παρά με τα μεσαία επίπεδα όπως ο καπιταλισμός. Αυτή η πολιτική στρατηγική πρέπει να κερδίσει για μας χώρο και χρόνο. Αλλά συγχρόνως πρέπει να ξεκινήσουμε στον άλλο πόλο με μια κριτική των ανθρωπίνων αναγκών, της ανθρωπίνης φύσης. Εδώ θα υιοθετούσα τις απόψεις του Βίλχελμ Ράιχ για τη δομή του χαρακτήρα μας και τη δομή των γνώσεών μας σαν ανταγωνιστικές και προσανατολισμένες στη διαμάχη. Στα δικά μου μάτια παραδειγματικές προσωπικότητες σαν το Χριστό και το Βούδα αναζήτησαν τον καινούριο άνθρωπο όχι κοιτώντας προς τα μπρος, αλλά κοιτώντας προς τα πίσω ή προς τα μέσα - αφάιρεσαν με άλλα λόγια από τους εαυτούς τους τις συνθήκες που του επέβαλε η κοινωνία από τη γέννησή τους. Εμείς πρέπει να βρούμε ένα τρόπο για να μπορούν όλοι οι άνθρωποι να ξεπεράσουν αυτά που ξεπέρασαν ο Χριστός και ο Βούδας.

Το Γυναικείο Κίνημα

Ερ.: Ένα μέρος αυτής της μεταμόρφωσης πρέπει να ασχοληθεί με την πατριαρχία, την ανισότητα ανδρών και γυναικών. Το κίνημα των γυναικών έχει θέση και στους δύο πόλους της στρατηγικής σας, μαχόμενο τη βόμβα και τη βαθιά δομή της ανθρωπίνης κυριαρχίας. Μιλήσες για την πατριαρχία σαν ένα υπόστρωμα ηλικίας δέκα χιλιάδων ετών. Ποιές νομίζεις ότι είναι οι πιθανότητες μιας μεταμόρφωσης της πατριαρχίας; Και ποιός είναι ο ρόλος της χειραφέτησης των γυναικών στην προοπτική σου;

R.B.: Αυτό αφορά την αρχαιότερη κοινωνική διαμάχη (μαζί με τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαφορετικών γενεών) και το πιο βαθύ επίπεδο κοινωνικής μεταμόρφωσης. Το κίνημα των γυναικών αντανακλά πολύ καλά την πολικότητα για την οποία μιλήσαμε. Υπάρχει μια πολύ αντι-επιθετική και μαχητική πολιτική στρατηγική που να και τελείως κατανοητή, φαίνεται να είναι αντι-παραγωγική. Αλλά η κύρια συνεισφορά την οποία μπορεί να κάνει το κίνημα των γυναικών βρίσκεται στον άλλο πόλο, δηλαδή, στην ειρηνική διάλυση αυτής της πρώτης αποκρουστικής της δομής-εξουσίας.

Ο φεμινισμός με μια ορισμένη έννοια, είναι η τελική συνέπεια της χειραφέτησης των αστών. Αυτό το στοιχείο που χρονολογείται από τη Γαλλική Επανάσταση, έχει δικαιωθεί αλλά βρίσκεται ακόμα μέσα στη λογική του πολιτισμού που πρέπει να ξεπεραστεί. Στον άλλο πόλο όμως είναι διαφορετικά. Εάν η ιδέα της κοσμοιστορικής αποστολής του προλεταριάτου δεν είναι στην πραγματικότητα αληθινή, τότε είναι συνολικά δυνατό να έχουν οι γυναίκες κάτι σαν γενική αποστολή σ' αυτή την κατεύθυνση.

φορά μου ήταν να το θεωρήσω απλά σαν θέμα μιας υποκειμενικής περιορισμένης δυνατότητας του Μαρξ, η οποία δεν άλλαζε τη δυναμικότητα της μαρξιστικής αντίληψης να ενσωματωθεί οτιδήποτε ήταν σωστό στο Φρόυντ. Ο μαρξισμός δεν αποτελεί μια ξεχωριστή θέση εκεί πέρα: αυτό που είναι ξεχωριστό είναι το να είσαι αιρετικός Μαρξιστής, ο Λούθηρος εναντίον του Πάπα. Δημιουργείται μια ιδιαίτερη ταυτότητα στην Ανατολή που στην πραγματικότητα είναι μειοψηφική, μη αντιπροσωπευτική του συνόλου. Είναι ένα σύμπαν οριοθετημένο από το κόμμα, καθώς η πλειοψηφία του πληθυσμού δεν είναι μαρξιστές. Το Κόμμα είναι σε ένα ορισμένο βαθμό ένα ξένο σώμα. Αυτή ήταν για μένα μια σημαντική εμπειρία και μου παρέιχε την ώθηση να απομακρυνθώ από αυτό. Πώς θα μπορούσα να έχω ένα προσανατολισμό προς το κοινωνικό σύνολο και να έχω την ίδια στιγμή το λαό εναντίον μου;

Όσον αφορά την υποδοχή μου εδώ, ο Έρνστ Μάντελ, ο κύριος υποστηρικτής της συνέχειας του κλασικού Μαρξισμού, είδε την «Εναλλακτική λύση» σαν μια ανεπαρκή και μισο-

Για το Μαρξισμό

Ερ.: Πώς έχουν αλλάξει οι αντιλήψεις σου για το Μαρξ από την εποχή της «Εναλλακτικής Λύσης»; (σημ. προηγούμενο βιβλίο του Μπαρό). Δεν φαίνεται πια σαν μαρξιστής κατά καμιά αναγνωρίσιμη έννοια.

R.B.: Αν το εξετάσουμε με σημείο αναφοράς την προσωπική ταυτότητα, είναι τελείως διαφορετικό το να είσαι μαρξιστής στη Δυτική και την Ανατολική Ευρώπη. Στην Ανατολική Ευρώπη είναι σαν να είσαι Χριστιανός το Μεσαίωνα: ο Μαρξισμός είναι το διανοητικό σύμπαν με το οποίο σχετίζεται το οτιδήποτε άλλο. Όταν είδα, π.χ., ότι ορισμένα μέρη του Φρόυντ δεν ήταν συμβατά με το Μαρξισμό, η συμπερι-

πετυχημένη προσπάθεια να ξαναχτίσω το Μαρξισμό. Αλλά δεν ήταν αυτό ο σκοπός μου. Θα βρήτε σίγουρα μέρη στην «Εναλλακτική λύση» όπου ισχυρίζομαι ότι έχω ξαναχτίσει σωστά το μαρξισμό. Αλλά αυτό το παραξηγεί αν δεν βλέπεις τη διαφορά ανάμεσα στη θέση του μαρξισμού στην Ανατολή και στη Δύση. Ο σκοπός δεν ήταν η ανάπτυξη της θεωρίας αλλά το ξαναχτίσιμο του Ευαγγελίου. Δεν είχα κανένα πρόβλημα και δεν αισθάνθηκα αιρετικός όταν σ' ένα από τα μεσαία κεφάλαια εγκατέλειψα την ιδέα της κεντρικότητας της εργατικής τάξης. Ενέργησα ακριβώς όπως είχα κάνει στην περίπτωση του Φρόυντ. Η πραγματικότητα είχε αλλάξει, ο Μαρξ δεν μπορούσε να το έχει δει, ο μαρξισμός έπρεπε να είναι περισσότερο εξελι-

γμένος για να το ενσωματώσει κ.λπ. Αλλά εδώ στη Δύση βρίσκω τον εαυτό μου όλο και πιο συχνά υποχρεωμένο να λέει ότι δεν είμαι πια μαρξιστής. Το να είναι κανείς εδώ μαρξιστής σημαίνει να συγκατατίθεται στο γεγονός ότι έχει σταθερά καθιερωθεί μια ορισμένη πολιτικοθεωρητική ιδέα και απαιτεί ακόμα σταθερή προσκόλληση. Είναι αλήθεια ότι ο μαρξισμός είναι μια πολύ ειδική ιδεολογία εάν δηλαδή θεωρούμε ότι συμπεριλαμβάνει την κεντρικότητα του προλεταριάτου, την πίστη ότι η λύση στα προβλήματα του κόσμου πρέπει να βρεθεί δια μέσου της ταξικής πάλης στα πλουσιότερα έθνη, την αντίληψη ότι οι εσωτερικές αντιφάσεις είναι σπουδαιότερες από τις εξωτερικές, οι εσωτερικές διαμάχες των τάξεων πιο κεντρικές από την αντίφαση μεταξύ κουλτούρας και πολιτισμού. Με την έκταση που αυτά τα στοιχεία είναι σημαντικά για την ιδεολογία, θα έλεγα ότι έχω αφήσει το μαρξισμό πίσω μου.

Ένα μέρος του προβλήματος εδώ είναι το ότι η προσωπική ταυτότητα τόσων πολλών της Αριστεράς είναι δεμένη με μια ειδική αντίληψη του τι σημαίνει να είσαι μαρξιστής. Αυτή δεν είναι η περίπτωση μου. Δεν έχω πίστη σε μια ιδέα. Δεν το θεωρώ παραγωγικό, π.χ. να επιχειρηματολογώ με τους τροτσκιστές που λένε ότι εδώ ξεφεύγω, εκεί ξεφεύγω. Ήδη στην Α. Γερμανία, όπου ο μαρξισμός ήταν το κέντρο της ανάπτυξης μου για πάνω από είκοσι χρόνια, η δυναμική των ιδεών του Μαρξ, με οδήγησε σε νέα συμπεράσματα. Υπάρχουν πολλά ειδικά στοιχεία στο Μαρξ που ακόμα βρίσκω χρήσιμα αλλά έχω εγκαταλείψει την ίδια τη δομή. Για μένα ο μαρξισμός είναι ένα λάτομείο. Μετά την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, οι καθημερινοί άνθρωποι χρησιμοποίησαν τις πέτρες των πεσμένων ναών για να χτίσουν τα σπίτια τους και τις εκκλησίες τους. Αυτή είναι παραγωγική χρήση του υλικού. Υπάρχουν επίσης δομικά στοιχεία που χρησιμοποιώ ακόμα κι αν τώρα αναφέρομαι στο σχηματισμό σαν εξοντωτισμό. Ολόκληρο το μαρξιστικό μου υπόστρωμα μήπε βέβαια σ' αυτό το ξαναχτίσιμο. Με μια ορισμένη έννοια, θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τη σκέψη μου σαν μια οπισθοδρομηση, όχι για υποκειμενικούς λόγους αλλά διότι αυτός είναι ο ορισμός της ίδιας της αντικειμενικής κατάστασης. Η πάλη των τάξεων δεν είναι η λύση. Το πρόβλημα είναι η διάλυση ολόκληρου του ίδιου του σχηματισμού. Από τον επιστημονικό σοσιαλισμό επέστρεψα στον ουσιαστικό σοσιαλισμό και πολιτικά μετακινήθηκα από ένα ταξικοδιάστατο σ' ένα λαϊκίστικο προσανατολισμό. ■

Μετάφραση: Κατερίνα Ψαρρά

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

(και όχι μόνο)

Σώμα πρόληψης και κατάσβεσης των πυρκαγιών

Την πρόταση αυτή απευθύνει η Ε.ΠΟΙ.ΖΩ. προς όλους τους περιβαλλοντικούς, οικολογικούς αλλά και κάθε είδους κοινωνικούς φορείς, αποσκοπώντας στη συγκρότηση ενός πλατιού σχήματος που θα μπορεί να κινητοποιεί περισσότερες κοινωνικές δυνάμεις για το πρόβλημα των πυρκαγιών.

Η πρόταση έχει ήδη τεθεί στη ΣΕΟΠΠ (Συντονιστική Επιτροπή Οργανώσεων Προστασίας Περιβάλλοντος) και σε ορισμένες επιστημονικές οργανώσεις και έχει γίνει καταρχήν ανεπιφύλακτα αποδεκτή.

Για την οργανωτική και πρακτική προετοιμασία έγινε ήδη μια ενημερωτική συνάντηση με εκπροσώπους της Ε.ΠΟΙ.ΖΩ., της ΣΕΟΠΠ και του συλλόγου «Φίλοι του δάσους» της Βαριμπόμης που ήταν η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια πάνω στο θέμα και επισημάνθηκαν οι βασικότερες δυσκολίες.

Μια εξαιρετική λοιπόν, πρωτοβουλία, αν αναλογιστούμε τη σοβαρότητα του προβλήματος, που τα τελευταία χρόνια παίρνει διαστάσεις εθνικής καταστροφής.

Σύντομα λοιπόν, εφόσον συμπληρωθεί ένας σοβαρός αριθμός από ενδιαφερόμενους φορείς θα πραγματοποιηθεί συνάντηση εξουσιοδοτημένων εκπροσώπων τους για την οργανωτική και πρακτική αποκρυστάλλωση της πρότασης.

Πληροφορίες: Ε.ΠΟΙ.ΖΩ., Κρέμνη 149-151 Καλλιθέα, τηλ. 95.83.355 - 95.82.584.

Μια συζήτηση για την οικονομία...

Για το χαρακτήρα της οικονομικής κρίσης, τα στοιχεία που τη συνθέτουν, τα μέτρα που πάρθηκαν και τις προοπτικές τους, μίλησε στο στέκι της Ε.Κ.Ο., «Ουράνιο Τόξο» (Ισαύρων 10, τηλ. 36.41.268) στις 18 του Δεκέμβρη, ο Περικλής Ροδάκης, γνωστός αγωνιστής της αριστεράς, παλιότερα στο ΚΚΕ, την ΕΔΑ και τώρα ανένταχτος.

Η συζήτηση που απευθυνόταν κατά κύριο λόγο σ' ένα στενό κύκλο ατόμων, από διάφορες οικολογικές κινήσεις στην Αθήνα, έγινε για να ξεκινήσει αν είναι δυνατό, ένας διάλογος στον οικολογικό χώρο, γύρω από την κατάσταση της Ελληνικής Οικονομίας, της οικονομίας γενικότερα, και ν' ανιχνευτεί μια προσπάθεια και οικολογικής απάντησης στη σημερινή κρίση. Κι αυτό, γιατί από την εμφάνιση των οικολογικών κινήσεων στην Ελλάδα, κυρίως μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ, το 1981, λίγος ήταν ο προβληματισμός με το θέμα, πλην βέβαια ελάχιστα εξαιρέσεων κάποιων κυρίως θεωρητικών ενασχολήσεων που σίγουρα δεν είναι αρκετές.

Ο Περικλής Ροδάκης κάνοντας μια ιστορική ανασκόπηση στην Ελληνική Οικονομία, μετά το πόλεμο μέχρι σήμερα, με σημαντικές εκτιμήσεις για το ρόλο του ξένου κεφαλαίου στη μεταπολεμική ανάπτυξη, για τις προβληματικές, τον τουρισμό, κ.λπ. κατάφερε να δώσει πολύτιμα στοιχεία, αναγκαία για τη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής οικολογικής άποψης για την οικονομία.

Πράγμα όμως αρκετά δύσκολο, τουλάχιστο σήμερα, όπως φάνηκε και στη συζήτηση που ακολούθησε, μιας και το μοντέλο της βιομηχανικής κοινωνίας παραμένει ισχυρότερο και ιερότερο, όσο ποτέ άλλοτε. Η επιλογή ενός άλλου τύπου ανάπτυξης, ένας προβληματισμός που ήταν αρκετά έντονος πριν αλλά και μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι ανήκουν οριστικά στο παρελθόν.

Η επικράτηση μιας ρεαλιστικής πραγματιστικής άποψης στο σύνολο της κοινωνίας, με προφανή τον κίνδυνο απώθησης για το μακρινό μέλλον, ενός κινήματος για την ποιότητα της ζωής κάνει σήμερα απαραίτητη μια συνέχιση της συζήτησης...

Ο λογαριασμός του ηλεκτρικού όπλο κατά της ρύπανσης

Όσο η ΔΕΗ θα λειτουργεί σταθμούς παραγωγής ενέργειας με ρυπογόνες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Όσο θα προγραμματίζει κι άλλους που θα λειτουργούν με όχι ήπιες μορφές ενέργειας. Όσο στο πρόγραμμά της θα περιλαμβάνει και σχέδια για τη χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας.

Εμείς πρέπει να προστατεύσουμε τους εαυτούς μας και το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούμε και απ' το οποίο εξαρτόμαστε από της δραστηριότητες των τεχνοκρατών της ΔΕΗ και τις κατά καιρούς κυβερνήσεις. Και για να προστατευθούμε πρέπει να ασκήσουμε πιέσεις στη ΔΕΗ. Γι' αυτό προτείνουμε τρεις τρόπους εξάσκησης.

1. ΝΟΜΙΜΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Ο καταναλωτής στέλνει στη ΔΕΗ εξώδικη κλήση-δήλωση και δεν εξοφλεί το λογαριασμό του μέχρι να λάβει απάντηση. Για να στείλει όμως ο καταναλωτής εξώδικο, θα πρέπει να είναι εμπρόθεσμος.

Από τη στιγμή που θα πάρει την απάντηση-δήλωση, έρχεται σε συνεννόηση με τη ΔΕΗ για τον προσδιορισμό του ποσού της κατανάλωσής του και για την παράταση της προθεσμίας εξόφλησης ή για τη σταδιακή εξόφληση.

2. ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Με προσοχή παραβιάζουμε τη μολυβδένια ασφάλεια της ΔΕΗ που βρίσκεται έξω από το μετρητή, με τέτοιο τρόπο ώστε στη συνέχεια να την ξανατοποθετήσουμε χωρίς να φαίνεται η παραβίαση. (Για να γίνει αυτό το τελευταίο της κάνουμε δύο τρυπούλες με καρφάκι, περνάμε το σύρμα και την ξανασφίγγουμε με μια πένσα). Ανοίγουμε το καπάκι του μετρητή και σφηνώνουμε ένα σφουγγαράκι ανάμεσα στο δίσκο και στο σημείο στήριξής του. Αυτό μπορεί να γίνει τελείως ακίνδυνα γιατί τα σημεία εκείνα δεν έχουν ρεύμα. Αποφύγετε να βάλετε χαρτάκι γιατί μπορεί να ξεφύγει ο δίσκος από τη θέση του και να έχουμε βλάβη.

Η δουλειά αυτή θα γίνει αμέσως μετά τη μέτρηση από τον υπάλληλο της ΔΕΗ και θ' αφαιρέσουμε το σφουγγαράκι πέντε με δέκα μέρες πριν ξαναεμφανιστεί ο υπάλληλος. Θα τοποθετήσουμε το καπάκι και την ασφάλεια κανονικά και θα περιμένουμε χαμογελαστοί την επόμενη μέτρηση.

Έτσι ο μετρητής μας δείχνει περίπου 50% της κατανάλωσης.

3. ΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Μ' αυτή τη μέθοδο μπορούμε να «εξοικονομήσουμε» ρεύμα χωρίς ν' ανοίξουμε το καπάκι. Θέλει όμως υπομονή και προσεκτική παρατήρηση του μετρητή.

Ανοίξτε αρκετές ηλεκτρικές συσκευές και φώτα, ώστε να βλέπετε το δίσκο να γυρνάει σχετικά γρήγορα. Τοποθετήστε έναν ισχυρό μαγνήτη πάνω στο καπάκι -κόντρα στο δίσκο- και μετακινήστε τον υπομονετικά. Παρατηρήστε σε μερικά σημεία μείωση του ρυθμού περιστροφής. Κλείστε με ταΐνια το μαγνήτη κι αφαιρέστε τον λίγες μέρες πριν έρθει ο υπάλληλος της ΔΕΗ για τη μέτρηση.

Σε λίγους τύπους μετρητών είναι δυνατό να μη λειτουργήσει αυτή η μέθοδος.

Για μια ανθρώπινη
τεχνολογία
ΟΜΑΔΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΒΑΛΑΣ

Οικολογία και ποιότητα της ζωής

Μ' αυτό το θέμα έγινε συζήτηση στις αρχές Δεκέμβρη, στο Πολιτιστικό Κέντρο Καματερού, ανάμεσα στα μέλη και φίλους του Κέντρου και μέλη της Ε.Κ.Ο.

Υπήρξαν πολλά ενδιαφέροντα σημεία σ' αυτή την κουβέντα και πρώτα-πρώτα τα θέματα που πιάστηκαν, που δεν περιορίστηκαν σε κάποιες γενικόλογες περιβαλλοντικές επισημάνσεις, αλλά μπήκαν γρήγορα στην ουσία, στην καρδιά του προβλήματος.

Έτσι θίχτηκαν το ζήτημα της τεχνολογίας, του κρατισμού και του εναλλακτικού κινήματος, της ανάπτυξης και της φύσης της παραγωγικής διαδικασίας.

Βέβαια κι εδώ δεν κατορθώσαμε ν' αποφύγουμε την «παράδοση» ας πούμε, να θεωρούνται οι οικολογοί σαν κάποιον ακόμη κάτοχο της αλήθειας, που προσπαθούν να μυήσουν και κάποιους άλλους σ' αυτή, παρόλη την προσπάθεια που γινόταν, ν' αναδειχτεί το πρόβλημα της χειραφέτησης, της ίδιας της κοινωνίας και

όχι η πολιτική οργανωτική συγκρότηση οποιουδήποτε φορέα.

Άλλωστε το θέμα αυτό, φαίνεται ότι σιγά-σιγά αναδεικνύεται σε ειδοποιό διαφορά στις υπό εκκώλυση τάσεις του κινήματος, όπως τουλάχιστο αυτό αχνόφανε στην οικολογική Συνάντηση της Χαλκιδικής, το καλοκαίρι που πέρασε.

Με την ευκαιρία αναφέρουμε ότι το Πολιτιστικό Κέντρο Καματερού περνάει τον τρίτο χρόνο της ζωής του σε μια περιοχή, την άλλη Αθήνα, με έντονα προβλήματα υποβάθμισης, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής και με σύνθετη πληθυσμού που δεν ευνοεί παρόμοιες προσπάθειες.

Με πολιτική ανεξαρτησία από τα διάφορα κόμματα, έχουν διοργανώσει διάφορες εκδηλώσεις όλο αυτό το διάστημα, δίνοντας ένα συγκεκριμένο και θετικό έργο στην περιοχή τους.

Πληροφορίες: Πολιτιστικό Κέντρο Καματερού, Γρηγόρη Λαμπράκη 43.

ΑΜΙΑΝΤΟΣ; ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!

Η Λαϊκή Επιμόρφωση και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέας Λαμψάκου της Εύβοιας, οργανώσαν πριν λίγο καιρό, συζήτηση στο χωριό τους (που είναι δίπλα στο εργοστάσιο αμιαντο-ταινιέντου) για τους κινδύνους που προέρχονται από την επεξεργασία και τη χρήση του αμιάντου.

Στην εκδήλωση μίλησαν επιστήμονες-ερευνητές και συντάκτες της Οικολογικής Εφημερίδας που έχουν ξεκινήσει μια καμπάνια για το πρόβλημα.

Για τους κινδύνους που προκαλεί ο αμιάντος, αμιάντωση, καρκίνος του πνεύμονα, μεσοθωρίωμα, είχαμε γράψει αναλυτικά στο τεύχος 14 και δεν επανερχόμαστε.

Η κατάσταση όμως που επικρατούσε στο χωριό, το λεπτό στρώμα σκόνης που σκέπαζε ολόκληρη περιοχή, τα παιχνίδια των παιδιών ανάμεσα σε σωρούς σκουπιδιών αμιάντου, ήταν μια πρωτοφανής κατάσταση.

Ανύπαρκτα και τα στοιχειώδη μέτρα που είναι υποχρεωμένη η εταιρία να πάρει.

Και η αντίδραση αρκετά χλιαρή, μόνο από αυτούς που δεν δουλεύουν στο εργοστάσιο, και κάποιους εργάτες που έχουν φύγει από και με προβλήματα υγείας. Οι εργαζόμενοι αν και ξέρουν πολύ καλά τον καθημερινό τους θάνατο, δεν αντιδρούν μήπως και κλείσει το εργοστάσιο και πέσουν στην ανεργία.

Το δίλημμα υγεία ή δουλειά αλλά και θάνατος απαντιέται καταφατικά ως προς το δεύτερο σκέλος του. Βέβαια, το πρόβλημα δεν αφορά μόνο τους εργαζόμενους στο εργοστάσιο. Ήδη και στο περιβάλλον της Χαλκίδας «Απόπειρα» υπάρχει αναφορά στο θέμα, ενώ παρατηρούνται σύντομα ενέργειες και στην Αθήνα.

Αφορμή, η νομοθεσία που είναι υποχρεωμένη να εφαρμόζει η Ελλάδα από 1.1.86 που εκτός της απαγόρευσης του μπλε αμιάντου (ανύπαρκτος σχεδόν στην Ελλάδα), προβλέπει και διάφορα άλλα όπως π.χ. η υποχρεωτική τοποθέτηση αυτοκόλλητων σ' όλα τα προϊόντα αμιάντου όπου θα αναγράφονται, το επικίνδυνο του υλικού και οι οδηγίες χρήσης π.χ. να μην κόβεται με κορδέλες, κ.λπ.).

Ακριβώς επειδή αναγνωρίζεται η βλαβερότητα του υλικού για την υγεία, η καμπάνια που θα ξεκινήσει, έχει στόχο την ενημέρωση του κόσμου, ώστε να προχωρήσουμε σύντομα στην πλήρη απαγόρευση του αμιάντου και στη χώρα μας, όπως συμβαίνει σε διάφορες χώρες της Δ. Ευρώπης.

Πληροφορίες: Ζητήστε από άτομα που έχουν ενεργοποιηθεί για το θέμα στην Ε.Κ.Ο. (τηλ. 36.41.268, Δημ. Παντελίδης, Soa Town, κ.λπ.).

«Ψυχασθενείς» και διπλώματα

Όσοι άνθρωποι βρίσκονται «σε κατάσταση εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες» ή παίρνουν ψυχοφάρμακα για οποιοδήποτε λόγο ή μήκαν έστω μια φορά κατά το παρελθόν σε ψυχιατρείο ή κρίθηκαν ανίκανοι για στρατιωτική θητεία για ψυχολογικούς λόγους, δεν μπορούν ν' αποκτήσουν δίπλωμα κι αν έχουν, αυτό, τους αφαιρείται.

Αυτά είναι τα κύρια σημεία που προβλέπει το Π.Δ. 255/84 «περί κυκλοφορίας αυτοκινήτων», που εφαρμόζεται τον τελευταίο καιρό.

Όπως γράψαμε και στο προηγούμενο τεύχος, η κεντρική φιλοσοφία αυτού του διατάγματος, είναι πως κάποιος άνθρωπος θεωρείται επικίνδυνος για να οδηγήσει, όχι γιατί η κυκλοφοριακή τους συμπεριφορά είναι τέτοια, ώστε να δικαιολογείται αυτό το διοικητικό μέτρο, αλλά το κριτήριο είναι κάποια ψυχιατρική διάγνωση που έγινε κάποτε στη ζωή τους και που οπωσδήποτε είναι αμφισβητούμενη.

Κι αυτό τη στιγμή που είναι γνωστό, ότι καμιά έρευνα, κανένα στοιχείο, πουθενά στον κόσμο δεν απέδειξε ποτέ, ότι οι θεωρούμενοι «ψυχασθενείς» είναι περισσότερο ή λιγότερο επικίνδυνοι από το «φυσιολογικό» δείγμα πληθυσμού, πράγμα που είναι παραδεκτό ακόμη και από επίσημα χείλη, που αναφέρθηκαν στο παρελθόν, με μεγαλόστομες ρητορείες «για άλλη άποψη», «για άλλη αντίληψη» στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.

Ας μην ξεχνάμε ακόμη ότι αυτοί που μπαίνουν σε νοσοκομεία, κλινικές για «ψυχικά νοσήματα» είναι σήμερα πάνω από 30.000 το

χρόνο. Για όλους αυτούς καταργείται το ιατρικό απόρρητο, και έρχεται ο ψυχίατρος σαν φορέας του κράτους, εκεί που ο αστυνόμενος δεν μπορεί να επέμβει, έρχεται λοιπόν ν' αναλάβει το ρόλο του... ρυθμιστή της κυκλοφορίας.

Και δεν είναι μόνο αυτό βέβαια. Η σχέση του Π.Δ. με όλους αυτούς που παίρνουν κατά καιρούς «τ' ελόχάρτα» από το στρατό δεν θέλει και πολλή επεξήγηση.

Σε μια κοινωνία που γίνεται ολοένα πιο φανερό, το παράλογο του στρατού, το παράλογο του πολέμου και η άρνηση να τον υπηρετήσουν, οι ατομικές ελευθερίες κατεδαφίζονται. Με διοικητικά μέτρα γίνεται προσπάθεια καταστολής ενός αιτήματος που έχει απλωθεί πια σ' όλη την κοινωνία: ανθρώπινες συνθήκες, πολιτικά δικαιώματα, μείωση της θητείας στο στρατό και παράλληλα αναγνώριση του δικαιώματος εναλλακτικής κοινωνικής θητείας για όσους το θέλουν.

Σε μια προσπάθεια απάντησης στο Π.Δ. και για συντονισμό των ενεργειών των θιγόμενων, έχει φτιαχτεί από καιρό τώρα μια ανοιχτή επιτροπή που συναντιέται κάθε δεύτερη Παρασκευή στην οδό Σ. Χαλαράκη 16Α (πάρδος Τρικούπη, κοντά στη Ά. Αλεξάνδρας), όπου ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να μετέχει. Ήδη κυκλοφόρησε κοινό κείμενο διαμαρτυρίας που υπογράφουν διάφορες κινήσεις και περιοδικά. Συγκεκριμένα: η Κίνηση για τα δικαιώματα των «ψυχασθενών», Επιτροπή για το στρατό, Κίνηση για τα δικαιώματα των Μοτοσικλετιστών, Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων Αθήνας (Ε.Κ.Ο.), Οικολογική ομάδα «Θεμελιακή Αντιπολίτευση», ΕΣΕΑΝ, Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, το Αντιμilitarιστικό περιοδικό «ΑΡΝΟΥΜΑΙ» και η Οικολογική Εφημερίδα.

■ Αφίερωμα για το θέμα μπορείτε να διαβάσετε επίσης, στο περιοδικό της Κίνησης για τα δικαιώματα των «Ψυχασθενών», η Εκθεσία είναι θεραπευτική, στο τεύχος 5-6 του Νοεμβρίου 1985.

2ο Εθνικό Συνέδριο για τις ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Στις 6-8 Νοέμβρη πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη το «2ο Εθνικό Συνέδριο για τις Ήπιες Μορφές Ενέργειας», οργανωμένο από το «Ινστιτούτο Ηλιακής Τεχνικής» του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. (Το 1ο έγινε πριν 3 χρόνια). Έγιναν εισηγήσεις για όλες τις κατηγορίες ήπιων μορφών ενέργειας (ηλιακή, αιολική, γεωθερμική, υδραυλική, ενέργεια κυμάτων, βιομάζα) και σχετικών θεμάτων (εξοικονόμηση ενέργειας, αξιοποίηση απορριμμάτων και νομικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά ενεργειακά προβλήματα). Το συνέδριο παρακολούθησαν 150-200 άτομα κι έγιναν αρκετές γόνιμες συζητήσεις.

Οι εισηγήσεις παρουσίαζαν μεγάλη ποικιλία σε περιεχόμενο και ποιότητα. Υπήρχαν εισηγήσεις: 1) επάνω στη θεωρητική έρευνα ενός εξειδικευμένου θέματος που αφορούσε ένα περιορισμένο κοινό ειδικών, 2) εισηγήσεις εισαγωγικές σ' ένα τομέα π.χ. «τί είναι τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα» για τον πολύ κόσμο, 3) εισηγήσεις για νέες εφαρμογές που κατασκευάστηκαν και δοκιμάστηκαν, 4) εισηγήσεις για νέες εφαρμογές που δεν έχουν κατασκευαστεί και δεν έχουν δοκιμαστεί αλλά βρίσκονται στο συρτάρι του εφευρέτη τους, τέλος, 5) υπήρχαν και οι αναπόφευκτες σε Ελληνικά συνέδρια εισηγήσεις Πανεπιστημιακών ή επίδοξων Πανεπιστημιακών που ενώ δεν έχουν αξιολογικό ερευνητικό έργο είναι υποχρεωμένοι να κάνουν έναν αριθμό δημοσιεύσεων ανά έτος για να μην χάσουν τη δουλειά του οι άνθρωποι (ελπίζοντας να μην γίνουν αντιληπτοί).

Ας αναφέρουμε ενδεικτικά μερικές ενδιαφέρουσες εισηγήσεις (τα πρακτικά κυκλοφορούν στα βιβλιοπωλεία).

Α. Παθητικό ηλιακό σύστημα για θέρμανση θερμοκηπίων. Αποτελείται από πλαστικές διαφανείς σακούλες γεμάτες με νερό που απλώνονται στο έδαφος ανάμεσα στις γραμμές των φυτών.

Β. Μικροϋδροηλεκτρική μονάδα παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στο χωριό Σέλλα Ευρυτανίας.

Γ. Συγκριτική αξιολόγηση της απόδοσης των ανεμογεννητριών του αιολικού σταθμού ηλεκτρικής ενέργειας (αιολικού πάρκου) της Κύθου.

Το συνέδριο έδειξε πως υπάρχει μια άνθηση ενδιαφέροντος και προσπάθειών για την ανάπτυξη των ήπιων μορφών ενέργειας. Σημαντική πρόοδος φαίνεται να γίνεται στη θέρμανση χώρων με ηλιακή ενέργεια και στην ηλεκτροπαραγωγή με αιολικά και φωτοβολταϊκά συστήματα.

1. Θέρμανση χώρων με ηλιακή ενέργεια (Ηλιακή παθητική αρχιτεκτονική). Δεν απαιτεί πολυδάπανα ερευνητικά προγράμματα και υψηλή τεχνολογία. Ο προσανατολισμός της πρόσοψης του σπιτιού προς το νότο και η αύξηση της επιφάνειας των παραθύρων είναι φτηνά αλλά σημαντικά βήματα για την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας. Πιο ουσιαστικές λύσεις (τοιχοί ΤROMBE, κ.ά.) θα ακολουθήσουν όταν γίνει πλατύτερα αποδεκτή η αντίληψη πως συμφέρουν οικονομικά λόγω της μείωσης κατανάλωσης καυσίμων θέρμανσης, παρά το αρχικό τους κόστος.

2. Ηλεκτροπαραγωγή με ανεμογεννητρίες και φωτοβολταϊκά κύτταρα. Με τον καινούριο νόμο (Ν. 1559/85) νομιμοποιήθηκε η παραγωγή ηλεκτρισμού από ιδιώτες, κοινότητες, κ.λπ. Ένα κύριο πρόβλημα στην παραγωγή ηλεκτρισμού είναι η αποθήκευσή του ώστε να χρησιμο-

ποιηθεί όταν χρειάζεται. Αυτό μπορεί να γίνει βασικά με δύο τρόπους: α) αποθήκευση σε μπαταρίες, β) αποθήκευση στο εθνικό δίκτυο (της ΔΕΗ). Επειδή οι μπαταρίες είναι πανάκριβες κανονικά χρησιμοποιούνται μόνο εκεί όπου δεν φτάνει το δίκτυο της ΔΕΗ. Ο νέος νόμος όμως δεν λέει τίποτα για τη σύνδεση του ιδιώτη παραγωγού με τη ΔΕΗ. Ο ιδιώτης θα πουλάει το ρεύμα στη ΔΕΗ στη μισή τιμή από αυτή που το αγοράζει από τη ΔΕΗ; Στο ένα δέκατο; Στο ένα εκατοστό; Προς το παρόν αυτό αποφασίζεται από τη ΔΕΗ μετά από «συνεκτίμηση παραγόντων ανάλογα με την περίπτωση». Η διασαφήνιση αυτού του σημείου θα αποφασίσει αν θα υπάρξει στην Ελλάδα διάδοση της ιδιωτικής ηλεκτροπαραγωγής ή όχι. Εάν όχι, η μόνη ιδιωτική ηλεκτροπαραγωγή θα γίνεται εκεί που δεν φτάνει και δεν προβλέπεται να φτάσει το δίκτυο της ΔΕΗ ή για πειραματικούς σκοπούς από μερακλήδες και οικολόγους.

Εάν λοιπόν, γίνει εφικτή η μαζική διάδοση της ιδιωτικής ηλεκτροπαραγωγής, φαίνεται πως θα είναι από ανεμογεννητρίες και φωτοβολταϊκά κύτταρα. Κι αυτό γιατί: 1. η αιολική και η φωτοβολταϊκή τεχνολογία είναι εφικτή σε μικρή κλίμακα (σπίτι μιας οικογένειας) σε αντίθεση με π.χ. τη γεωθερμική τεχνολογία, 2. έχουν αυτές αρκετές προοπτικές και προόδους σε αυτές στην Ελλάδα σε αντίθεση με π.χ. τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα. Όλα τα Πολυτεχνεία της χώρας ασχολούνται με αιολικά ή/και φωτοβολταϊκά συστήματα, ενώ η ΔΕΗ λειτουργεί μια αιολική μονάδα (έχει 3 άλλες υπό κατασκευή) και 2 φωτοβολταϊκές (άλλες 3 υπό κατασκευή). Επίσης υπάρχει μια ιδιωτική εταιρία κατασκευής ανεμογεννητριών.

Η διαφορά προοπτικής ανάπτυξης των αιολικών από τα φωτοβολταϊκά συστήματα είναι πως τα δεύτερα είναι τελείως έξω από το τεχνολογικό επίπεδο της Ελλάδας. Η παραγωγή φωτοβολταϊκών κυττάρων από φέτες πυριτίου γίνεται μόνο στην Ιαπωνία και τις ΗΠΑ, δηλαδή ούτε καν στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της ΕΟΚ. Έτσι (και τονιστήκε αυτό στο συνέδριο) δεν μπορούμε να φανταστούμε Ελληνική βιομηχανία κατασκευής φωτοβολταϊκών ενώ γίνεται ήδη (έστω εμβρυακά) κατασκευή ανεμογεννητριών.

Εδώ φτάνουμε σ' ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σημεία που προκύπτουν από το συνέδριο, την επιρροή της ΕΟΚ στην ανάπτυξη των ήπιων μορφών ενέργειας στην Ελλάδα. Είναι χαρα-

κτηριστικό πως κάθε εφαρμογή των ήπιων μορφών ενέργειας στην Ελλάδα που απαιτεί κάποιο κεφάλαιο δανειοδοτείται ή επιχορηγείται από την ΕΟΚ. Οι κλιματολογικές συνθήκες κάνουν την Ελλάδα ιδανικό πεδίο πειραματισμού ηλιακών και αιολικών συστημάτων, πράγμα που δεν αφήνει αδιάφορες τις μεγάλες δυτικοευρωπαϊκές εταιρίες ενέργειας. Η Β.Ρ. έχει ήδη κερδίσει την πρώτη θέση σε πωλήσεις ηλιακών θερμοσίφωνων στην Ελληνική αγορά (CALPAK-B.P.) και δοκιμάζει νέους τομείς (θέρμανση ξενοδοχείων, πισίνας). Η ΜΑΝ δοκιμάζει τις ανεμογεννητρίες της στην Κύθο και η VARTA τις μπαταρίες της στην Κρήτη. Κι αυτά μέσω επιχορηγήσεων και δανείων της ΕΟΚ. Η έλλειψη Ελληνικών πρωτοβουλιών δεν προέρχεται απλά από έλλειψη χρηματικών πόρων αλλά φαίνεται κυρίως από ευθυνοφοβία. Η Ελληνική κρατική γραφειοκρατία δεν ξέρει και δεν τολμά να αναλάβει κάτι καινούριο, ενώ ότι έχει την έγκριση της ΕΟΚ πρέπει να είναι σωστό γιατί «αυτοί κάτι ξέρουν». Έτσι φτάνουμε στην προώθηση αυτού που ενδιαφέρει την ΕΟΚ και τον παραγωγισμό αυτού που δεν την ενδιαφέρει. Και τις μεγάλες εταιρίες πίσω από την ΕΟΚ είναι φυσικό να τις ενδιαφέρει ότι είναι μεγάλο (δηλαδή αποφέρει μεγάλο κέρδος), συγκεντρωμένο (δηλαδή εύκολα ελεγχόμενο) και υψηλής τεχνολογίας (δηλαδή μη αντιγράψιμο), δηλαδή ότι από τις ήπιες μορφές ενέργειας δεν είναι ήπιο. Ελληνικές εταιρίες (αν υπήρχαν) τουλάχιστο θα είχαν πρωταρχικό στόχο την εξυπηρέτηση της Ελληνικής αγοράς, θα δημιουργούσαν θέσεις εργασίας θα συνέβαλαν στη διάδοση της σχετικής τεχνολογίας (KNOW-HOW).

Τέλος, δύο παρατηρήσεις για τον τίτλο του συνεδρίου.

1) Γιατί «εθνικό συνέδριο» και όχι «Πανελλήνιο συνέδριο», ή σκέτο «συνέδριο»; Γιατί να μας κυνηγάει πάντα αυτή η θεσμοποιημένη πομπώδης νεοελληνική τυπολατρία; Σημειώστε πως στη φουσκωμένη τιμή συμμετοχής στο συνέδριο (6.000 δρχ.) περιλαμβανόταν πλαστικός χαρτοφύλακας και δεξίωση στο ξενοδοχείο «Μακεδονία Παλλάς». Σίγουρα η εγκυρότητα και επιστημονική αξία ενός συνεδρίου κατοχυρώνονται από τις υψηλές επιπέδους εισηγήσεις, συζητήσεις και οργάνωση κι όχι από τους τύπους.

2) Γιατί «ήπιες μορφές ενέργειας» κι όχι «ανανεώσιμες», ή «εναλλακτικές»; Αυτές οι μορφές ενέργειας συμβαδίζουν με τις έννοιες της αποκέντρωσης (ο ήλιος, ο αέρας βρίσκονται παντού και δεν προσφέρονται για συγκεντρωτική εκμετάλλευση), της προστασίας του περιβάλλοντος (δεν ρυπαίνουν γιατί δεν παράγουν απόβλητα), της αρμονίας του ανθρώπου με το άμεσο φυσικό του περιβάλλον (δεν προϋποθέτουν εξόρυξη, μεταφορά και αποθήκευση πρώτων υλών μια και οι πρώτες ύλες βρίσκονται ήδη στη θέση τους). Έτσι δίκαια έχουν περιγραφεί με τον πολυσήμαντο όρο «ήπιες». Ο όρος «ανανεώσιμες» είναι μονοσήμαντος γιατί περιγράφει μόνο μια ιδιότητά τους, να μην είναι πεπερασμένες και να μην μπορούν να εξαντληθούν όπως τα κοιτάσματα κάρβουνου ή πετρελαίου. Επίσης ο όρος «εναλλακτικές» είναι ασαφής. Στην Ελλάδα π.χ. και η πυρηνική ενέργεια δεν χρησιμοποιείται, άρα είναι εναλλακτική (προς τις υπάρχουσες) μορφή ενέργειας. Το ίδιο ισχύει και για τον όρο «αρθρόζουσες» πηγές ενέργειας. (Ποιός κρίνει τι είναι αρμόζον;).

Φ. Πάνου

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

(και όχι μόνο)

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΘΕΜΕΛΙΑΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ
ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ, ΣΩΜΑΤΕΙΑ, ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ.

Για το ξεκίνημα μιας καμπάνιας για το κυκλοφοριακό, το «νέφος», και την αναβάθμιση της ζωής στις μεγάλες Ελληνικές πόλεις.

Αγαπητοί φίλοι,

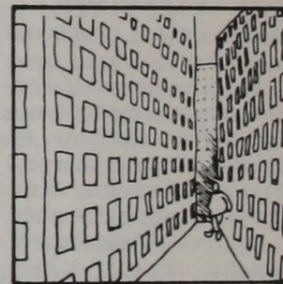
Τα τελευταία χρόνια έχουμε όλοι ζήσει τις έντονες διαμαρτυρίες και τους προβληματισμούς σχετικά με την κατάσταση των μεγάλων Ελληνικών πόλεων. Κινητοποιήσεις, δημοσιεύματα σ' εφημερίδες, συναυλίες ενάντια στο νέφος, αρθρογραφία σε περιοδικά, υπομνήματα και μελέτες, έκαναν έντονη την παρουσία τους στη δημόσια ζωή του τόπου. Όμως οι πιέσεις αυτές δεν μπόρεσαν να υποχρεώσουν την πολιτική εξουσία στη λήψη θετικών αποφάσεων και μάλιστα στην κλίμακα που χρειαζόνταν, κυρίως γιατί δεν συγκεντρώνονταν πάνω στη διεκδίκηση συγκεκριμένων μέτρων και στον παραμερισμό συγκεκριμένων κοινωνικών και πολιτικών συμφερόντων.

Κατά τη γνώμη μας τα προβλήματα των πόλεων δεν μπορούν να λυθούν μέσα από τις «Φαινές» ιδέες εξειδικευμένων τεχνοκρατών και οι οσοδήποτε επεξεργασμένες προτάσεις δεν μπορούν να έχουν υλική δύναμη παρά μόνο στο μέτρο που θα εκφράζουν την παρουσία ενός ισχυρού κοινωνικού κινήματος. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να συμβάλει το ξεκίνημα ενός ανοικτού διαλόγου με στόχο το σχηματισμό επιτροπών παρέμβασης για τα προβλήματα της πόλης, ανεξάρτητα από οποιοδήποτε συγκυριακές ψηφοθηρικές και προεκλογικές «εξάρσεις».

Η μικρή εισήγησή μας δεν αποβλέπει στο ξεκίνημα ενός ακαδημαϊκού διαλόγου ανάμεσα σε ομάδες έρευνας. Πρόθεσή μας είναι η διαμόρφωση κατευθύνσεων πάλης και διεκδίκησης συγκεκριμένων μέτρων. Εννοείται ότι οι θέσεις μας δεν είναι τελεσιδικές αλλά υποβάλλονται στον έλεγχο και την κριτική άλλων ομάδων και ατόμων, με τελικό σκοπό το σχηματισμό πιο άρτιων και ολοκληρωμένων απόψεων.

Περιμένουμε τη δική σας πρωτοβουλία για την επικοινωνία και τη ρύθμιση της κοινής μας στάσης.

Αναπαύσεως 7 - Αθήνας 11 636

Πραγματοποιήθηκε το τριήμερο 8, 9, 10 Νοέμβρη στην Αθήνα, η τρίτη συνάντηση και το δεύτερο σεμινάριο των βιοκαλλιεργητών στην αίθουσα της Ε.ΠΟΙ.ΖΩ., Κρέμμου 149-151 στην Καλλιθέα και στο κτήμα των Βριλησίων.

Πριν αναφερθούμε στο σεμινάριο και στη συνάντηση θα πρέπει να πούμε δύο λόγια για την κίνηση των βιοκαλλιεργητών στη χώρα μας. Εδώ και μερικά χρόνια έχουν αρχίσει να γίνονται διάφορες προσπάθειες για καλλιέργεια χωρίς χημικά λιπάσματα και χημικά φυτοφάρμακα, για οικολογική γεωργία όπως λένε. Με γνώμονα το σεβασμό της φύσης, την προστασία του περιβάλλοντος, την παραγωγή υγιεινών και νόστιμων προϊόντων, την αξιοποίηση των σύγχρονων κατακτήσεων της Επιστήμης και της τεχνολογίας, την αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας και της ντόπιας παράδοσης.

Πριν ένα χρόνο διάφοροι φίλοι της βιοκαλλιέργειας απ' όλη την Ελλάδα άρχισαν να συνεργάζονται στα πλαίσια μιας συντονιστικής Επιτροπής που συστήσαμε. Σήμερα, που προχωράμε στη δημιουργία συλλόγου συνεργάζομαστε πάνω από 100 ομάδες ή άτομα απ' όλη

την Ελλάδα, που πειραματιζόμαστε και παράγουμε με τους κανόνες της οικολογικής γεωργίας. Στα πλαίσιά μας βρίσκονται αρκετοί επιστήμονες και φοιτητές, Γεωπόνοι, Δασολόγοι, Βιολόγοι, Γιατροί, Οικονομολόγοι, Καθηγητές, κ.λπ. Η μέχρι τώρα δραστηριότητά μας περιλαμβάνει την πραγματοποίηση δύο σεμιναρίων, τριών συναντήσεων, έκδοση εφημερίδας, τώρα κυκλοφορεί το 2ο τεύχος, έκδοση μικρού εγχειριδίου για βιοκαλλιέργειες και διακίνηση με ταξί μας μερικών προϊόντων που παράγουμε.

Το τριήμερο σεμινάριο και τη συνάντηση παρακολούθησαν περίπου 100 άτομα, απ' όλη την Ελλάδα, τα θέματα που παρουσιάστηκαν ήταν: α) το έδαφος και η προετοιμασία για βιολογικές καλλιέργειες, β) παραγωγή κομπόστ, γ) ασθένειες - φυτοπροστασία, δ) βιοδυναμική φυτοπροστασία, ε) παραδοσιακή φυτοπροστασία, βιολογική φυτοπροστασία.

Οι πολύ ενδιαφέρουσες εισηγήσεις των ομιλητών και οι απόψεις που ακούστηκαν κατά τη συζήτηση, μας κάνουν αρκετά αισιόδοξους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Σύγχρονης Γεωργίας και γενικά του διατροφικού

προβλήματος, από την ανάπτυξη της οικολογικής γεωργίας. Τα αποτελέσματα και οι εισηγήσεις του σεμιναρίου θα δημοσιευτούν στα προσεχή τεύχη του περιοδικού μας.

Στη συνάντηση που ακολούθησε έγινε απολογισμός της δράσης της Συντονιστικής Επιτροπής, εγκρίθηκε καταστατικό το οποίο θα κατατεθεί στο Πρωτοδικείο για δημιουργία Συλλόγου με την επωνυμία «Σύλλογος Φίλων της Βιολογικής Καλλιέργειας».

Αποφασίστηκε η μετατροπή της Εφημερίδας «Βιοκαλλιεργητές» σε τριμηνιαίο περιοδικό για να φυλάγεται καλύτερα. Τέλος, συζητήθηκαν διάφορα θέματα για τη συνεργασία των Βιοκαλλιεργητών και τη διάθεση των προϊόντων τους.

Η Συντονιστική Επιτροπή
Βιοκαλλιεργητών
Κρέμμου 149-151
17675 Καλλιθέα
Τηλ. 9583.355-9589.878

Να κατανοούμε και ν' απαντάμε στην πρόκληση της συγκυρίας - όχι να την ξορκίζουμε

Ο βασιλιάς είναι γυμνός. Το ΠΑΣΟΚ τρίζει τα δόντια του σ' αυτούς που αμφισβητούν την παντοδυναμία του, που αμφιβάλλουν για το κατά πόσο μπορεί να διαχειριστεί ή όχι τις υποθέσεις του κράτους. Και το κράτος οφείλει να είναι ισχυρό. Να μην ανέχεται παρεκκλίσεις. Το ΠΑΣΟΚ οφείλει λοιπόν να χτυπήσει. **Θύματα του οι «παρεκκλίνοντες»** από την χαραγμένη πολιτική του: Νεολαίοι, άνεργοι, απεργοί (όλοι γενικά οι «αντι-παγωγικοί» τύποι που βάλθηκαν να ξετινάξουν στον αέρα την εθνική μας οικονομία). Το κράτος λοιπόν εξοβλίζεται (κι άλλο;). Ξεχύνει στο δρόμο τις δυνάμεις καταστολής. ΜΑΤ, ΜΕΑ, ΔΕΑ, «αγανακτισμένους» επενέτες, ΠΑΣΟΚτζήδες, νοικοκυραίους. Το μονοπώλιο της κρατικής βίας μετατρέπεται σε ελεύθερη αγορά βίας από πλευράς όλων εκείνων των νομιμοφρόνων στοιχείων που πιστεύουν στα «ιδανικά» της κοινωνίας μας, δηλ. στο τομάρι τους, στο θόλεμα τους. Κανείς δε θα αναζητήσει ενόχους από την πλευρά τους. Το σκηνικό είναι τέλεια σημειώνεται. Το ΠΑΣΟΚ είναι η Αλλαγή, το καλό μας δηλαδή. Οι απεργοί στην καλύτερη περίπτωση στρέφονται εναντίον του δικού τους καλού, του εαυτού τους. Η νεολαία, αχ αυτή η νεολαία. Μυαλό δε θάζει. Ποιός νοιάζεται για μακρυμάλι-δες πιτσιρικάδες, «τσαντάκηδες», «χα-σικλήδες», «τεμπέληδες». Ο ρατσισμός απέναντι στην νεολαία καλά κρατεί. Ποιός θα νοιαστεί λοιπόν για τον κάθε 15χρονο που χύνει το αίμα του σ' ένα γκέτο σαν τα Εξάρχεια;

Υπάρχουν βέβαια και αυτοί που νοιάζονται. Είναι αυτοί οι αυτές που θεωρούν τον εαυτό τους το επόμενο πιθανό θύμα αυτής της πολιτικής. Και αντιδρούν. Κάποτε, βία. Αρκετοί συμφωνούν πως η βία θα είναι μια αναπόσπαστο στοιχείο κάθε νεολαϊστικής ενέργειας. Η κοινωνία καταδικάζει. Ο Αντρέας ζητά δηλώσεις νομιμοφορώντας απ' όλους. Καταδικάζει τη βία (των άλλων εννοείται) για τη δικιά μας νομιμοποιημένη βία, ε αυτή που είναι δικαιολογημένη και αναγκαία).

Κι εμείς; Τι στάση κρατάμε εμείς; Και τι ρόλο μπορεί να παίξει ένα κείμενο σαν το «Η βία δεν είναι μονόδρομος»;

Δεν πρόκειται βέβαια να καταδικάσουμε απλά τη βία της εξεγερμένης νεολαίας (των «λυσσασμένων» λένε κάποιοι) όσο κι αν εμείς οι ίδιοι διαλογόμαστε άλλους τρόπους αντίστασης. Δεν θέλουμε να «νομιμοποιήσουμε» στα μάτια κανενός την κρατική καταστολή. Αν επιδιώκει κάτι αυτό το κείμενο, σίγουρα δεν είναι να «συνετίσει» (πόσο αστεία ακούγεται άλλωστε) κάποιους «θερμόαιμους» που ξεσπούν - κατ' εθισμόν και κατ' έθιμον - σε βιτρίνες. Δεν είναι αυτοί μόνο οι **αποδέκτες** του κειμένου. Είναι και όλοι (όλες) εκείνοι που οραματίζονται μιαν αντιεξουσιαστική και αντι-ιεραρχική κοινωνία, που **αγανακτούν**, που θέλουν να (αντι)δράσουν αποτελεσματικά στην κρατική βία και καταστολή, αλλά **κατανοούν** παράλληλα, πως αν κινείται κανείς μόνο από ένα συναισθηματισμό και μίαν αφηρημένη διάθεση για έντονη σύγκρουση, όχι μόνο δεν οδηγεί την κοινωνία στην εξέγερση, όχι μόνο δεν πάει ούτε και ένα θήμα έστω κοντύ-τερα στα αντιεξουσιαστικά όνειρά του, αλλά καταδικάζει ταυτόχρονα έναν ολόκληρο χώρο στην απομόνωση και το πω-σγύρισμα.

Σ' έναν τέτοιο προβληματισμό θέ-λουμε να συμβάλλουμε και τολμούμε να πούμε πράγματα που και δε λέγονται εύ-κολα και λίγο σκληρά είναι: όπως ακρι-βώς και η **αλήθεια** - τουλάχιστον η δικιά μας.

Τα επεισόδια με αφορμή το θάνατο του Μιχ. Καλτεζα τελειώσαν. Ο νεκρός θάφτηκε κάτω από μερικές δεκάδες βιτρίνες. Έχει αρχίσει προς το παρόν η επίσημη φιλολογία γύρω από τη βία και την τρομο-κρατία, την οποία θα εισπράξουμε (κι όχι μόνο εμείς φυσικά, αλλά όλη η κοινωνία) στο κοντινό μέλλον σαν πολιτική και κοινωνική καταστολή. Από τη μεριά μας τώρα, καιρός είναι να ξεκινήσει η συζήτηση γύρω από τις σχέσεις μας με τη βία, μια που πολλοί προβληματίζονται κι έχουν βαρεθεί να σέρνονται πίσω από άτο-μα και καταστάσεις που ανακυκλώ-νονται και δεν οδηγούν πουθενά.

Κανείς τώρα δεν μιλάει για τον Καλτεζα. Κάποιοι «φρόντισαν» (όπως γίνεται σε μόνιμη βάση) να μεταστρέψουν τη θετική καταρχήν στάση η αντίδραση του κόσμου. Από δω και πέρα το μοτίβο είναι γνωστό. Το κίνημα εκτρεπεται από τον αρχι-κό του στόχο και μπαίνει σε καλη-κοντα συμπαράστασης στους συλλη-φθέντες, απελευθέρωσή τους, και-νουργίες συγκεντρώσεις με πιθανές νέες συλλήψεις και ούτω καθ' εξής. Εδώ ακριβώς βρίσκεται το πρό-βλημά μας που πρέπει να ξεκαθα-ρίσουμε.

Υπάρχουν κάποια άτομα, ομά-δες ή ευκαιριακές ομαδοποιήσεις στον αντιεξουσιαστικό χώρο που δρουν κυρίως επετειακά και απο-σπασματικά, που δεν εννοούν πολι-τική εκδήλωση χωρίς βία και κατα-στροφή και συμπεριφέρονται σα να υλοποιούν -παράλογα κι άθελα τους βέβαια- κάποιο κυβερνητικό σχέδιο, σα να οικοδομούν συνεπεία του τον τύπο του αναρχικού φαντομά και καταστροφέα, αυτόν δηλαδή που προβάλλεται επίσημα.

Γι' αυτούς οι βίαιες ενέργειες είναι «από χέρι» επαναστατικές κι αντίστοιχα οι ήπιες μορφές δράσης είναι επίσης «από χέρι» ρεφορμι-στικές κι αντιδραστικές. Στις συγ-κεντρώσεις που αποφασίζεται μια εκδήλωση ή ενέργεια, οι ομάδες που θέλουν να θεωρούνται επανα-στατικές νιώθουν την ανάγκη να προτείνουν το πιο «αριστέρο» μέσο πάλης. Αν οι άλλοι λεν πορεία, εμείς κατάληψη, αν οι άλλοι λεν κατα-ληψη, εμείς οδοφράγματα. Η συνα-γωνίζονται ποιός θα πλειοδοτήσει σε βίαιες προτάσεις για να διαφορο-ποιηθεί επί το επαναστατικότερον από τους άλλους. Η νιώθει την ανάγκη να αμυνθεί όταν τον «κατη-γορούν» για συναινετικές διαδικα-σίες («είπαμε εμείς ότι πρέπει να πείσουμε τον κόσμο;»). Δηλαδή, υ-πάρχει μια ταύτιση ιδεολογίας και με-σου ή αλλιώς **ιδεολογικοποίηση του μέσου** που συμπυκνώνεται στη φράση «είσαι αναρχικός» («η επανα-στατής γενικά;»). Άρα είσαι υπέρ της βίας. Έτσι εξηγείται και το φαινόμενο της συναισθηματικής ταύτισης με τη «17 Νοέμβρη» και γενικά με τις αριστεριστικές ομάδες ενοπλής πάλης, μόνο και μόνο επει-δή ασκούν βία. (Εξ ου και το σύν-θημα «Τιμή-τιμή στο Χρήστο Τσου-τσουβή» που φωνάζεται κυρίως από αναρχικούς). Τα ίδια αυτά άτομα ή ομάδες δεν τα πάνε καθόλου καλά με τους αριστεριστές που τους θεω-ρούν «τρισάθλιους», «ρεφορμιστές» κ.λπ.

Αυτή η **θεοποίηση της βίας** δεν πάει μόνη της. Ακολουθείται από **ανάλογη γλώσσα και ύφος** και αρκετά άτομα (χωρίς να τους κατα-λογίζουμε κακή πρόθεση) συμπερι-φέρονται σαν να κατέχουν την αλη-θεια «εξ αποκαλύψεως». Δεν χάνουν την ευκαιρία να δηλώνουν «εί-μαι αναρχικός» και να ασκούν κυριο-λεκτικά «ιδεολογική τρομοκρατία» του στυλ «είστε πρόβατα», «εσύ

ηλίθιε φοιτητάκο», «ξυπνήστε ρε»! Την εικόνα συμπληρώνει ο γλωσσι-κός «εξτρεμισμός» των προκηρύ-ξεων, οι γκραν-γκινιόλ υπογραφές, κ.λπ. Όλα αυτά βέβαια φανερώ-νουν έλλειψη πειστικού λόγου και γενικότερη ανεπαρκεία.

Η βία των μειοψηφίων -άρα μειονεκτούντων στα μέσα και στην αποτελεσματικότητα- στρέφεται πάντα εναντίον τους γιατί **νομιμο-ποιεί, στα μάτια του κόσμου, τη βία από τη μεριά του κράτους εναντίον τους.** Οι μειοψηφίες δη-λαδή δεν έχουν το μηχανισμό, τα μέσα και τις προσβάσεις για να δικαιολογήσουν και να προπαγαν-δίσουν καταλληλά μια βίαιη ενέργεια τους (σε πολλές περιπτώσεις βέ-βαια δεν υπάρχει καν τέτοια πρό-θεση). Αποτέλεσμα; Μια πράξη βίας να γίνεται δυσανάλογα γνωστή σε σχέση με το πόσο γνωστή γίνεται (αν γίνεται καθόλου) η ιδεολογία και η αιτιολογία της πράξης από αυτούς που την κάνουν. Για την τηλεόραση βέβαια και τον τύπο, μια κατεβασμε-νη βιτρίνα, μια σπασμένη πόρτα είναι «είδηση» (ενώ δεν είναι μια μη βίαιη εκδήλωση, ακόμα και μαζική). Έτσι στήνεται το **θέαμα της τρομοκρα-τίας.** Ο κόσμος κάθε τόσο μαθαίνει ότι κάποιοι περιεργοί τάσπασαν πάλι ή ότι συγκρούστηκαν με τα ΜΑΤ. Όλα αυτά έχουν κάτι το παράλογο και ποδο σφαιρικό. Δηλαδή, υπάρχει

αντιεξουσιαστικής και να χρησιμοποι-εί τους υποτιθέμενους συντρό-φους σου, που συμπορεύονται μαζί σου, σαν μάζα - προκάλυμμα για τη μπομπα που θα ρίξεις εν αγνοία τους και θα το βάλεις στα πόδια, με τις γνωστές συνεπείες γι' αυτούς.

Δεν πιστεύουμε ότι από λογής-λογής φανατικούς και μιλιταριστές θα προέλθει μια κοινωνία χωρίς βία κι εξουσία, χωρίς αλλοτρίωση, χωρίς εκμετάλλευση (κι όποιους ευσεβείς πόθους έχει ο καθενας μας). Δεν μπορεί να επαγγέλονται μια κοινω-νία ειρηνική και να πιστεύει ότι η αλλαγή είναι υπόθεση της «μεγάλης νύχτας», είναι υπόθεση μιας καλά σχεδιασμένης **πολεμικής επιχει-ρήσης.** Αυτό με τον ένα ή τον άλλο τρόπο δοκιμάστηκε και τα αποτελε-σματα είναι γνωστά.

Πιστεύουμε ότι η επαναστατι-κότητα και αποτελεσματικότητα μιας ενέργειας, δεν μετριέται με το πό-σες βιτρίνες κατεβήκαν, ποσα πυρ-πολημένα αυτοκίνητα υπάρχουν ή ποιας έκτασης καταστροφές έγιναν, αλλά με το **πόσες και σε τι ποιό-τητα συνειδήσεις ευαισθητοποι-ήθηκαν,** πόσος κόσμος συμμερίζε-ται αυτά που λέμε και υπερασπίζεται αυτό που υπερασπιζόμαστε κι εμείς. Κι αυτό γιατί πιστεύουμε ότι η αλλα-γή δεν θα γίνει από κάποιες απο-φασισμένες και «στρατιωτικά» αρ-τιες ομάδες αλλά από πλατύτερα

τίθεται από σήμερα, γιατί το να είσαι εναντίον της τωρινής κοι-νωνίας, δεν σημαίνει βέβαια, ότι είσαι γενικά **αντικοινωνικός,** πολύ περισσότερο μάλιστα όταν πρόκειται για ομάδες με ιδεολογική κοινότητα, όταν δηλαδή μιλάμε για σχέσεις συντρόφων.

Η αντίσταση χρειάζεται φαντασία

Πρέπει να έχουμε συνεχώς υ-πόψη μας πως η αμφισβήτηση μας, η δράση μας, η πολιτική μας υπάρχει και εκδηλώνεται μέσα σε **συνθήκες κοινωνικής παθητικότητας και έλ-λειψης κινήματων,** πρωτοβουλιών κι αντιστάσεων που να εκφράζουν σχετικά πλατύτερα στρώματα του πληθυσμού. Κι όχι μόνο αυτό: ση-μερα, μετά από 4 χρόνια «οσιαλι-στικής» εξουσίας, υπάρχει σαφώς μια μεγαλύτερη ταύτιση νέων στρω-μάτων με το κράτος και τις μεθο-δους του.

Σ' ένα τέτοιο περιβάλλον η όποια εναντίωσή μας εκφράζεται σίγουρα καλύτερα με τη μη βίαιη δράση, που δεν περιέχει μια προ-κλητική επιμονή αναζήτησης της αντί-δρασης της εξουσίας. Η αναζήτηση της αντιπαράθεσης για την αντιπα-ράθεση, είναι όχι μόνο άχρηστη, αλλά και ανεύθυνη, γιατί καταλήγει στην **υπονόμευση της εναντίωσης κι όχι στην αποκάλυψη των λό-γων που την έκαναν να γεννηθεί.** Σε μια ευρηματική εκδήλωση η αντι-παράθεση υπάρχει πάντα και μά-λιστα ισχυρή, δεν χρειάζεται να την προκαλούμε. Οι ήπιες μορφές δράσης λοιπόν μπορούν να είναι... εξτρεμιστικές.

Η αντίληψη πως επαναστατική δράση είναι μόνο εκείνη που οδηγεί σε συγκρούσεις με τη θεσμοποι-μένη βία του κράτους, αποκαλύ-πτοντας έτσι το πρόσωπο της εξου-σίας, που ξεσπάει απροκάλυπτα ό-ταν νιώθει να απειλείται, οδηγεί στην απόρριψη κάθε μη βίαιης εκδήλω-σης που θεωρείται αναποτελεσμα-τική, ρεφορμιστική, παθητική κι α-φομοιώσιμη από το σύστημα.

Μπορούμε να αποκαλύψου-με τη βία της κοινωνίας και του κράτους χωρίς να καταφύγουμε στα ίδια μέσα. Να καταδείξουμε την απάτη της νομιμοποιημένης βί-ας του κράτους χωρίς να σπασουμε το μονοπώλιο της βίας, στήνοντας το δικό μας ολιγοπώλιο. Να απο-δείξουμε την υποκρισία που θεωρεί «επεμβάση του νόμου» το ξυλοφορ-τωμα απεργών από τα ΜΑΤ και το βιασμό της προσωπικότητας από την αστυνομία, χωρίς να «αμυνόμαστε» σπαζώντας βιτρίνες και καίγοντας αυτοκίνητα, γιατί τα μέσα που χρησι-μοποιεί προδιαγράφουν και τους σκοπούς. Τελικά, **μέσα και σκοπός ταυτίζονται.**

Δρω ελεύθερα από βία δεν ση-μαίνει ότι είμαι παθητικός και συμ-βιβαστικός, ότι κινούμαι μέσα στα πλαίσια της νομιμότητας σώνει και καλά η ότι δεν αποδέχομαι το δι-καίωμα κάποιων κοινωνικών ομάδων να αυτοαμύνονται.

Για μας η ελευθερία από βία πάει χέρι-χέρι με την **πολιτική α-νυπακοή** σε οτιδήποτε περιορίζει τις ελευθερίες μας. Ελευθερία από βία σημαίνει πάνω απ' όλα ότι απο-δεικνύουμε εμπρακτα σήμερα ότι είναι δυνατές κάποιες άλλες κοι-νωνικές σχέσεις που βασιζονται στην επικοινωνία, την αλληλεγγύη, τη συντρ οφικότητα, κι όχι στην επιβολή και την κυριαρχία που συνε-πάγεται η βία.

Δεκέμβρης '85

Οικολογική Κίνηση
Θεσσαλονίκης

ένα δίπολο, όπου από τη μια μεριά είναι τα «αντικοινωνικά στοιχεία», αναρχικοί, κ.λπ. και από την άλλη οι «δυνάμεις» της τάξεως, τα ΜΑΤ, κ.λπ. Το κοινωνικό σώμα είναι ελεύ-θερο να διαλέξει και να ταυτιστεί με όποιους θέλει -ανάλογα με τις κατα-βολές του- και να εκτονώσει έτσι τα δικά του επιθετικά ένστικτα.

Έτσι η βία αυτής της μορφής λειτουργεί σαν παράγοντας... κοινω-νικής σταθερότητας, γιατί: **α) ενι-σχύει την άμυνα του συστήματος** (τόσο με τη θεοποίηση σκληρών α-στυνομικών μέτρων όσο και με τη συντηρητικοποίηση του λαού που ταυτίζεται με την εξουσία) και **β) α-πομακρύνει τις μη βίαιες συνει-δήσεις** αποθαρρύνοντας τες να συμμετέχουν σ' ένα κοινό σκοπό. Από την άλλη: **α) οδηγεί στην υιο-θέτηση συγκεντρωτικών και ιε-ραρχικών οργανωτικών σχημάτων** και **β) οι ομάδες αυτές αντιγρά-φουν το σύστημα που αντιμάχονται και το αναπαράγουν.**

Η μιλιταριστική λογική αλλά και η λογική της «φωτισμένης πρωτο-πορίας» που έχει σα σλόγκαν «όσοι δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας», που δεν αναγνωρίζει τη δια-φορά σαν δικαίωμα, είναι **εξουσια-στική λογική.** Δεν είναι δυνατό οι ενέργειές σου να στρέφονται γενι-κά εναντίον ενός «πλήθους ενό-χων». Δεν είναι δυνατό να δηλώνεις

στρώματα του πληθυσμού κι όχι βέ-βαια με μια λογική της «εξ εφόδου» κατάληψης ή καταστροφής της ε-ξουσίας. Αυτό σημαίνει ότι **μας εν-διαφέρει πρώτιστα να πείσουμε τους άλλους.** Αντίθετα, τα συγκε-κριμένα επεισόδια στην Αθήνα κι αλλού, όχι μόνο δεν έπεισαν, αλλά πάλιν την μεταστροφή της κοινής γνώμης από θεατή των επεισοδίων (όπως γινόταν ίσως παλιότερα) σε κατακριτή των γεγονότων και βέβαια τη συντηρητικοποίηση της.

Δεν είναι μόνο τα μέσα που χρησιμοποιείς και που προδιαγρά-φουν το κοινωνικό μοντέλο στο ο-ποίο στοχεύεις, αλλά και οι αξίες, οι αρχές, η δομή και οι εσωτερικές σχέσεις των ομάδων. **Τα άτομα και οι ομάδες που μιλάνε για την «άλλη» κοινωνία πρέπει να έχουν «πολιτιστική» διαφοροποίηση** από **χαρακτήρα του νέου ανθρώπου.**

Όταν στις εσωτερικές σχέσεις δεν υπάρχει συντροφικότητα, αλλη-λεγγύη, διάλογος, επικοινωνία, σε-βασμός της γνώμης, δημιουργία και πολυεκφραση, δηλαδή δεν υπάρχει «**πολιτιστική**» διαφοροποίηση από άλλους χώρους που θεωρούνται ε-ξουσιαστικοί κι ούτε αυτές οι αξίες μπαίνουν σε προτεραιότητα, δεν υ-πάρχουν εγγυήσεις για το είδος της κοινωνίας που θα φτιαχτεί. Το ζητη-μα λοιπόν των εσωτερικών σχέσεων

ΜΗ ΒΙΑ

Τι σημαίνει τελικά μη βία; Απάθεια; Παθητικότητα; Νομιμοφροσύνη; Δειλία; Μήπως μη βία σημαίνει σταμάτημα των απεργιών, των καταλήψεων, των δυναμικών ενεργειών;

Τίποτα απ' όλα αυτά. Μη βία σημαίνει όλες εκείνες τις ενέργειες – δυναμικές ή μη – που δεν επιζητούν τη σύγκρουση για τη σύγκρουση, που δεν διέπονται από ένα σύνδρομο καταστροφικότητας – ακόμα κι αν οδηγούν σε καταστροφές αντικειμένων (βλ. σαμποτάζ), σέβονται

την ανθρώπινη ζωή και δεν διακινδυνεύουν αδικαιολόγητα το χαμό της και που τελικά λειτουργούν σαν ένα συμβολικό παράδειγμα για το ποιός ποιότητας κοινωνική οργάνωση οραματίζμαστε. Η μη βία είναι περισσότερο μια φιλοσοφία, μια κουλτούρα και μια διάθεση να αντισταθείς και να δράσεις σύμφωνα με τις ιδέες και τα ιδανικά σου, παρά μια τακτική πλήρους εξάλειψης της βίας από την κοινωνία μας, μια ουτοπία δηλαδή.

Εναλλακτικές μορφές δράσης

ενάντια στη βία της λογικής, πέρα απ' τη λογική της βίας

«Ανομφίβολο είναι πολύ καλύτερα να υπάρχει φαντασία χωρίς κίνημα, παρά ένα κίνημα χωρίς φαντασία»
Τζων Κλάρκ

Η πρώτη εικόνα που έρχεται στη σκέψη του οποιουδήποτε, όταν μιλήσεις για μη βίαιη δράση είναι σίγουρα η φιγούρα του Γκάντι. Και όχι άδικα, μια και αυτός ο «βιρτουόζος της μη βίας» αντιτάχθηκε νικηφόρα – μαζί με το λαό του – απέναντι στην αποικιοκρατία. Όμως σήμερα η μη βίαιη δράση σημαίνει πολλά καινούργια πράγματα.

Η μη βία του Γκάντι είναι εστιασμένη στην ιδέα της «αποχώρησης» ή της «άρνησης της συνεργασίας». Αυτή είναι η μη βία των δυνατών, που τη διέκρινε σαφώς από την περιορισμένη βία, αλλά και από τη μη βία των αδυνάτων, που την ταύτιζε με την υποταγή.

Από τα χρόνια του '60 και δω και μέσα απ' την ανάπτυξη μιας σειράς αγώνων, αντιστάσεων και κινημάτων (για το φυλετικό και τα πολιτικά δικαιώματα στις ΗΠΑ, ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ, αντικουλτούρα, Hippies, Provos, Computers, Μάης '68, γυναικεία χειραφέτηση, αντιπυρηνικό και οικολογικό κίνημα κτλ) παρατηρούμε μια άνθιση μη βίαιων πράξεων, που έχουν περισσότερο «επιθετικό» χαρακτήρα, που αποβλέπουν π.χ. στο να καταλάβουν έναν χώρο παρά να τον εγκαταλείψουν. Σε μερικές χώρες της Βόρειας Ευρώπης αυτές οι μέθοδοι αποδείχθηκαν νικηφόρες. Είναι σαφές θέθαια πως εκεί η πόλη στρεφόταν ενάντια σε εξουσίες σχετικά «ήπιες» και όχι ενάντια στις στρατιωτικές χούντες του «Τρίτου Κόσμου». Όμως αυτό ακριβώς μας θυμίζει το ότι η δράση δεν μπορεί παρά να είναι τοπική και προσαρμοσμένη στις συγκεκριμένες συνθήκες και μας δείχνει επιπλέον πως έχουμε πολλά ακόμα να κάνουμε για να απλώσουμε το χώρο των εναλλακτικών μορφών δράσης.

Σίγουρα, ανάμεσα στην κοινοβουλευτική δραστηριότητα και τον ανταρτοπόλεμο, ανάμεσα στην περιπλάνηση στους διαδρόμους της εξουσίας και τις συγκρούσεις στους δρόμους, υπάρχει ένας πλατύς χώρος μη βίαιων μορφών και μεθόδων άμεσης δράσης που, συνδυασμένος με την άμεση δημοκρατία (με την έννοια της συλλογικότητας και του αυθορμητισμού) προσφέρει τις δυνατότητες για ένα ξεπέρασμα των τυπικών θεσμών και την άσκηση άμεσης συλλογικής και ατομικής πίεσης πάνω στο πολιτικό σύστημα.

ΜΗ ΒΙΑΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Οι μη βίαιες μορφές δράσης μπορούν γενικά να συνοψιστούν σε 5 σημεία:

- συνειδητοποίηση
- κινητοποίηση
- αντιπαράθεση
- άμεση δράση
- οικοδόμηση παράλληλων δομών

Τα σημεία αυτά μπορεί να αποτελούν αυτόνομες γενικές κατηγορίες μορφών δράσης και στόχους για τις ομάδες που τις μετέχουν, αλλά κυρίως αποτελούν φάσεις ανάπτυξης και σταθμούς στην εξέλιξη ενός κινήματος.

Έτσι, ξεκινώντας από μια παραδοσιακή πολιτική δραστηριότητα που περιλαμβάνει προκηρύξεις, ανακοινώσεις, συζητήσεις και άλλες γενικές μορφές προπαγάνδας, που αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για κάθε ομάδα πίεσης ή κίνημα, μπορεί μια πάλη να επεκταθεί σε πράξεις διαμαρτυρίας όπως οι πορείες και οι συγκεντρώσεις, που σκοπό έχουν να αποδείξουν την ύπαρξη μιας μαζικής αντιπολίτευσης.

Όμως, όπως έλεγε η Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης στο κείμενό της πάνω στις εναλλακτικές μορφές οργάνωσης και δράσης που γράφτηκε και μοιράστηκε τον Αύγουστο του '85 στη συνάντηση του Αρμενιστή:

«τα κλασικά μέσα πάλης – διαδήλωση, αφισκοκλήση, κατάληψη – έχουν πια εκφυλιστεί. Οι σημαντικότεροι λόγοι είναι ότι έχασαν τη δυναμική και την αποτελεσματικότητά τους λόγω της συχνής επανάληψής τους, αλλά κυρίως γιατί τα οικειοποιήθηκε η εξουσία. Απαιτείται λοιπόν από μέρους μας η με μέτρο χρησιμοποίησή τους και η ανεύρεση άλλων εναλλακτικών λύσεων. Εξετάζουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, αυτό της διαδήλωσης, για να ξεκαθαρίσουμε τι ακριβώς εννοούμε.

Η Διαδήλωση:

- Μικρή ως ανύπαρκτη συμμετοχή – όχι αριθμητική αλλά ποιοτική.
- Αποτελεί τις περισσότερες φορές εκδηλώσεις μάζας μάλλον παρά αυθόρμητο ξεσπάσμα διαμαρτυρίας συνειδητοποιημένων πολιτών.
- Πρέπει να μας απασχολεί η σχέση διαδήλωσης – δράστη και κόσμου – θεσπίτη.
- Η διαδήλωση πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο όταν από τις συνθήκες έχει εξασφαλισμένη σε μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή και τη ζωτικότητα και σαν επίδειξη δύναμης για την επίτευξη κάποιου σκοπού – π.χ. διαδήλωση δικύκλων για τα δικαιώματά τους.

Εναλλακτική λύση στη διαδήλωση:

- Όχι μαζικές διαδηλώσεις, αλλά πολυδιασπαρμένες μικρές ομάδες που μοιράζουν προκηρύξεις και κυρίως συζητούν με τον κόσμο.
- Μικρά και συχνά happenings τα οποία έχουν τα εξής πλεονεκτήματα:
- Λίγη σχετικά προετοιμασία
- Ευελιξία
- Αμεσότητα, χιούμορ
- Επαφή με τον κόσμο
- Λόγω του θεαματικού χαρακτήρα τους γίνονται ευρύτερα γνωστά από τον τύπο.

Ανάλογες σκέψεις μπορεί να κάνει κανείς και για τ' άλλα μέσα πάλης και καλό θα ήταν να σκεφτόμαστε από πριν την σκοπιμότητα και αποτελεσματικότητα των μέσων που επιλέγουμε, γιατί πιστεύουμε πως τελικά «η διαδικασία είναι ουσία» ή για να το θέσουμε αλλιώς «τα μέσα αγιάζουν τα μέσα».

ΜΟΡΦΕΣ ΑΜΕΣΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Έτσι, οι μέθοδοι της άμεσης δράσης, χωρίς να ταυτίζονται φυσικά με τη νομιμότητα και την παθητικότητα, μπορούν να συνοψιστούν γενικά σε 6 επιμέρους κατηγορίες:

– Συμβολική δράση: δηλ. τα happenings, θέατρο του δρόμου, παράτες, ολονυκτίες, απεργίες πείνας, ύπνου καθώς και άλλες συλλογικές και ατομικές πράξεις συμβολικής διαμαρτυρίας, που ενδεχόμενα θα θεωρηθούν παράνομες, ιδιαίτερα αν οι εξουσίες περιορίζουν αυθαίρετα τα όρια της νομιμότητας, βλέποντας σ' αυτές κινδύνους ανατροπής της δημόσιας τάξης.

– Φυσική αντίσταση και επέμβαση: καθιστικές διαμαρτυρίες (sit-ins), καταλήψεις οδοστρωμάτων, κτιρίων, άδειων σπιτιών, εδαφών, κατασκηνώσεις, υπερρύπανση αυθαιρέτων και άλλες δυναμικές μορφές δράσης, που, χωρίς να επιδιώκουν τη σύγκρουση με τη θεσμοποιημένη βία της εξουσίας, κάποτε, στηριγμένες στο δικαίωμα της αντίστασης και την κοινωνική άμυνα, την αντιμετώπιζουν ως αναπόφευκτη, αν δεν θέλουν να μεταβληθούν σε αθώα τελετή που μας χαρίζει ήσυχη συνείδηση.

– Κοινωνική ονυπακοή: εδώ περιλαμβάνεται κάθε αποφασιστική παραβίαση νόμων που δεν θεωρούνται σωστοί (π.χ. πειρατικοί ραδιοσταθμοί) καθώς και των νόμων ενός Κράτους που επιδιώκει να εφαρμόσει πολιτική άδικη και απάνθρωπη (π.χ. φυλετικές διακρίσεις) Δε θα πρέπει να γίνεται σύγχυση με έναν παραδοσιακό απολιτικό αντικομοφορισμό, που υπάρχει έντονος στην ελληνική κοινωνία και που συνήθως αποβλέπει στην περιφρούρηση των στενά ατομικών συμφερόντων (αποφυγή φόρων, μικροκλοπές, παραβίαση σηματοδοτών κτλ). Αντίθετα, πρέπει να επιδιώκουμε να δίνουμε ένα θετικό περιεχόμενο σ' αυτή την ιδιόμορφη ψυχική κατάσταση άμυνας και να παίρνει τη μορφή της αντίστασης απέναντι στις επεμβάσεις του κράτους ενάντια στις ατομικές ελευθερίες, τα δημοκρατικά δικαιώματα και την ποιότητα της ζωής, την εισβολή της διοίκησης στην προσωπική ζωή κτλ.

– Μη σύμπραξη με το Κράτος: σε στενή συνάφεια με την κοινωνική αναποχή, αυτές οι μορφές δράσης έχουν εξ αρχής σαφές πολιτικό περιεχόμενο, περιλαμβάνοντας από αρνήσεις απογραφής, πληρωμές φόρων, στρατιωτικών δαπανών, ΕΡΤ κτλ, συμμετοχής σε επικίνδυνα ερευνητικά προγράμματα, μέχρι και πιο ριζοσπαστικές μορφές αντίστασης, όπως η άρνηση στρατεύσης. Απαιτούν υψηλή συνειδητότητα αλλά και κάποια μαζικότητα, μια και ανοίγουν μέτωπα μ' έναν παντοδύναμο μηχανισμό.

– Εργασιακή αντίσταση: κάποιες παραδοσιακές εργατικές πρακτικές, όπως οι απεργίες, οι επιβραδύνσεις, οι λευκές απεργίες, οι απεργίες ζήλου, το μπούκοτ, έχουν και σήμερα ενδιαφέρον, αν φυσικά ξεπερνούν τα στενά οικονομικά αιτήματα και προωθούν ζητήματα ποιότητας, συνθηκών δουλειάς, αμφισβητούν το περιεχόμενο της, τους στόχους της επιχείρησης, ακόμη κι αν δεν έχουν ακόμη ένα ολοκληρωμένο σχέδιο μετασχηματισμού της σε μια δουλειά με νόημα, με χρήση ήπιων τεχνικών, με χαλαρωτικές διαδικασίες, άλλες σχέσεις κτλ.

– Ενεργητικός αποκλεισμός: η άρνηση επαφής, σχέσης ή συναλλαγής με πρόσωπα, θεσμούς, επιχειρήσεις ή και χώρες, δηλ. το μπούκοτ, αποτελεί μια

σαφή εκδήλωση αποδοκιμασίας για πράξεις, παραλείψεις, προϊόντα ή και μια συγκεκριμένη πολιτική, που ακόμη κι αν δεν έχει ιδιαίτερη μαζικότητα, αποτελεί έναν ενδιαφέροντα τρόπο καταγγελίας και προβολής αιτημάτων, περιλαμβάνοντας μορφές δράσης από την αφισκοκλήση της φωτογραφίας ενός θιαστή μέχρι τη καταναλωτική μπούκοτ, την άρνηση εκφόρτωσης πλοίου συγκεκριμένης εθνικότητας κτλ. Δυναμική συνέχεια αποτελεί το σαμποτάζ, δηλ. η σκόπιμη πρόκληση θλάθης, καθυστέρησης, ματαιώσης ενός έργου, μιας δραστηριότητας, μιας απόφασης, μιας καταστροφικής ενέργειας. Όμως μια πράξη σαμποτάζ θρίσκει στα όρια της μη βίας με τη βία, ιδιαίτερα όταν υπάρχει έστω και απλό ενδεχόμενο να υπάρξουν θύματα, ενώ συχνά ενισχύει έναν τύπο οργάνωσης και στρατιωτικής νοοτροπίας, που συγκρίνεται μ' αυτόν του ανταρτοπόλεμου.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΟΜΕΣ

Οι ποικίλες μορφές της άμεσης δράσης, ακόμα κι όταν δεν έχουν ένα άμεσο χειροπιαστό αποτέλεσμα, αποτελούν

από μόνες τους ένα γεγονός, δίνοντας σ' αυτούς που πήραν μέρος μια αίσθηση αλληλεγγύης και συντροφικότητας. Βέβαια δεν πετύχαμε ακόμη να προτείνουμε εντελώς πειστικές μεθόδους μη βίαιης δράσης, γι' αυτό και οφείλουμε να απλώσουμε σημαντικά το πεδίο της έρευνάς μας και να διευρύνουμε με φαντασία αυτές που ήδη έχουν προταθεί από τις πρακτικές του διεθνούς κινήματος.

Όμως, στο πιο ανεπτυγμένο τους στάδιο αυτές οι μορφές της δράσης δεν μπορούν παρά να στοχεύουν στο να δημιουργήσουν ένα παράλληλο πλαίσιο θεσμών, δηλαδή αντιθεσμών, που τείνουν να αντικαταστήσουν τις υπάρχουσες εξουσίες και να οικοδομήσουν ένα εναλλακτικό δίκτυο δομών, σχέσεων και τρόπων ζωής, σπέρματα του αύριου μέσα στο σήμερα, που όχι μόνο εξυπηρετούν τη δράση μας και την επιβίωσή μας σ' ένα υποβαθμισμένο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα ανανεώνουν και την ελπίδα για μια συνολική κοινωνική ανατροπή.

MAT

Ένα παράδειγμα δυναμικής ΜΗ ΒΙΑΙΗΣ δράσης

Ακούγοντας κανείς την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης να μιλάει για μη βία και γνωρίζοντας το παρελθόν της, ίσως αναρωτηθεί σχετικά με κάποιες δυναμικές της ενέργειες (όπως π.χ. το ξήλωμα του αγωγού, που θ' αντικαθιστούσε έναν πανέμορφο χειμάρρο και μετά θα σκεπαζόταν κάτω από χιλιάδες τόνους μπάζα για να περάσει ο περιφερειακός δρόμος του Σείχ Σου): τι να σημαίνει η «φιλολογία» τους περί μη βίας; Μήπως άρνηση, εκείνων των ενεργειών;

Όχι φυσικά. Εξακολουθούμε να είμαστε περήφανοι (βεβαίως!) γι' αυτό που κάναμε, ακριβώς γιατί θεωρούμε μια ενέργεια σαν το ξήλωμα του αγωγού ως ένα κλασικό παράδειγμα αυτού που λέμε δυναμική μη βίαιη δράση.

Σε τι διαφέρει όμως εκείνο το σπάσιμο του αγωγού, από το σπάσιμο μιας βιτρίνας, μιας τράπεζας – για να μη πούμε ενός τυροπιτάδικου; Το σπάσιμο των τραπεζών ή βιτρίνων γενικά γίνεται σε στιγμές έντασης από κάποιον ή κάποιες – λίγους πάντως – που αποδεικνύουν (:) έτσι στους υπόλοιπους (θεατές του γεγονότος) το πόσο σιχαίνονται τον καπιταλισμό. Ποτέ (ή σχεδόν ποτέ) δεν δικαιολογείται μια τέτοια ενέργεια, δεν αναφέρονται οι λόγοι που έγινε. Κι αν υπάρχει τέτοια πρόθεση, δεν γίνεται ευρύτερα γνωστό. Τελικά μια τέτοια ενέργεια φαίνεται στα μάτια του κόσμου σαν παράλογη καταστροφή. Ο κόσμος δεν σκέφτεται πια τους λόγους της βραχύβιας έστω εξέγερσης και συγκρούσεως, αλλά ότι κάποιος παράλογος τάσασαν πάλι. Και μια και ζούμε σε μια κοινωνία που η ιδιοκτησία είναι ιερή, καλά κάνει το κράτος – λένε πολλοί – και θαράει αυτούς που σπάνε την ιδιοκτησία του κόσμου.

Αντίθετα, το σπάσιμο του αγωγού δεν

ήταν μια ξεκάφωτη ενέργεια. Ήταν μια δυναμική ενέργεια που γινόταν στο αποκορύφωμα ενός αγώνα που κράτησε τουλάχιστον ένα χρόνο. Ήταν μια συμβολική πράξη αντίστασης όλων σχεδόν εκείνων που διαδήλωναν έμπρακτα την αντίθεσή τους στο δρόμο. Ήταν μια πράξη που φαινόταν λογική – αν όχι και δικαιολογημένη – όχι μόνο στα μυαλά αυτών που την έκαναν, αλλά και μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης, δηλ. του λαού της Θεσσαλονίκης που την αποδέχτηκε σαν μια οργισμένη ενέργεια, σαν το «οριακό» μέσο για να πειστούν οι «κουφοί» τεχνοκράτες να σταματήσουν το έργο. Γι' αυτό και η λασπολογία του γ.γ. του Υπουργείου Β. Ελλ. Α. Κυριακού περί «καταστροφικών στοιχείων που εξυπηρετούν αλλότριους σκοπούς», χλευάστηκε απ' όλους.

Τελικά «αποκαλυπτικό» ήταν μόνο το χαμόγελο αυτών που παίρναν απ' το χέρι μας την προκήρυξη που εξηγούσε το πως και το γιατί της ενέργειάς μας.

Ας μας πει κάποιος, πόσες φορές συνέβη στο παρελθόν, μια οργανωμένη ομάδα με γραφεία και τηλέφωνα (!) όχι μόνο να αναλαμβάνει την ευθύνη μιας τέτοιας ενέργειας, αλλά και να θγαίνει από μέρες αφίσες – καλέσματα για «να σταματήσουμε τα έργα», να ανεβαίνει ολόκληρη πορεία στο δάσος, να προκαλεί «ζημιές» εκατοντάδων χιλιάδων με την ησυχία της, (μετα μουσικής μάλλον) να κάθεται μετά να συζητάει, να αποχωρεί «εν σώματι» ανάμεσα από κλούβες και μπάτσους και τελικά, αφού πετυχαίνει μια σειρά πρωτοσέλιδα, να ξεναπιτίθεται με ανοιχτή συνέντευξη τύπου;

Η σύγκριση των μορφών δράσης είναι καταλυτική. Η κοινή γνώμη ήταν προετοιμασμένη και κανείς δε μίλησε για βία. Μέχρι και το ΚΟΔΗΣΟ μίλησε απλά για «απώλεια της ψυχραιμίας» μας!

Και θεά η Βία!

Πολύ πριν διάφοροι σύγχρονοι σοφοί μιλήσουν περί βίας, οι αρχαίοι μας πρόγονοι τα είχαν πει ήδη όλα:

Η Βία, λέει ο Ησίοδος, ήταν αδελφή του Κράτους, του Ζήλου και της Νίκης! Διαλέγετε δηλαδή και παίρνετε: ο Δίας για παράδειγμα, είχε τη Βία σε μεγάλη υπόληψη και αυτή παρέμενε συνέχεια πλάι του (κολλητή της εξουσίας που λένε).

Στον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου, η Βία εμφανίζεται μαζί με το Κράτος αλλά παραμένει βουθό πρόσωπο.

Ο φόβος φυλάει τα έρμα, που λένε. Ή κάνουμε λάθος;

μπροστά στο αδιέξοδο της τρομοκρατίας (κρατικής και «αντικρατικής»)

Βία πολιτική και βία κοινωνική

Επαναλαμβάνοντας για λογαριασμό μου τη δήλωση ότι «μιλώ εξ' ονόματός μου και δίνω στον εαυτό μου το δικαίωμα της κριτικής και των προτάσεων» (Κ. Καστοριάδης), νομιμοποιούμαι να υποστηρίξω ότι «η κοινωνία είναι το προϊόν των αρετών μας και το κράτος, των ελλειψμάτων μας» (Τόμας Πάιν) και να αποφαινομαι υπέρ «της ελευθερίας της κοινωνίας και της ανελευθερίας του κράτους» (Κ. Μαρξ), καταδικάζοντας κάθε μορφή πολιτικής βίας που οδηγεί στην ελευθερία του κράτους και την ανελευθερία της κοινωνίας...

Η τρομοκρατική βία σαν σταθερό χαρακτηριστικό στοιχείο όλων των ιστορικών κοινωνιών, μπορεί να προσεγγιστεί ερμηνευτικά από τρεις κυρίως -πολιτικά και κοινωνιολογικά ενδιαφερόμενες- απόψεις: Από άποψη περιγραφική (με βάση τις τυπικές της εκδηλώσεις), από άποψη λειτουργική (με βάση τις δεδομένες σχέσεις της με το σύστημα στα πλαίσια του οποίου εκδηλώνεται) και τέλος από άποψη κοινωνικο-πολιτική (με βάση τα στοιχεία που συνθέτουν την αιτιολόγηση, την πραγμάτωση, τους στόχους και τα κοινωνικο-πολιτικά της αποτελέσματα).

1. ΑΠΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΨΗ, η τρομοκρατική βία διακρίνεται -συμφώνα με τις τυπικές της εκδηλώσεις- σε ατομική και μαζική.

Η ατομική τρομοκρατική βία **ασκείται** κατά κανόνα από διάφορες ετερο- ή αυτο-διορισμένες «πρωτοπορίες» (αντιδραστικές ή «επαναστατικές») **εκφράζεται** με μεμονωμένες πράξεις βίας εναντίον υλικών συμβόλων της αμφισβητούμενης τάξης πραγμάτων ή εναντίον ατόμων που είναι φορείς ορισμένων κοινωνικο-πολιτικών λειτουργιών του υφιστάμενου συστήματος¹ ή σύμβολα και εκφραστές της αμφισβήτησής του² και **αποσκοπεί** στον «εκβιασμό» μιας ιστορικής πορείας, το ρυθμό της οποίας θεωρεί ότι μπορεί να «επιταχύνει» ή να επιβραδύνει με τη δράση της η αυτόκλητη ένοπλη «πρωτοπορία».

Ετσι, μέσα από μια έντονα ιδεολογική παραμόρφωση της πραγματικότητας και τηρώντας όλους τους κανόνες της «κοινωνικής ψυχιατρικής», η ένοπλη «πρωτοπορία» λειτουργεί σαν ψυχίατρος με αυξημένες κοινωνικο-πολιτικές αρμοδιότητες και αποφαίνεται αξιωματικά ότι οι «μαζες» δεν έχουν συνείδηση της κατάστασής τους. Και με βάση αυτή την αυθαίρετη διάγνωση, «νομιμοποιείται» στη συνείδηση της ένοπλης «πρωτοπορίας» το δικαίωμά της να υποκαθίσει τις «μαζες» στο ιστορικό πεδίο και να δρα (αυτο-εξουσιοδοτούμενη) στ' όνομά τους. Με άλλα λόγια, η ένοπλη «πρωτοπορία» ξεκινώντας από την ίδια θεωρητική αφετηρία με τις διαφορές κομματικές «πρωτοπορίες» (οι εργαζόμενοι «δεν μπορούν να αναπτύξουν άλλη συνείδηση πλην της συνδικαλιστικής») και επιλέγοντας διαφορετικά μέσα απ' αυτές (η «κριτική των όπλων» στη θέση του κομματικού αγώνα), **επιτείνουν την παθητικοποίηση των «μαζών» υποστηρίζοντας ότι πυροδοτούν την ενεργοποίησή τους, με την ίδια ακριβώς αφέλη ή υποκριτική λογική που επιτρέπει στον ψυχίατρο να χορηγεί στους «ασθενείς» του κατασταλτικά φάρμακα, βεβαιώνοντας ότι μ' αυτό τον τρόπο προκαλεί την κινητοποίησή τους.** Σαν αποτέλεσμα, η αυτο-οργάνωση των εκμεταλλευόμενων κοινωνικών στρωμάτων σαν κινητήρια δύναμη των κοινωνικο-πολιτικών εξελίξεων, εκμηδενίζεται και αντικαθίσταται από την οργάνωση μιας αυτόκλητης ένοπλης μειοψηφίας και η πολιτική δράση αντικαθίσταται από το «καταρωμά», την «ηρωική πράξη» ή

τη συμβολική χειρονομία, επιτείνοντας ακόμη περισσότερο την παθητικοποίηση των κοινωνικών στρωμάτων που υποτίθεται ότι επιθυμεί να ενεργοποιήσει. Κι αυτό βέβαια, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση όχι της ανατροπής αλλά της ισχυροποίησης του δήθεν αμφισβητούμενου πλεγματος των υφιστάμενων εξουσιαστικών σχέσεων.

Στη βάση των ποικίλων εκδηλώσεων της ατομικής τρομοκρατικής βίας (ανεξάρτητα από το αν εκπορεύονται από την κρατική εξουσία ή τις διαφορές ένοπλες «πρωτοπορίες» που της εναντιώνονται), υπάρχει πάντα η απελπιστική παιδαριώδης άποψη ότι η καταστροφή ενός υλικού συμβόλου ή η δολοφονία ενός ανθρώπου ισοδυναμεί με την εξόντωση των ιδεών που εκφράζει. Για τα μέλη των ένοπλων «πρωτοποριών», η ιστορική κίνηση ακολουθεί λανθασμένο δρόμο και το πιστόλι ή η βόμβα αναλαμβάνουν να την καθοδηγήσουν στη «σωστή» πορεία. Κι αυτή ακριβώς η αντίληψη για τη «σωστή» πορεία είναι που διαφοροποιεί επιφανειακά τη δεξιά από την αριστερή τρομοκρατία: Η δεξιά τρομοκρατική βία συνιστά μια (ε-

μην ή ομάδων, ενώ σ' ότι αφορά τους γενικότερους στόχους τους στρέφονται εναντίον ολόκληρων κοινωνικών στρωμάτων, τάξεων ή πληθυσμών. Οι δίκες πολιτικής σκοπιμότητας αποτελούν θεμελιώδες δομικό στοιχείο όλων των εξουσιαστικών «πολιτισμών της ομολογίας» και σηματοδοτούν τόσο την απώτερη όσο και την πρόσφατη ιστορική τους πορεία από την Ιερή Εξέταση μέχρι το Ναζισμό και το Μπολσεβικισμό (σ' όλες τις γνωστές παραλλαγές του).

2. ΑΠΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΨΗ, η τρομοκρατική βία εμφανίζεται ή σαν ένα σύστημα ή σαν ένα αντι-σύστημα μέσα στο πλαίσιο του υφιστάμενου συστήματος των εξουσιαστικών σχέσεων.

Σαν ένα σύστημα μέσα στο σύστημα, η τρομοκρατική βία ταυίζεται με την κρατική τρομοκρατία και λειτουργεί πάντοτε στην κατεύθυνση της διαρκούς αναπαραγωγής και της ενδυνάμωσης του υπάρχοντος συστήματος.

Σαν ένα αντι-σύστημα μέσα στο σύστημα, η τρομοκρατική βία δρα προκαλώντας ή μια αντίδραση του πληττόμενου συστήματος με απο-

ρμηνη και εναντίον των «μαζών») εμπρακτική δήλωση υπέρ της εδραίωσης και της συντηρητικοποίησης της υπάρχουσας κατάστασης, ενώ η αριστερή τρομοκρατική βία αυτο-προβάλλεται σαν μια παρεμφερής δήλωση εναντίον της υφιστάμενης τάξης πραγμάτων. Και οι δύο ξεκινούν από την ίδια θεωρητική εκτίμηση (οι «μαζες» δεν έχουν συνείδηση των συμφερόντων τους και κατά συνέπεια ο προνομιακός και αυτόκλητος «φορέας της συνείδησής τους νομιμοποιείται να δρα αντί γι' αυτές και στ' όνομά τους), επιλέγουν τα ίδια μέσα (πιστόλι ή βόμβα), έχουν τον ίδιο στόχο («διόρθωση» της λανθασμένης ιστορικής πορείας) και καταλήγουν στα ίδια κοινωνικο-πολιτικά αποτελέσματα (αυταρχοποίηση των υφιστάμενων θεσμών).

Η **μαζική** τρομοκρατική βία **ασκείται** κατά κανόνα από την κρατική εξουσία **εκφράζεται** με μαζικές πράξεις βίας εναντίον ορισμένων κοινωνικών ομάδων, στρωμάτων, τάξεων ή ολόκληρων πληθυσμών (μαζικές διώξεις, μαζικές δολοφονίες, στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης) και **αποσκοπεί** στη διατήρηση του υπάρχοντος κοινωνικο-πολιτικού στάτους-κβο, μέσω της πλήρους αδρανείωσης της κοινωνίας και της ολοκληρωτικής καθυπόταξης της στην κρατική εξουσία³.

Συνδυαστικό κρικό μεταξύ της ατομικής και της μαζικής τρομοκρατικής βίας αποτελούν οι **δίκες πολιτικής σκοπιμότητας** που σ' ότι αφορά αυτή καθαυτή τη διαδικασία τους στρέφονται εναντίον συγκεκριμένων ατό-

τελεσμα την εξαίρεση της απειλής μέσω της αυταρχοποίησης και της ενδυνάμωσής του (όπως στην περίπτωση της Ιταλίας και της Δ. Γερμανίας στη δεκαετία του 1970), ή την ανατροπή του συστήματος και την αντικατάστασή του από το αντι-σύστημα που επιβάλει μια πιο ολοκληρωτική κυριαρχία πάνω στο κοινωνικό σώμα (όπως στην περίπτωση διαφόρων «εθνικο-απελευθερωτικών» κινημάτων).

Αν πάρουμε υπόψη τη στρατιωτική οργάνωση, τη στρατιωτική πειθαρχία και το στρατιωτικό συγκεντρωτισμό που χαρακτηρίζει αναγκαστικά και υποχρεωτικά οποιαδήποτε ένοπλη (και κατά συνέπεια, παράνομη) «πρωτοπορία, κι αν **δεχτούμε** την ιστορικά επιβεβαιωμένη αρχή ότι κάθε ιεραρχικά οργανωμένη ομάδα που στοχεύει στην κατάκτηση της εξουσίας, εμπεριέχει σε μικρογραφία στη δομή της, το πρόπλασμα του οργανωτικού μοντέλου που επιβάλει στην κοινωνία αφού κατακτήσει την εξουσία, **οδηγούμαστε αβίαστα στο συμπέρασμα** ότι η τρομοκρατική **ανεξάρτητα από το αν λειτουργεί σαν σύστημα ή σαν αντι-σύστημα μέσα στο σύστημα και ανεξάρτητα από το αν προκαλεί την ανατροπή του συστήματος ή την εξαίρεση της, συνεπίζει** πάντα τη διευρευσμένη αναπαραγωγή των υφιστάμενων σχέσεων εξουσίας. Με άλλα λόγια, η τρομοκρατική βία, είτε σαν κατάφαση είτε σαν άρνηση του υφιστάμενου συστήματος, συνεπαγεται μια παραπέρα προώθηση της αυτονομίας της πολιτικής και συνεπώς μια παραπέρα

προώθηση της ετερονόμησης της κοινωνίας **εδραιώνοντας και διευρύνοντας** την «ελευθερία του κράτους που είναι συναρτημένη με την ανελευθερία της κοινωνίας»⁴.

3. ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ η τρομοκρατική βία σαν απορροία της βασικής αντίθεσης μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας που χαρακτηρίζει όλες τις ιστορικές κοινωνίες (και η οποία εκδηλώνεται μέσα στο πλαίσιο και κάτω από τους όρους που προσδιορίζει αυτή η αντίθεση), διακρίνεται σε πολιτική και κοινωνική.

Η **πολιτική βία ασκείται** πάντοτε από κάποια άτομα, μικρές ομάδες ή θεσμούς (κράτος, κόμμα, κ.λπ.), **έχει** υποκειμενικό χαρακτήρα, **είναι** προσχεδιασμένη, **έχει** σαν αιτία της την επίτευξη ενός σκοπού και συνοδεύεται πάντα από μια στρατηγική πρόθεση. **Η επιλογή των μέσων της** καθορίζεται κυρίως ή μόνο από την αποτελεσματικότητά τους, σ' εφαρμογή της αρχής «ο σκοπός δικαιώνει τα μέσα» **έχει** σαν οργανωτικό της **μοντέλο** την καθετή πυραμιδική οργάνωση με τον τυπικό στρατιωτικό συγκεντρωτισμό, ιεραρχία και πειθαρχία που χαρακτηρίζει κάθε γιακωβινικό/πραξικοπηματικό πρότυπο και η **εφαρμογή της** κατατείνει πάντα στην ισχυροποίηση των εδραιωμένων σχέσεων εξουσίας, ανεξάρτητα από το αν αυτή η ισχυροποίηση περνάει μέσα από την επιβεβαίωση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου ή μέσα από την ανατροπή και την αντικατάστασή του από κάποιο άλλο ποιοτικά όμοιο του. Μ' άλλα λόγια, η πολιτική βία συνιστά δικαίωση της πολιτικής και κατά συνέπεια κάθε κριτικής της πολιτικής βίας είναι αναγκαία και κριτική της πολιτικής και των εξουσιαστικών θεσμών που την υλοποιούν (κράτος, κόμμα, «πρωτοπορία», κ.λπ.).

Αντίθετα, η **κοινωνική βία** (κυριαρχεί -και καταξιώνεται- εκδηλώσεις της οποίας αποτελούν οι διάφοροι τρόποι αυτοδιαμόρφωσης, αυτοελέγχου και αυτοπροστασίας που εφευρίσκουν «εν θερμώ» οι ίδιοι οι εκμεταλλευόμενοι), **ασκείται** πάντα από κάποιο κοινωνικό υποκείμενο (στρώμα/τάξη), **έχει** αντικειμενικό χαρακτήρα, **είναι** αυθόρμητη, **έχει** σαν **αιτία της** μια εξελισσόμενη κοινωνική συγκρούση ή αντιπαράθεση και δεν συνοδεύεται από μια ορισμένη στρατηγική πρόθεση. **Τα μέσα της** είναι εναρμονισμένα με το σκοπό, σ' εφαρμογή της αρχής του αλληλοκαθορισμού των σκοπών και των μέσων, **έχει** σαν οργανωτικό της **μοντέλο** την οριζόντια συνεργατική διασύνδεση που εκφράζεται με κάθε ουσιαστικά αμεσο-δημοκρατικό/επαναστατικό πρότυπο (εργατικά συμβούλια, σόβιετ, κ.λπ.) και η **εφαρμογή της** κατατείνει πάντοτε όχι μόνο στην ανατροπή των υφιστάμενων σχέσεων εξουσίας, αλλά και -κυρίως- στη ριζική καταργηση των δυνατοτήτων και των προϋποθέσεων επανασυγκροτήσής τους. Με άλλα λόγια, η κοινωνική βία συνιστά άρνηση της πολιτικής και δικαίωση ενός κοινωνικού υποκειμένου που τείνει να ανακτήσει τον εαυτό του, και κατά συνέπεια κάθε κριτική της κοινωνικής βίας είναι αναγκαία και κριτική του κοινωνικού υποκειμένου που την ασκεί. Κι αυτό σημαίνει ότι η **κοινωνική βία** σαν αναγκαίο προϊόν μιας κοινωνικής σύγκρουσης **παράγει ένα πολιτικό λόγο και σε καμιά περίπτωση δεν παράγεται απ' αυτόν** (σ' αντίθεση με την πολιτική βία που και παράγει και παράγεται από έναν πολιτικό λόγο)⁵.

Με βάση αυτό τον προβληματισμό η πολιτική βία (που δυο κυρίες εκφράσεις της αποτελούν η κρατική και η «αντικρατική» τρομοκρατία), περνά από τις διακριγόμενες προθέσεις των φορέων της ή τα ιδεολογήματα

που τη συγκαλύπτουν, συνδέεται με την κοινωνική βία με μια σχέση αντιδιαστολής και αλληλοαποκλεισμού, με τρόπο ώστε κάθε επίταση της πολιτικής βίας (κρατικής και «αντικρατικής» τρομοκρατίας) να εκμηδενίζει ή να περιθωριοποιεί την κοινωνική βία, και αντίστροφα.

Η πολιτική βία συνδέεται με μια ορισμένη αντίληψη για τη φύση της κοινωνίας και της εξουσίας, συναρτάται άμεσα με μια ορισμένη στρατιωτικού τύπου οργανωτική δομή και παράγει μια ορισμένη ιδεολογία για τη δικαίωση και τη νομιμοποίηση των ομάδων ή των θεσμών που την ασκούν. Η πρόσφατη ιστορική εμπειρία δείχνει ότι η πολιτική τρομοκρατική βία στους δύο τελευταίους αιώνες είναι συνυφασμένη με ιστορική παράδοση των γιακωβινών, των ναρόντωνικών και του λεβινισμού και των όποιων παραφροσών τους. Κι από την άποψη αυτή, κάθε κριτική αποτίμηση της πολιτικής τρομοκρατικής βίας είναι ταυτόχρονα και υποχρεωτικά αφενός μεν κριτική της ιστορικής παράδοσης από την οποία απορρέει και αφετέρου κριτική του ιστορικού παρελθόντος και του παρόντος του θεσμού που την ασκεί. Αυτό σημαίνει πως η σύγχρονη τρομοκρατική βία των κρατών ή των ένοπλων «πρωτοποριών», δεν μπορεί να προσεγγιστεί με ψυχιατρικούς ή βιολογικούς όρους (σαν προϊόν κάποιας συλλογικής παράκρουσης ή κάποιοι γενετικού προκαθορισμού), αλλά μόνο με ιστορικούς και κοινωνικο-πολιτικούς όρους (σαν απόρροια της άμεσης ιστορικής καταγωγής και της προσήλωσης των φορέων της στην εσωτερική λογική που χαρακτηρίζει τη γιακωβινική και τη λεβινιστική αντίληψη για το κράτος και την κοινωνία. Με άλλα λόγια, τα μέλη των κρατικών γραφειοκρατιών και των διάφορων ένοπλων «πρωτοποριών» (Φράξια Κόκκινος Στρατός, Ερυθρές Ταξιαρχίες, κ.λπ.) που ασκούν την τρομοκρατική βία, δεν είναι «δραπέτες» κάποιων κοινωνικο-ψυχιατρικών ασύλων αλλά εγκλειστοί στο ερμητικά κλειστό σύμπαν της γιακωβινικής και λεβινιστικής σκέψης. Κι ακριβώς επειδή είναι εγκλειστοί ένα τέτοιο σχήμα, αυτονομιοποιούνται να εμφανίζονται σαν αυτοδιορισμένοι μεσολαβητές στην αντίθεση κράτους και κοινωνίας και σαν φορείς μιας μεταφυσικά διαμορφωμένης ολικής ταξικής συνείδησης στην οποία «αδυνατεί να φτάσει η αδρανής κοινωνική μάζα». Ετσι, υποκαθίστουν τη δραστηριότητα των «μαζών» με τη δική τους, αντικαθιστούν την κοινωνική δράση με την πολιτική, βάζουν στη θέση της επανάστασης το πραξικόπημα και επικαλούμενοι μια «εξουσιοδότηση» που είναι αδύνατο να ελεγχθεί, αναλαμβάνουν να σώσουν τις «μαζες», ερμηνή και εναντίον των «μαζών».

Οι αυτοδιορισμένοι ένοπλες «πρωτοπορίες» (αντιδραστικές ή «επαναστατικές») από την ίδια τους τη φύση, οδηγούνται αναγκαστικά στο μόνο δυνατό -κάτω από συνθήκες παρανομίας- συγκεντρωτικό **στρατιωτικό τρόπο οργάνωσης** και στον **στρατιωτικό τρόπο δράσης** που του αντιστοιχεί, με αποτέλεσμα:

α. να αναπαράγουν διαρκώς στο εσωτερικό τους τις εξουσιαστικές σχέσεις ενάντια στις οποίες υποτίθεται ότι στρέφονται (μιμούμενες τους τρόπους οργάνωσης και δράσης της εξουσίας που αμφισβητούν, και

β. να υποδύονται ένα ρόλο «δύναμης και βίας» μέσα στο ισχύον πλέγμα των ρόλων «δύναμης και βίας», αντιπαράθετοντας το «στράτο» τους στο στρατό της εξουσίας που υποτίθεται ότι αμφισβητούν, με αποτέλεσμα το συνολο της κοινωνίας να μπαίνει στο περιθώριο (και να καθιλώνεται στο ρόλο του απλού θεατή) αυτής της στρατιωτικής αντιπαράθεσης.

Με τέτοια στρατιωτική αντιπαράθεση δυο φαινομενικά αντιτιθέμενων αλλά ουσιαστικά ταυτόσημων εξουσιαστικών λογικών,

α. Επιταχύνει τη (σύμφυτη με την εξέλιξη του όψιμου καπιταλισμού) «σύγκλιση των κοινοβουλευτικών κομμάτων στο πολιτικό πεδίο» και τη συνακόλουθη βαθμιαία εξάλειψη του ουσιαστικά **αντιπολιτευτικού λόγου** το κενό του οποίου εμφανίζεται ότι καλύπτει ο **τρομοκρατικός λόγος** στα πλαίσια ενός φαύλου κύκλου σύγκλισης, τρομοκρατίας, επίτασης της σύγκλισης, ενδυναμωσης της τρομοκρατίας, κ.ο.λ.

β. Αποσταθεροποιεί τα κοινωνικά κινήματα που προκύπτουν από την αμφισβήτηση των υφιστάμενων θεσμών, περιθωριοποιώντας τα και μετατρέποντάς τα σε παθητικούς θεατές μιας σύγκρουσης που διεξάγεται και στ' όνομά τους.

γ. Σταθεροποιεί την ενότητα του μπλοκ των δυνάμεων που συμμετέχουν στη νομή της εξουσίας.

δ. Ενισχύει και επιταχύνει τη δραστική τροποποίηση των σχέσεων κράτους και πολίτη, προς όφελος του κράτους και σε βάρος του πολίτη, αποτελώντας την έσχατη αιτιολόγηση μιας διαδικασίας μέσα από την οποία⁶

1. Το αίτημα του κοινωνικού μετασχηματισμού αντικαθίσταται από το αίτημα της τάξης και της ασφάλειας.

2. Οι θεσμοί γίνονται αυταρχικοί-τεροι (για την υλοποίηση αυτού του αιτήματος).

3. Οι αρμοδιότητες της εκτελεστικής εξουσίας διευρύνονται εφιαλτικά.

4. Επιβάλλεται ένα **προληπτικό** ποινικό δικαιο με **διοικητικό χαρακτήρα** που βασίζεται στην υποψία. Η αυστηρή ποινική νομιμότητα υποβαθμίζεται και θεσμοποιείται η αποδεικτική αξία της υποψίας (που μπορεί να εφαρμοστεί -και εφαρμόζεται- νομιμοφανώς εναντίον κάθε κοινωνικής δραστηριότητας που αντιτίθεται στα συμφέροντα της εξουσίας).

5. Τα ανθρώπινα -κοινωνικά και πολιτικά- δικαιώματα περιορίζονται διαρκώς.

Με άλλα λόγια, **η πολιτική αυτονομείται και η κοινωνία ετερονομείται** σε όλο και πιο μεγάλο βαθμό, μέσα από ένα δρόμο που αναγκαία οδηγεί στην καθολική ελευθερία του κράτους που είναι συναρτημένη με την καθολική ανελευθερία της κοινωνίας (**πράγμα που συνιστά την ουσία του υπαρκτού «γραφειοκρατικού καπιταλισμού»**).

Η πολιτική τρομοκρατική βία επικαλούμενη σαν θεωρητική αιτιολόγησή της τη δήθεν αδυναμία των εκμεταλλευόμενων κοινωνικών στρωμάτων να αναπτύξουν μια ολική συνείδηση και υποκαθιστώντας τη δράση αυτών των στρωμάτων με τη δράση κάθε αυτόκλητης ένοπλης «πρωτοπορίας» που αυτο-προβάλλεται σαν φορέας της ολικής συνείδησης, αντικαθιστά την κοινωνική σύγκρουση με τη στρατιωτική αντιπαράθεση, και την εξέγερση (και την επανάσταση) με το πραξικόπημα, παίζοντας το παιχνίδι των αντεστραμμένων αληθειών που επιβάλλεται και διευθύνεται από την εξουσία (προς όφελος της οποίας λειτουργεί) και περιθωριοποιώντας όλο και πιο πολύ την κοινωνία (πράγμα που σημαίνει αδρανοποιώντας όλο και πιο πολύ την κοινωνία, δεδομένου ότι «το περιθώριο δεν είναι ποτέ επαναστατικό»).

Απέναντι στο **αδιέξοδο** του φαύλου κύκλου που ασταμάτητα αναπαράγεται γύρω από το δίπολο που συγκροτείται από την τρομοκρατική βία του κράτους και των διαφόρων ένοπλων «πρωτοποριών» και οδηγεί στην επαλήθευση της ζοφερής προφητείας του Όργουελ (μέσα από ένα δρόμο που είναι σπαρμένος με τα πτώματα των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και ελευθεριών), **μοναδική διέξοδος** είναι η εμμομή στην **κοινωνική βία** (που ως επαναληφθεί προς αποφυγή παρεξηγήσεων ή περερμηγνείων, κυρίαρχες και καταξιωμένες μορφές της αποτελούν οι πολυποικίλοι τρόποι αυτοδιαμόρφωσης, αυτοελέγχου, αυτο-οργάνωσης και αυτοπροστασίας που εφευρίσκουν καθημερινά και «εν θερμώ» οι ίδιοι οι

εκμεταλλευόμενοι, όπως π.χ. οι απεργίες, οι καταλήψεις σπιτιών και χώρων δουλειάς, οι παρεμβοδίες της κυκλοφορίας, τα οϊτ-ιν, οι πειραματισμοί για νέες μορφές οργάνωσης που προσδιορίζουν ένα νέο περιεχόμενο στο χώρο της μόρφωσης, του έργου, της δουλειάς, της υγείας, κ.λπ.).

Αν η ελευθερία του ατόμου αποτελεί θεμελιώδη βιολογική ανάγκη (και αποτελεί) **και** αν η ελευθερία της κοινωνίας είναι η μόνη βασική και δυνατή προϋπόθεση για την ικανοποίηση αυτής της ανάγκης, η διέξοδος από το υφιστάμενο εξουσιαστικό αδιέξοδο δεν μπορεί να αναζητηθεί πουθενά αλλού εκτός από την **ελευθερία της κοινωνίας** που είναι συναρτημένη με την ανελευθερία του κράτους.

Με βάση αυτό τον προβληματισμό, κάθε ριζοσπαστική διεκδίκηση της ελευθερίας της κοινωνίας (και της συνεπαγόμενης ανελευθερίας του κράτους) έχει σαν βασική προϋπόθεσή της, **αφενός** την απεριφραστη καταγγελία όλων των θεσμών και των τρόπων δράσης που έχουν τις ρίζες τους στο γιακωβινικό/λενινιστικό ολοκληρωτικό πρότυπο, και **αφετέρου** την υπεράσπιση και τη διαρκή διεύρυνση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που συνδέονται ιστορικά με το κράτος δικαίου και τη συνεχή αποκρατικοποίηση της ατομικής και κοινωνικής ζωής, πράγμα που διασφαλίζει το διαρκή περιορισμό της ελευθερίας του κράτους και τη συνεχή επέκταση της ελευθερίας της κοινωνίας, θεσμοποιώντας μια διαδικασία μέσω της οποίας γίνεται δυνατή η **χειραφέτηση** των ατόμων που συναποτελούν την κοινωνία σαν προϊόν της δικής τους συνειδητής δραστηριότητας και μόνο.

Γιατί δεν υπάρχει άλλη χειραφέτηση εκτός εκείνης που είναι «υπόθεση των ιδίων των εκμεταλλευόμενων» και μόνο αυτών⁷.

Γιατί «το να περάσεις μια γριούλα στο απέναντι πεζοδρόμιο αν δεν το θελεις, δεν είναι καλή πράξη αλλά χουλιγκανισμός» το να προσφέρεις τις ερωτικές του υπηρεσίες σε μια γυναίκα αν δεν τις δέχεσαι, δεν είναι ερωτική πράξη αλλά **βιασμός**» και το να «απελευθερώσεις» αυτούς που δεν θέλουν να απελευθερωθούν, δεν είναι επαναστατική πράξη αλλά **φασισμός**⁸.

Κλεάνθης Γρίβας

Υποσημειώσεις

1. Μια ατελείωτη αλυσίδα τετοιων πραξεων βιας σηματοδοτεί την πορεία της συγχρονής ιστορίας από τη δολοφονία του Μορό μέχρι τη δολοφονία του Μορό (και στην πρόσφατη Ελληνική ιστορία, από τη δολοφονία του Καβαφάκη μέχρι τις δολοφονίες που την ευθύνουν τους αναλαμβάνει η οργάνωση «17 Νοεμβρη»).

2. Όπως για παραδείγμια η δολοφονία του Ζαν Ζωρές (Γαλλία 1914), της Ροζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λήμπνεχτ (Γερμανία 1919), του σοσιαλιστή βουλευτή Ματεοτί (Ιταλία 1924), ή του αριστερου βουλευτή Γρηγόρη Λαμπράκη (Ελλάδα 1963).

3. Τυπικό παράδειγμα, η πρακτική της Τρομοκρατίας που εισήγαγαν οι γιακωβίνοι σαν μέσο «έκτακτης ανάγκης» και θεσμοποίησαν οι μπολσεβίκοι και οι ναζί σαν μέσο ασκήσης της καθημερινής πολιτικής στα πλαίσια μιας κοινωνίας που βρίσκεται σε κατάσταση «διαρκούς ανάγκης». Στην ίδια ακριβώς λογική εποικοδομείται η κρατική τρομοκρατία μέσα από την οποία εκφράζεται η αυτορχοποίηση των καπιταλιστικών δημοκρατιών σήμερα, στ' όνομα της αντιμετώπισης της τρομοκρατικής βίας των διαφορών ένοπλων, «πρωτοποριών».

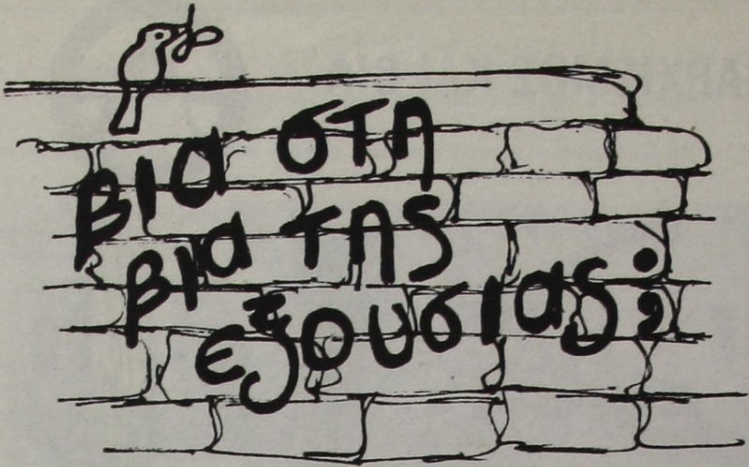
4. Κ. Μαρξ, «Κριτική του προγράμματος της Γκότα».

5. Απ' αυτή την αποψη οι **διάφορες βανδαλιστικές εκδηλώσεις** που καλυπτονται κάτω από το γενικό χαρακτηρισμό «**χουλιγκανισμός**», ανεξαρτήτα από την απολιτική ή επιπλάστα πολιτική ορολογία με την οποία πλασαρονται **είναι ιδιότυπα προϊόντα του αδιεξόδου της θεσμοποιημένης πολιτικής τρομοκρατικής βίας** κι όχι εκφάνσεις της κοινωνικής βίας.

6. Λ Φεραγιόλι, «Βία και Πολιτική» και «Αυταρχική Δημοκρατία και Κριτική της Πολιτικής», εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα 1985.

7. Όπως αποφαίνεται ο Μαρξ στην ιδρυτική διακήρυξη της Διεθνούς Ένωσης Εργατών.

8. Δημ. Ιωάννου, «Οι κακοί κοιμούνται ήσυχα», περ. Τετράδια, Νο 10/1985.

Αν κάτι σημάδεψε έντονα το δίμηνο που μας πέρασε, αυτό ήταν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Η καθιερωμένη νεκρική πομπή, ο τόπος φραστικής αντιπαράθεσης των κομματικών μπλοκ, ο βωμός όπου το «νόημα του Πολυτεχνείου», κόβεται και ράβεται ανάλογα με τις κυρίαρχες και κομματικές ιδεολογίες, διαταράχτηκε για μια ακόμα φορά από κάποιους «ανόσιους» (ανούσιους) «ταραξίες».

Η πορεία προς το «1984»

Ο αστυφύλακας Αθανάσιος Μελιστάς «έχασε την ψυχραιμία του», και πυροβόλησε στο πίσω μέρος του κεφαλιού το Μιχάλη Καλτζέζα. Αυτό σαν γεγονός δεν είναι καθόλου μοναδικό. Τα αστυνομικά πυρά χρησιμοποιούνται συχνότατα κι όχι μόνο όταν υποτίθεται ότι κινδυνεύει ο «φρούρος της τάξης» ή όταν ο άγνωστος καμικάζι δεν πείθεται να υποστεί τον αστυνομικό έλεγχο, αλλά και σε περιπτώσεις απλού και τυπικού ελέγχου ταυτοτήτων (δες θάνατο της Κ. Μπουλ). Τα γενόταν αυτά περνούν, στην πλειοψηφία τους, στα ψιλά των εφημερίδων, αποτελώντας γεγονόςά μη εκμεταλλεύσιμα από τον Τύπο. Άλλωστε, επικρατεί μιά σιωπηλή συνενοχή. Ποιά/ός βέβαια θα διαμαρτυρηθεί όταν προστατεύεται η «ενομή τάξη», η «δημόσια ασφάλεια», η «ιδιοκτησία». Αν οι συνέπειες αυτής της προστασίας φτάνουν κάποτε σε ακραίο σημείο, δεν μένει παρά να κατηγορήσουμε τον υπερβάλλοντα ζήλο.

Έτσι, ο φόνος του Μιχάλη Καλτζέζα δεν αποτελεί παρά μια συνέχεια σε μια σειρά αστυνομικών βιαιοτήτων που πείθουν ότι ολόενα και περισσότερο εδραιώνεται το δικαίωμα της κρατικής εξουσίας να αποφαίνεται «μέσω των σωμάτων ασφαλείας που τη διαφυλάττουν» μέχρι και για τη ζωή ή το θάνατο των πολιτών. Όχι βέβαια των οποιονδήποτε πολιτών, αλλά κυρίως αυτών που θεωρούνται ότι παρεκκλίνουν από το μονοπάτι της πλήρους υποταγής. Με ανάλογο τρόπο η δικαστική εξουσία προσαρμόζεται στους καιρούς, και μειώνει το βάρος των κατηγοριών εναντίον του αστυφύλακα, προδικάζοντας το αποτέλεσμα της δίκης.

Φυσικά οι πυροβολισμοί δεν αποτελούν παρά το ορατό τμήμα του παγόβουνου. Οι κάθε λογής «επιχειρήσεις-αρετή», η μόνιμη παρουσία αστυνομικών σε «επίφοβα» σημεία της Αθήνας (τί αλήθεια περιμένουν οι κλούβες στην Ομόνοια; Μάλλον να είναι εμφανείς σε όσες/ους περνούν από το πιο πολυσύχναστο μέρος της πόλης), η φοβερή βιαιότητα εναντίον των συλλεφθέντων, το φακέλλωμα όλων με το νέο τύπο ταυτότητας, η με πολεμικές μεθόδους εισβολή στις σχολές, η κινητοποίηση των ΜΑΤ σε κάθε απεργία, δεν φανερώνουν παρά μια πορεία προς μια περισσότερο αυταρχική και αστυνομοκρατούμενη κοινωνία.

Το αίτημα να αφοπλιστεί η αστυνομία (οι άγγλοι αστυνομικοί επιζούν χωρίς όπλα στο Μπρίξτον και στο Λίβερπουλ, δεν βλέπω γιατί δεν θα τα κατάφεραν και οι «δικοί» μας εδώ), αν και απευθύνεται σε μια σοβαρή απειλή εναντίον της ίδιας μας της ζωής, δεν καλύπτει την ίδια την αστυνομοκρατία. Αυτή ξεφεύγει από τα όρια του περιστρόφου, μας κλείει από παντού, ριζώνει ακόμα και μέσα μας.

Η επιστροφή των «εκδικητών»

Όμως οι «φύλακες του νόμου» δεν ήταν οι μόνοι πρωταγωνιστές στο θέαμα της οδού Πατησίων. Πιστοί σε μια δεκάχρονη παράδοση που τηρήται ευλαβικά, κάποιοι αναρχικοί δεν θέλησαν να θεωρηθεί ότι απέχουν από τον εορτασμό του Πολυτεχνείου. Το πως εξελίχθηκαν τα γεγονότα είναι γνωστά, αυτό όμως που είναι αξιοσημείωτο είναι η ανούσια και πανομοιότυπη επανάληψη της γνωστής πλοκής: σπάσιμο βιτρίνων, μολότωφ, ξύλο με τους μπάτσους, πέτρες, σύλληψεις, επιτροπή συμπαράστασης για την απελευθέρωση των φυλακισμένων.

Το να παίζεις σύμφωνα με τους όρους της εξουσίας είναι φανερό ότι δεν ευνοεί παρά την εξουσία. Αυτό είναι τόσο εκτυφλωτικά φανερό, ώστε φαίνεται ότι έχει τυφλώσει κάποιους αναρχικούς, που δεν βλέπουν ότι τα πολεμικά παιχνίδια δεν ευνοούν παρά αυτούς που έχουν τα όπλα, ότι ανάληψη από μερικούς του καθήκοντος να «καθαρίσουν» για τους υπόλοιπους δεν αποτελεί παρά αναπαράγωγή αυτής της ίδιας εξουσίας.

Είναι τόσο εκτυφλωτικά φανερό ότι το σπάσιμο των βιτρίνων δεν έχει άλλες συνέπειες παρά κάποια αύξηση ασφάλιστρων και τζαμάδες που τρίβουν τα χέρια τους. Ότι το χτύπημα συμβολικών στόχων δεν αποτελεί παρά μέρος ενός θεάματος και δεν έχει άλλη συνέπεια (σε όλα τα γεγονότα που έχουν γίνει στην Αθήνα) παρά την προσωπική εκτόνωση - απόλυτα κατανοητή, αλλά ουσιαστικά υπεκφυγή μπροστά στην αναγκαιότητα ανάληψης κάποιων άλλων ευθυνών για την ανατροπή του συστήματος. Ότι η πολεμική εξάρτηση, το τελετουργικό της μάχης, οι κραυγές και το βρισίδι, η όλη «αντρική» εμφάνιση, δεν έχουν τη ρίζα τους σε μια αντιεξουσιαστική πολιτική, αλλά στη φαλλοκρατία. Και ότι το σύνθημα «ο Τσουτσουβής ζει» δεν αποτελεί παρά διαστροφή, που αγνοεί την εξουσιαστική πολιτική των «επαναστατικών» μαρξιστικών - λενινιστικών οργανώσεων, φετιχοποιεί και ηρωποιεί κάποια «πρωτοπορεία», που τολμάει να αναμετρηθεί με το «αστικό κράτος», για να επιβάλλει το «προλεταριακό κράτος» αργότερα.

Ο Ζορρό σε νέες περιπέτειες

Ήδη μια άλλη οργάνωση αυτή του χώρου προσφέρει απτά δείγματα της φιλοσοφίας της: από τις υπεραπλουστεύσεις του «μεγάλου κεφαλαίου» και του «αμερικάνικου ιμπεριαλισμού», μέχρι την «προδοτική πολιτική» της κυβέρνησης που δεν τιμωρεί αυτούς που «αποβιομηχανοποι-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ησαν» τη χώρα. Δυστυχώς, η 17 Νοέμβρη αποφάσισε να πάρει πιο ενεργό μέρος στην πολιτική ζωή, λες και δεν ήταν ήδη αρκετό το ότι έχει αναλάβει πριν από μας, για μας, αντί για μας, ως νέος «Ζορρό», να τιμωρήσει τους εκάστοτε κακούς, να προωθήσει τη «λαϊκή» πολιτική, να επιβάλλει τη θέληση μιας νεφελώδους «εργατικής τάξης».

Η 17 Ν. δεν είναι προβοκάτορες, αλλά θιασώτες μιας αντιδραστικής νοοτροπίας, που θέλει κάποιους να βρίσκονται στην πρωτοπορεία και να δρουν θεαματικά, ενώ ο λαός έκπληκτος παρακολουθεί τη μάχη του «ωτήρα» με τους «εχθρούς» του. Η 17 Ν. μια κλειστή, στρατιωτικά οργανωμένη, πειθαρχική ομάδα, αντιπαρτίθεται, αναζωογονεί και εμφανίζει ως δικαιολογημένη την κρατική βία.

Η 17 Ν. είναι προϊόν μιας κοινωνίας που έχει χάσει τη ζωντάνια της και ασφυκτιά, που οι κινητοποιήσεις μπλοκάρονται, διασπρεβλώνονται, ακινητοποιούνται από τα κόμματα και το κράτος, μιας κοινωνίας που επικρατεί σχεδόν νεκρική σιγή. Η 17 Ν. δεν μπορεί να βρει οπαδούς παρά ανάμεσα σε εκείνους που προτιμούν να ετεροκαθορίζονται παρά να αυτονομούνται, να αναλαμβάνουν τη ζωή στα χέρια τους.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, δεν αποτέλεσε εξαίρεση και η εμφάνιση του «χώρου» των αριστεριστών στα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Για άλλη μια φορά, με μια βιαστική αντίδραση, πίσω από τις εξελίξεις. Με την κλασική εξίσωση (φάντασμα του '68) στο μυαλό, οι διάφοροι «άτυποι» (αλλά ουσιαστικοί) ηγέτες της εξοκονοβουλευτικής αριστεράς πρότειναν την κατάληψη του Πολυτεχνείου. Ο στόχος: παραίτηση των Τσουρα-Κουτσόγιωργα (θυμάστε το «Γκίκα, φασίστα, παραίτησου»), αφοπλισμός της αστυνομίας, διάλυση των ΜΑΤ. «Η κατάσταση είναι πολύ ευνοϊκή, μπορούμε να φάμε ένα-δύο υπουργούς», δήλωσε γνωστός εναλλακτικός, ενώ λίγο αργότερα οι αναρχικοί εξορμούσαν για την Ιερή Σταυροφωρία τους εναντίον του Κεφαλαίου. Όπως είναι γνωστό, μια άχαρη κατάληψη δεν έχει μέλλον. Ακόμα περισσότερο, όταν εξαρτάται από τις διαθέσεις κάποιων αναρχικών.

Βία/μη-βία/βία/μη-βία

Για άλλη μια φορά, το θέμα της βίας και της αντιπαράθεσης με το κράτος απωθήθηκε μέχρι την επόμενη φορά που κάποιοι από τους «μονομάχους» θα κάνουν το επόμενο βήμα. Κι όμως, για μας, αυτή η συζήτηση και ο προβληματισμός επάνω στο θέμα αυτό της ζωτικής σημασίας για ολόκληρο το κίνημα που στοχεύει σε μια απελευθερωτική κοινωνία. Τόσο ζωτικό, ώστε να μπορεί να επαναπροσδιορίσει αυτό το κίνημα, από το να έχει μια μόνιμα αμυντικά στάση, σε μια στάση ουσιαστικής παρέμβασης στους όρους που διαμορφώνουν την κοινωνική πραγματικότητα.

Η βία, είτε ως μέσο επιβολής της θέλησης των ισχυρότερων, είτε ως αντι-βία των αδυνάμενων, έχει διαπεράσει βαθιά το μεδούλι όλης της ανθρώπινης ιστορίας. Και μια και αποτελεί χαρακτηριστικό κάθε συστήματος επιβολής εξουσίας, εκμετάλλευσης, μερικοί/ές έφτασαν στο σημείο να απορρίπτουν τη χρήση βίας (ανάμεσά τους, ένα μεγάλο κομμάτι των αναρχικών στο εξωτερικό) ακόμα και για αυτοάμυνα, υποδηλώνοντας έτσι την αντίθεσή τους στη χρήση μέσων που δεν συμβιβάζονται με τους σκοπούς τους (εννοείται ότι μιλάνε για βία απέναντι σε ανθρώπους).

Πιστεύουμε όμως ότι υπάρχουν και περιπτώσεις που η κοινωνική αυτοάμυνα χρησιμοποιεί -δικαιολογημένα- και βιαιες μεθόδους. Αυτό όμως που τη χαρακτηρίζει -και τη δικαιολογεί σ' ένα βαθμό- είναι ότι αυτό έχει πια χαρακτήρα ευρύτερα κοινωνικό (μια διεκδίκηση/υπεράσπιση των δικαιωμάτων του από ένα πολύ μεγάλο μέρος της κοινωνίας) καθαρά διαφορισμένου από τη σημερινή βία για τη βία.

ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ

Υπάρχει μια σκόπιμη (:) ταύτιση του όρου «αναρχικός» με τη χρήση βίας. Δε νοείται να επικαλείται κάποιος την αναρχία και να αρνείται τη βία. Υπάρχει μάλιστα η **ψευδής εντύπωση** πως όλη η αναρχική παράδοση είναι γεμάτη από βία.

Αναφέρουμε μόνο μια χαρακτηριστική περίπτωση που ανατρέπει αυτό το μύθο. Την περίπτωση της **Έμμα Γκόλντμαν**, της πιο γνωστής ίσως γυναίκας αναρχικής, η οποία, για όσες και όσους δε γνωρίζουν ήταν από τις κυριότερες μορφές της **μη βίαιης κουλτούρας** που αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ και ήταν παθιασμένη υπερασπίστρια των αντιρρησιών συνείδησης.

Λέει λοιπόν η Έμμα: «Πιστεύω πως ο Αναρχισμός είναι η μόνη φιλοσοφία της ειρήνης, η μοναδική κοινωνική θεωρία που βάσει την ανθρώπινη ζωή πάνω απ' όλα. Ξέρω πως μερικοί αναρχικοί έκαναν πράξεις βίας, αλλά οδηγήθηκαν σ' αυτές από τις τρομερές οικονομικές ανισότητες και τις μεγάλες πολιτικές αδικίες και όχι απ' τον Αναρχισμό».

Για το πόσο η μη βίαιη δράση μπορεί να είναι αποτελεσματική και «εξτρεμιστική», ας αναλογιστούμε μόνο πως η Έμμα θεωρούνταν στην εποχή της «**η πιο επικίνδυνη γυναίκα στον κόσμο**».

(Και μια και αναφέραμε την «Κόκκινη Έμμα», ας προβληματιστούμε λίγο και για το **φαλλοκρατικό** χαρακτήρα της βίας. Να είναι άραγε τυχαίο ότι το γυναικείο κίνημα πρόκρινε τις μη βίαιες μορφές δράσης;)

Βέβαια ο αναρχισμός μετά το θάνατο του Μπακούιν (1876) οδηγήθηκε στην υιοθέτηση ενός προγράμματος προσφυγής στην **τρομοκρατία** υλοποιώντας την έκκληση του συνεδρίου της Βέρνης «για μια προπαγάνδα με τα γεγονότα».

Ο Κροπότκιν δήλωνε το 1880: «Η δι-

Φρικιαστικές εικόνες επαναστατικής βίας: μια αναρχική κολλεκτίβα στις αρχές του αιώνα, κοντά στις Βρυξέλλες.

αρκής εξέγερση με το λόγο, τα γραπτά, τη γροθιά, το τουφέκι, το δυναμίτη... για μας είναι εντάξει ό,τι θρίσκεται έξω από τη νομιμότητα».

Αυτές ήταν λέξεις που οδηγούσαν κατευθείαν στις ατομικές απόπειρες, που έγιναν, πραγματικά όπλο τυπικό πολλών αναρχικών. Όμως, το αδιέξοδο δεν άργησε να φανεί και ν' αναπτυχθούν γύρω απ' τη βία **οι μεγαλύτερες αντιθέσεις** στο εσωτερικό του αναρχικού κινήματος.

Ο ίδιος ο Κροπότκιν, δέκα χρόνια μετά, διαβεβαίωνε πως «πρέπει να εί-

μαστε με το λαό, που δε ζητά πια τη μεμονωμένη πράξη, αλλά **ανθρώπους της δράσης μέσα από τις τάξεις του**» και έπαιρνε θέση ενάντια στην «**ψευδο-σθήση** ότι μπορεί κανείς να νικήσει τους συνασπισμούς των εκμεταλλευτών με λίγα κιά εκρηκτικό».

Είναι πραγματικά πλούσια και η παράδοση και η πρακτική του αναρχικού κινήματος. Και μόνο οι ανεγκέφαλοι την ταυτίζουν με τη βία. Σ' αυτούς αφιερώνουμε και τις διπλανές φωτογραφίες.

συνέχεια από τη σελ. 11

Βία στη βία της εξουσίας;

Πιστεύουμε ότι η λογική της βίας κάποιων αναρχικών και κάποιων «επαναστατικών» οργάνωσεων είναι αντίθετη με το δρόμο που οδηγεί στο να ξεπεραστεί η «θεαματοποίηση» και «κεντροποίηση» κάποιων θεμάτων, στο δρόμο που βάσει κάποιες άλλες προτεραιότητες που έχουν σχέση με τις προσπάθειες αλλαγής και συνειδητοποίησης στον τρόπο που ζούμε, σκεφτόμαστε, αισθανόμαστε. Η λογική της βίας εμπίπτει στην ίδια λογική που αναγορεύει κάποιες πολιτικές επιλογές ως τα πρωτεύοντα θέματα της κοινωνίας, με τα οποία ασχολούνται οι «ειδικοί» για να λύσουν, ενώ ταυτόχρονα «θάβει» τα υπόλοιπα θέματα -μια και θα λυθούν μετά τη μεγάλη κομμουνιστική/αναρχική επανάσταση. Οι σχέσεις και οι δομές εξουσίας μέσα στις ομάδες και οργανώσεις, οι τρόποι παρέμβασης μέσα στην κοινωνία, οι δυνατότητες αλλαγής του τρόπου ζωής, οι σχέσεις με τα άλλα άτομα και το περιβάλλον, ο βαθμός εσωτερικεύσης της κυρίαρχης ιδεολογίας, και χίλια άλλα πράγματα, αποκτούν περιθωριακή σημασία όταν το θέμα της βίαιης αντιπαράθεσης τίθεται στον κυρίαρχο ρόλο. Ίσως είναι και πιο βολικό έτσι. Η αυτοαναπαραγωγή έχει τους κανόνες της.

Τέλος, χωρίς να ρίχνουμε στους θιασώτες της βίας όλο το φταίξιμο για την ένταση της αστυνομοκρατίας που ακολουθεί τις κάθε είδους «μονομαχίες» -το κράτος κινείται και ανεξάρτητα από αυτές- δεν μπορούμε να

μην θεωρήσουμε ότι το «παιχνίδι» τους έχει πολύ περισσότερα θύματα απ' ότι υπολογίζουν.

Δημήτρης Παντελίδης

Απάντηση στον Γιάννη Σχιζα

Ο Γ.Σ. αρέσκεται - ως γνωστόν - στην - με πάσα ευκολία, έμφαση και υπερβολή - απονομή χαρακτηρισμών, τίτλων αξίας ή απαξίας και ευσήμων εναλλακτικότητας προς τους πάντες - σπορ, εις το οποίον επιδιόδετα φιλόθως ο χώρος μας.

Εν προκειμένω:
- Η Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης κακώς αναμινύεται με τα σχόλιά μου.

- Τα 4 σημεία διατυπώθηκαν **αυτολεξεί** από τον ίδιο, ως ανακεφαλαιώση, στη συνάντηση του Αρμενιστή.

- Οι συνεχείς επιθέσεις προς όλους και ο στόμφορ αδικούν και τον ίδιο και τα γραφόμενά του - πολύ περισσότερο, είναι κρίμα ν' αποτελούν άλλοθι για την προβολή απόψεων, μια και τόση άνεση φιλοξενίας τους διαθέτει.

- Πριν κολλήσει οριστικά στη γλιτζα της αυτοκαταστροφής, ας προσπαθήσει να καταλάβει ποιοί - πέρα απ' τον κύκλο της ομάδας του - θα μπορούσαν να είναι φίλοι του και ποιοί εχθροί του.

Μιχ. Α. Τρεμ.

Υ.Γ.: Με την ευκαιρία: στο κείμενο προς τη «Νέα Οικολογία», που συνυπογράφουμε με το Γ.Σ., συνευθενότητα αποδέχομαι μόνο ως προς τα **σημεία** κριτικής: οι χαρακτηρισμοί δικού του - η αφελής άγνοια ΟΛΗ δική μου.

Το αφιέρωμα στη βία, επιμελήθηκε η Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης

RAMBO και τα μυαλά στα κάγκελα

Η ομάδα των ενόπλων βετεράνων του Βιετνάμ διέσχισε τους κεντρικούς δρόμους της Θεσσαλονίκης και απότισε φόρο τιμής στον ήρωά της, τον ένα και μοναδικό, τον **RAMBO**. Αξίριστοι και ταιλαπωμένοι, ματωμένοι, με γάζες και επιδέσμους, αλλά με την καρδιά να πάλλει κάτω από την τιμημένη στολή του αμερικανού στρατιώτη, εκραύγαζαν και τραγουδούσαν υπέρ αγνών ιδανικών, υπέρ θωμών και εστιών, πατρίδα, θεό και πράσιν' αλόγα. Έστησαν μάχες πραγματικές έξω από τους κινηματογράφους

που έπαιζαν την άρτι αφιχθείσα ταινία «**RAMBO No 2, η ΑΠΟΣΤΟΛΗ**», εισέβαλαν σε εστιατόρια, καφενεία, παμψ, φασφουντάδικα κλπ, ακινητοποιώντας τους θαμώνες με τα υπερσύγχρονα (πλην... πλαστικά) όπλα τους, μπουκάρουν σε γραφεία εφημερίδων, «τρομοκρατώντας» τους δημοσιογράφους και παντού μοίραζαν τις προκλητικές τους, που άρχιζαν με τη φράση του Ρόναλντ Ρέγκαν «Την επόμενη φορά ξέρω τι θα κάνω» και έγραφαν τα παρακάτω:

είναι. Γιατί αυτόν τον τόσο δημοφιλή ως «άνδρα» ανάμεσα στους νέους -αμερικανό και μη- επιχειρούν να μας τον περάσουν ως το πρότυπο ήρωα:

Ο Rambo είναι το **πρότυπο** του «**άντρα**», όπως τον θέλει η ανδροκρατούμενη κοινωνία που ζούμε: σκληρός, αλύγιστος, μυώδης, βίαιος, τολμηρός, χωρίς ευαισθησίες και χωρίς ενδοιασμούς.

Ο Rambo είναι το **πρότυπο** του στρατιώτη, του **μαχητή**. Για την

«πατρίδα» του είναι ικανός να ματοκυλήσει χωριά ολόκληρα, είναι ετοιμος να σκοτώσει, να σφαξει, να ρημάξει.

Ο Rambo είναι ο **εκδικητής**-Ζορρό, που θέλει να ξεπλύνει τη ντροπή και την απορία των συμπατριωτών του αμερικανών για την ήττα στο Βιετνάμ.

Η ταινία μας καλεί να ταυτιστούμε με τον ήρωα, να **ασπαστούμε** δηλαδή τα **ιδανικά** του милитарισμού και της φαλλοκρατίας, να αποδεχτούμε τη βία, τη δύναμη των όπλων και τη φρίκη του πολέμου, κι ακόμα να **δεχτούμε** την παραποίηση της ιστορίας.

Το καιρό που ο αμερικανικός στρατός έκανε έναν ιμπεριαλιστικό πόλεμο στο Βιετνάμ, ο κύριος Σουλβέστερ Σταλλόνε που υποδύεται στην ταινία το βετεράνο του Βιετνάμ, γυρίζει στις ΗΠΑ πορνοταινίες. Και αν η ταινία θέλει να μας παρουσιάσει τους βετεράνους αυτούς να νιώθουν πικρία για μια άδικη ήττα και να ζητούν εκδίκηση, η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική:

Εξήντα χιλιάδες βετεράνοι του Βιετνάμ έχουν **αυτοκτονήσει** στις ΗΠΑ - περισσότεροι απ' αυτούς που σκοτώθηκαν στον πόλεμο (58.000). Άλλες 50.000 έχουν πεθανεί από διάφορους λόγους και οι περισσότεροι απ' αυτούς από τις παρενέργειες που είχαν πάνω τους τα χημικά όπλα (AGENT ORANGE) με τα οποία ξεκλήριζαν τους βιετναμέζους. Οι υπόλοιποι επιζώντες έχουν φοβερά ψυχολογικά προβλήματα, το Βιετνάμ, τους κυνηγά σαν κατάρα, είναι οι «χασαπιδες» στα μάτια του κόσμου. Πολλοί απ' αυτούς κάνουν σήμερα καμπάνιες ενάντια στην προβολή του Rambo, ενάντια στην εκκλήση του αμερικανικού στρατού για να καταταγούν οι νέοι για να γίνουν... σαν το Rambo!

Ενας Rambo λοιπόν για όλες τις χρήσεις. Ένας Rambo για τον οποίο ο Ρόναλντ Ρέγκαν δήλωσε μόλις είδε το φιλμ: «την επόμενη φορά ξέρω τι θα κάνω», υπονοώντας βέβαια τις μελλοντικές **επεμβάσεις** που θα ήθελε να βλέπει να γίνονται στη Νικαράγουα ή και αλλού!

Η βία σ' όλο της το μεγαλείο, ο милитарισμός ντυμένος τα κουρελίσια της αγαθής ιδεολογίας «της αγάπης για την πατρίδα» (που, παρόλα αυτά, ήταν χιλιάδες μίλια μακριά) και φαλλοκρατία που γεννήσε ένα ακόμα ήρωα, δυνατό, βίαιο, «άντρα» με τα όλα του, κυριαρχούν σ' αυτή την ταινία. Και ο κινηματογράφος δεν είναι αθώος, δεν είναι ουδέτερος. Ξέρει να περνάει μηνύματα με τον καλύτερο τρόπο.

Θα τα αποδεχτούμε;

Το χάνερινγκ είχε μεγάλη επιτυχία. Απορούμε όμως με το σχόλιο στο «**PON-TIKI**» που αναρωτιέται τι θα γινόταν εάν οι ένοπλοι ήταν... αληθινοί: «Ούτε ένας αστυνομικός δεν πρόσεξε την ομάδα που διέσχισε άνετα την Τσιμισκή μ' όλο της τον οπλισμό; ούτε ένας».

Και μεijs με τη σειρά μας αναρωτιόμαστε: Μήπως τα χάνερινγκ αρχίζουν να **τσουρουφλίζουν** ορισμένους (ανομολόγητους) εραστές της εξουσίας;

Αντιμилитарιστική επιθεώρηση
ΑΡΝΟΥΜΑΙ
Οικολογική κίνηση
Θεσσαλονίκης

«... με τη δική μας ταυτότητα» (για το γυναικείο «χώρο»)

Η εναλλακτική συνάντηση έφερε σε στρογγυλό τραπέζι ανθρώπους που ανησυχούν και που τολμούν ο καθένας για τους δικούς του λόγους να μην απορροφώνται από κομματικές «στεγάζσεις». Οι σημειώσεις που είχα ετοιμάσει για το τεράστιο θέμα που θα συζητιόταν είναι σαφώς ελλειπείς διότι ακριβώς στόχευαν να είναι μόνο σημειώσεις για μια ζωντανή κουβέντα, που ποτέ δεν έγινε δυστυχώς. Στις πολλές συζητήσεις που προηγήθηκαν ανάμεσα σε γυναίκες από διάφορους φορείς και ομάδες υπήρξε μεγάλο πλούτος προβληματισμού και ελάχιστα συμπεράσματα, καθώς οι γυναίκες που συμμετείχαν έκφραζαν μια βαθιά αμφισβήτηση, που δεν βιαζόμασταν να την πελεκήσουμε σε «γραμμή». Το κείμενο που ακολουθεί αφορά το πως βλέπω αυτά τα λίγα συμπεράσματα που μπορούν να βγουν κι αφήνουν αναπάντητο το ερώτημα: Πόσες και ποιές ακριβώς είμαστε;

Ο γυναικείος «χώρος» είναι δύσκολο να οριστεί, γιατί δεν έχει εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο το κυρίαρχο μήνυμά μας «το προσωπικό είναι πολιτικό» έχει περάσει ευρύτερα.

Υπάρχουν γυναίκες που δεν συμμετέχουν σαν ακτιβίστριες, κι όμως νιώθουν ότι ενη-κουν». Τα τελευταία χρόνια η προσωπική τους ζωή άλλαξε μέσα από μια αλλαγή της δικής τους στάσης ζωής. Υπάρχουν άλλες που ήρθαν σε σύγκρουση με τον ίδιο τους τον εαυτό κι απο-σύρθηκαν, οι οργανώσεις (κυρίως εξαρτημένες κομματικά) συρρικνώθηκαν και το γυναικείο κί-νημα παρουσιάζει σήμερα μια χαλαρή οργανω-τική δομή, ενώ είναι «πανταχού παρών» στο περιθώριο της αμφισβήτησης.

Οι γυναίκες που πίστεψαν ότι πολιτική δεν είναι μια στενή κομματική έννοια, αλλά η ίδια η καθημερινότητα (είτε αυτές «πήγαν στα σπίτια τους» είτε εντάχθηκαν σε μικρές ομάδες), έβαλαν στόχο να υπάρχουν και άνοιξαν και το δρόμο σε μια καινούργια γενιά νεότερων γυναικών που χωρίς να έχουν τα αίσθημα ότι «εντάσσονται» στο γυναικείο κίνημα, ωρίμασαν μέσα στις απο-λαβές της ζύμωσης των τελευταίων επτά χρό-νων. Έτσι η ίδια η προσωπική μας ζωή είναι η πιο σημαντική πολιτική μας δράση όταν συνει-δητοποιούμε τι μας συμβαίνει

Μέσα στη γενική ιδεολογική θολούρα που μας προμήθευσε η συχνά αντιφατική σοσιαλι-στική ομπρέλλα, όπου οι εξαγγελίες προλαβαί-νουν τις κινητοποιήσεις αλλά και μένουν για καιρό εξαγγελίες, όπου οι πιο προωθημένες πιέσεις, σφυρηλατούνται ανελέητα σε «μέτρα» και συχνά κατακερματίζονται*, εμείς υπάρχου-με, σκεπτόμαστε, αισθανόμαστε. Πόσες και ποι-ες; Δεν μπορούμε να οριοθετήσουμε ακόμα

Δεν φοβόμαστε όμως να δούμε ότι στα πολιτικά κόμματα οι ανθρωπίνες σχέσεις είναι η τελευταία προτεραιότητα, ενώ σ' εμάς, στο δικό μας κίνημα, η πρώτη.

Έτσι ασχολείται ο πολιτικός χώρος με τη μετάβαση της εξουσίας από δω εκεί, ενώ το μεγάλο πρόβλημα είναι η ίδια η εξουσία που επιλέγει τα παιδιά της και τα τρώει, έτσι που και ο χτεσινός αγνός αγωνιστής γίνεται ο σημερινός σιχαμερός οportunιστής, κι όλοι κάνουμε τα, τα, τα, χωρίς να ψάχνουμε τα αίτια.

Η διαδικασία για να φτάσουμε σ' έναν πιο ελεύθερο άνθρωπο απαιτεί η κάθε πολιτική πράξη να ελέγχει τη συνειδητοποίησή μας.

Αυτό προϋποθέτει ανθρωπίνες σχέσεις που να στηρίζουν την πολιτική μας. Προϋποθέτει η προσωπική μας ζωή να θεωρείται πολιτική πρά-ξη, ο έρωτας να θεωρείται πολιτική πράξη, η φιλία να θεωρείται πολιτικό ζήτημα η ψυχαγω-γία το ίδιο, όλα δηλαδή αυτά που μας διαμορ-φώνουν και μας στηρίζουν. Η εξουσία είναι άμεση και πιεστική απ' όλες τις πλευρές της ζωής μας κι εμείς συνήθως δεν τη βλέπουμε γιατί φοβόμαστε.

Η δρόμοι αυτοί χαρακτήκαν από τις αρχές της πορείας του γυναικείου κινήματος κι ενέ-πνευσαν κι άλλα κινήματα που σήμερα μιλάνε για ποιότητα ζωής κι ανθρωπίνες σχέσεις.

Το να επιτίθεται κανείς μέσα στη Βικτωρια-νή π.χ. εποχή σε θεσμούς όπως η οικογένεια, η εκκλησία και το κράτος ξεσκεπάζοντας την υπο-κρισία και την παρακμή δεν ήταν μικρή υπό-θεση.

Όταν γινόταν αυτό οι γυναίκες δεν λει-τούργουσαν πολιτικά γύρω από στρογγυλά τρα-πέζια και θεωρίες, γιατί κανένας δεν τις άκουγε έτσι κι αλλιώς.

Οι μάχες δινόταν μέσα στο σπίτι τους με τους πατεράδες, τα αδέρφια τους και τους άντρες τους για το ίδιο τους το δικαίωμα υπαρ-ξης, την αξιοπρέπεια και την αυτοδιάθεσή τους. Αυτό απειλούσε βωμούς κι εστιές κι ανέτρεπε όλες τις ασφάλειες, ψεύτικες κι αληθινές που παρέχει η οικογένεια, όπως και σήμερα. Αμφι-σβητήθηκε τότε όπως και τώρα η αγάπη και η

τητα» και για ένα χρονικό διάστημα η θεωρία ότι μας λείπουν κάτι γραμμάρια φαϊς ουσίας έ-δειχνε να έχει μεγάλο σουζέ. Τελικά, όμως βγήκε στη φόρα ότι ο όγκος του εγκεφάλου είναι σχετικός με το βάρος του σώματος πράγμα που σημαίνει ότι μια μεγαλόσωμη γυναίκα έχει περισ-σότερο μυαλό από έναν πιο μικρόσωμο άνδρα, ένας μικρόσωμος έχει λιγότερο από έναν μεγα-λόσωμο χωρίς να είναι και λιγότερο έξυπνος. Μετά, για ένα διάστημα το αγαπημένο επιχεί-ρημα ήταν σχετικό με τις ορμόνες. Φταίνε τα οιστρογόνα μας που δεν προκόβουμε. Ανακαλύ-φθηκε όμως ότι αν και η θηλυκιά φοράδα έχει άφθονα οιστρογόνα, το σύμβολο της αρρενωπό-τητας, το αρσενικό ότι έχει ακόμα περισσότερα οιστρογόνα στα ούρα του από τη συντροφισά του.

Αναπτύσσεται και η θεωρία των ημισφαι-ρίων η οποία βόλεψε ρατσισμό και σεξισμό γιατί αποφάνθηκαν (Στην Γκόλντμπεργκ) ότι οι άνδρες λειτουργούν με το δεξι ημισφαίριο ενώ οι γυναί-κες με το αριστερό, αλλά οι ανατολικοί λαοί επίσης λειτουργούν με το αριστερό ενώ οι άριοι κυρίως με το δεξί. Θα μπορούσε να πει κανείς βέβαια ότι φυσιολογικό είναι ρατσισμός και σεξισμός να ηγνώνουν χέρι-χέρι κι ότι στην εποχή της θεοποίησης της επιστήμης είναι βο-λικό οι ορμόνες μας να ρυθμίζουν τις προσδο-κίες μας από τη ζωή και την ελευθερία μας.

Σήμερα, ο αγώνας μας δεν είναι πια ενάντια στη θρησκευτική μισαλοδοξία όσο ενάντια στην επιστημονικοφανή μισαλοδοξία.

Μην ξεχνάμε ότι ο Galton υποστήριζε το 1880 την εξαφάνιση των κατωτέρων γενετικά (Εβραίων) για το «καλό» της ανθρωπότητας και το ίδιο και ο Νομπελίστας Konrad Lorenz το 1940.

Οι δε Myrdal, Hachver και Dixon στις κοινω-νιολογικές τους μελέτες δεν δίσταζαν να δια-πιστώσουν ότι και οι μαύροι και οι γυναίκες παρουσιάζουν «κατώτερη εξυπνάδα, ενστικτώδη ή αισθησιακό τρόπο να χαιρόνται, πρωτόγονη συναισθηματική φύση, σεξουαλική αδηφαγία, περιφρόνηση στους ομοίους τους, είναι ύπουλοι, προσπαθούν να βρίσκουν τρόπο να αρέσουν και μελετούν τις αδυναμίες των ισχυρών για να τους επηρεάσουν και να τους διαφθείρουν». Κακό-μοιροι λευκοί άνδρες τι ύπουλα πλάσματα πλαι-σιώνουν την αγνή πνευματική σας ύπαρξη σ' αυτή τη γη!

Είναι απλό να καταλάβουμε ότι όταν έναν άνθρωπο τον αφήνεις να αναπτυχθεί στην α-θλιότητα και την περιφρόνηση και γίνει τρι-σάθλιος κατόπιν μπορείς να είσαι ήσυχος με τη συνειδήσή σου που δεν ασχολήθηκε ποτέ μ' αυτό το ποταπό υποκείμενο, λες και την αθλιό-τητα την είχε στο χρωμόσωμά του. Έτσι το αποτέλεσμα γίνεται αίτιο που μας δικαιώνει εμάς και την ανωτερότητά μας. Είστε εκκλησιαστικές φύσεις γι' αυτό σας την έχουμε στημένη, είστε κουτές γι' αυτό διαβάζετε Άρλεκιν, άσχετα αν όλη η ζωή μιας γυναίκας είναι ένα Άρλεκιν που παρά τη μόρφωσή της εμφανίζεται κάθε φορά που τρέμει πάνω από το τηλέφωνο περιμένον-τας «εκείνον». Πως μπορεί μια ανθρωπίνη υπαρ-ξη ν' αναπτυχθεί με αυτοσεβασμό και ελεύθερη βούληση όταν θεωρείται από τη γέννησή της άνθρωπος δεύτερης κατηγορίας. Όταν η ιστο-ρία και η πληροφόρηση κόβονται και ράβονται στα μέτρα του καπιταλισμού και της πατριαρ-χίας. Οι «επιστήμες» και η «ιστορία» επιχειρούν να αναπαράγουν τη βία και την εξουσία. Η Ευ-ρωπαϊκή Κοινότητα κάνει συνέδριο για να συ-ζητηθούν (1985) οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της μαιευτικής και του σχηματισμού εμ-βρύων έξω από το σώμα και καλεί φυλοσόφους και γιατρούς αλλά ούτε μια γυναίκα, ούτε έναν γυναικείο φορέα. Η βία και η εξουσία έχουν ανάγκη την πατριαρχία για να επιβιώσουν, όμως εμείς οι γυναίκες μέσα στο «χώρο» ή στο κίνημα έχουμε και παλεύουμε για ένα άλλο όραμα.

Το όραμά μας αυτό απλώνεται κι αγκαλιάζει κι επηρεάζεται και επηρεάζει. Όπως κάποτε αγωνιστήκαμε για την απελευθέρωση των μαύ-ρων πρώτες-πρώτες και η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη σ' αυτό το θέμα αρνήθηκε την είσοδό στις γυναίκες, έτσι και τώρα η συμμετοχή μας και η δράση μας όπου μπορεί να περιθωριοποιη-θεί υποτιμάται, μα εμείς το έχουμε καταλάβει κι οργανώνουμε ξεχωριστούς χώρους ακόμα και στο εργατικό κίνημα (τομέας γυναικών υπάρχει στα Συνδικάτα Ευρώπης και σε πολλά εθνικά Συνδικάτα) και στο Ειρηνιστικό κίνημα και στα απελευθερωτικά κινήματα (όπως η οργάνωση «Γκαμπριέλα» στις Φιλιππίνες όπου χιλιάδες γυ-ναίκες κινητοποιούνται για να απελευθερωθεί η χώρα τους από την αποικιοκρατία κι οργανό-νυνται αυτόνομα).

Εξάλλου, αυτή η άρνηση τότε να δεχτούν τις γυναίκες, στο συνέδριο για την κατάργηση της δουλίας, έγινε αφορμή για την πρώτη Αμε-ρικανική συνάντηση για τα δικαιώματα της γυ-ναίκας στο Σενέκα Φωλς από τις δύο αγωνί-στριες Elizabeth Stanton και Lucretia Mott. Αυτή τη στιγμή οι ακτιβίστριες στο χώρο του γυναικείου κινήματος είμαστε αποφασισμένες να μην «πηγαίνουμε στη διαδήλωση και γυρίζοντας στο σπίτι να ανεχόμαστε το φασισμό του πατέ-ρα μας ή οποιουδήποτε» όπως είπε μια νεαρή γυναίκα σε μια από τις συναντήσεις μας, ούτε το φασισμό του δασκαλού, του γιατρού, της εφη-μερίδας, κ.λπ. Δηλαδή να εμποδίσουμε την αλλοτρίωση των γυναικών επεμβαίνοντας σε όλους τους χώρους άμεσα (κι όχι απλώς διεκδικητικά εκλιπαρώντας ή απειλώντας για τις αλλαγές των νόμων και τη φτωχική διεύρυνση των στενών μας περιθωρίων).

Να μην απορροφώνται οι δυνάμεις μας σε ευρύτερους αγώνες χωρίς να αναγνωρίζεται η συμμετοχή μας διότι πάντα η δική μας ελευ-θερία επιλογής μναιμεί τελευταία στη λίστα προτεραιοτήτων. Η «ομφαλοσκόπηση» παρα-μένει απαραίτητη και είναι μεταδοτική. Να μην κινητοποιούμαστε για τίποτα πριν καταλάβουμε τι επιδιώκουμε ακριβώς και τι θα το κάνουμε αν το κατακτήσουμε. Χρειάζεται πριν κάνουμε συμ-μαχίες να κατοχυρώνουμε το δικό μας μερίδιο ελευθερίας κι αυτοδιάθεσης.

Εντέλει να πάψουμε όλοι οι πολιτικοποι-μένοι και προβληματισμένοι να σφάζομαστε εν ονόματι αφηρημένων εννοιών, αλλά να νιώ-σουμε ότι μας έχει διαποτίσει κι εμάς η αντί-δραση και οι μεθολογίες μας το προδίνουν. Ανθρώπινες σχέσεις στην πολιτική, πολιτική εί-ναι και η ιδιωτική ζωή. Ο οραματισμός μας εκφράζεται μέσα σε όλα. Στον τομέα της γνώ-σης, είναι τα αντιδραστικά Πανεπιστήμια που θα πρέπει να αμφισβητηθούν, όχι η ίδια η γνώση. Οι σχολές είναι για το σύστημα εργοστάσια παραγωγής ιδεολογικών όπλων. Η γνώση μας χρειάζεται για να ξανά ανακαλύψουμε τον και την άνθρωπο, να ξαναγράψουμε την ιστορία. Η γνώση μας χρειάζεται για να νικήσουμε το φασισμό μέσα μας κι έξω μας.

Οι συσπειρώσεις, μας χρειάζονται αλλά όχι για να καταπιέσουμε εν ονόματι του «Χ» κόμ-ματος μα για να στηριχτούμε η καθεμία στη διπλανή και να συναποφασίσουμε, να χτίσουμε, να αντέξουμε μαζί και σε ισότιμη βάση, χωρίς ατομικισμό αλλά με τη δική μας ταυτότητα.

Νίκη Ρουμπάνη

*Μερικά παραδείγματα:

Στο νομοσχέδιο για τις αμβλώσεις που έχει εξα-γελθεί εδώ και δύο χρόνια και που επιτέλους πέρασε: Οι νεαρές άνεργες γυναίκες δεν θα καλύπτονται ασφα-λιστικά για άμβλωση, ενώ είναι γνωστό ότι πλήττονται από την ανεργία περισσότερο από κάθε άλλον. Οι ανήλικες θα διακινδυνεύουν παράνομες αμβλώσεις προκειμένου να το μάθουν οι γονείς τους, κ.λπ.

— Ενώ δίνεται άδεια γονική για το παιδί που γεννιέται, δεν είναι πληρωμένοι οι μήνες της άδειας και δεν μοιράζονται μισά-μισά στους δύο γονείς χωρίς δικαίωμα μεταβίβασης ώστε να αναπτυχθεί μια και-νούργια νοστροπία και στους πατεράδες. Εδώ η κυβέρ-νηση γνωρίζει ότι μόνο οι μητέρες θα δεχτούν να πάρουν την απλήρωτη άδεια για να φροντίσουν το νεογέννητο.

— Ενώ φτιάχνονται παιδικόι σταθμοί τα Δημοτικά σχολεία παραμένουν άλλα πρωί κι άλλα απόγευμα κάνοντας απαγορευτική την εργασία της μητέρας σε μια εποχή που οι ίδιες οι οικονομικές ανάγκες απαιτούν δεύτερο μισθό στο σπίτι.

— Το νομοσχέδιο για τα συμβουλευτικά και μη αρειβόμενα μέλη (γυναίκες και παιδιά) που εκπύησε το Υπουργείο Κοιν. Υπηρεσιών αποσύρθηκε από την πίεση της Δεξιάς κι έτσι αυτές οι γυναίκες (40% των εργα-ζόμενων γυναικών της χώρας) παραμένουν ακατοχύ-ρωτες χωρίς σύνταξη. Βλέπε σελ. 5. Not in ont games: Biology, ideology + human nature. ROSE, L.Z. KAMIN and R.C. LEWONTIN, εκδόσεις PELICAN.

Ο δήμος της Αντίς Αρπέμπα, στην Αιθιοπία ανακοίνωσε ότι οι πωλητές και οι αγοραστές χριστουγεννιάτικων δέντρων θα διώκονται. Η απόφαση αυτή εντάσσεται στα πλαίσια μιας προσπάθειας περιορισμού της λειψυδρίας και της καταστροφής των δασών. Πολύ σωστά όλα αυτά, όμως ταυτόχρονα ανακοινώθηκε ότι μπορούν να αγοράζονται δέντρα νόμιμα από κρατικά ελεγχόμενα κέντρα. Γιατί άραγε να μην χρησιμοποιούνται αυτά για αναδασώσεις;

Τα Σοβιετικά εργοστάσια τροφών θα αρχίσουν να προσθέτουν περίπου 7.000 τόνους βιταμίνες στις τροφές που παράγουν για να «εξοικονομήσουν» στη χώρα 1,5 δις ρούβλια που σπαταλιέται σε επιδόματα ασθένειας και σε απώλειες από απουσίες των εργατών από τη δουλειά τους. Αυτό αποκαλύφθηκε μετά τον εντοπισμό ότι υφίσταται έλλειψη βιταμίνης C κατά 50-70% και βιταμίνης A κατά 20-70% στους Σοβιετικούς πολίτες, αποτέλεσμα των μεθόδων επεξεργασίας και συντήρησης των τροφών και της στροφής προς την κατανάλωση αυτού του είδους φαγητών. Για να ελεγχθεί αν «συμφέρει» η προσθήκη βιταμινών, έγιναν πειράματα σε μεγάλα εργοστάσια, και διαπιστώθηκε ότι «έτσι μειώθηκαν οι απουσίες κατά 7% και τα κρυολογήματα κατά 25%».

Μια οικολογική οργάνωση της Νορβηγίας, που υποστηρίζει ότι τα Νορβηγικά δάση πλήττονται από τη μόλυνση του περιβάλλοντος από τη γειτονική Βρετανία, θέλει τώρα να μην στέλνεται, πλέον, ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο, στο Λονδίνο κάθε χρόνο.

Πράγματι, είναι παράδοση πια, κάθε Χριστούγεννα το δημοτικό συμβούλιο του Όσλο να στέλνει ένα πελώριο χριστουγεννιάτικο δέντρο, στο δήμο του Λονδίνου, που στήνεται στην πλατεία Τράφαλγκαρ.

Η Νορβηγική οικολογική οργάνωση, «Φύση και νεολαία», δήλωσε ότι θέλει να διακόψει αυτή την παράδοση, που άρχισε ως σημείο φιλίας μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, θέλει δε να αποδώσει σε αυτή την ενέργεια τη σημασία ότι δεν είναι σωστό η γειτονική Βρετανία να καταστρέφει τα δέντρα της Νορβηγίας, με όξινη βροχή, ή αερομεταφερόμενα βιομηχανικά κατάλοιπα.

Ακόμη στη Βρετανία οι «Φίλοι της Γης» έχουν κυκλοφορήσει χιλιάδες κάρτες που γράφουν «we love your country but not your pollution» προσπαθώντας να ενημερώσουν και ευαισθητοποιήσουν τον κόσμο.

Δεκάδες πουλιά αυτοκτονούν τις νυχτερινές ώρες πέφτοντας πάνω σε σπίτια στην πόλη Ζαμπλιάκ του Μαυροβουνίου, φέρνοντας στο μυαλό σκηνές από την περίφημη ταινία φρίκης του Άλφρεντ Χίτσκοκ.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας «Βετσέρνιε Νόβοστ», τα πουλιά πέφτουν πάνω σε παράθυρα όπου κυριολεκτικά συντρίβονται και στη συνέχεια πέφτουν κάτω στους δρόμους. Κανείς δεν μπορεί να εξηγήσει τις αυτοκτονίες των πουλιών στην πόλη αυτή που βρίσκεται σε υψόμετρο 1.500 μέτρων, το μεγαλύτερο στο Μαυροβούνιο και σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία.

Ο λόγος αυτής της ασυνήθιστης συμπεριφοράς των πουλιών παραμένει ανεξήγητος όπως ακριβώς και η αιτία που οδήγησε τον περασμένο χειμώνα τα πουλιά να επιτίθενται εναντίον ανθρώπων στα πάρκα του Σεράνιεβο, στην Κεντρική Γιουγκοσλαβία. Οι επιστήμονες αναφέρονται σε ασυνήθιστες καιρικές συνθήκες που επιδρούν πάνω στο νευρικό σύστημα των πουλιών.

Η διεθνής οικολογική οργάνωση Green Peace, εκτός από τις «αντιδράσεις» των Γάλλων στη δράση της (βλέπε βύθιση του Rainbow Warrior) έχει βάλει σε ανησυχίες και την κυβέρνηση της Μ. Βρετανίας. Έτσι σήμερα η οργάνωση θεωρείται αντικαθεστωτική και παρακολουθείται. Είτε με τα τηλέφωνα κατά το σύνηθες πια, είτε με άτομα που προσπαθούν να εισχωρήσουν στην οργάνωση. Κι αυτό γιατί ο αγώνας της GreenPeace κατά της πυρηνικής ενέργειας και μάλιστα στη διάθεση των κατάλοιπων που θεωρείται η Αχιλλείος πτέρνα της πυρηνικής βιομηχανίας κλονίζεται να φέρει σε απόγνωση αρκετές κυβερνήσεις. Ήδη οι Βρετανοί σκέφτονται ότι αντί να χρησιμοποιούν πλοία να μεταφέρουν τα βαρέλια με τα πυρηνικά απόβλητα θα μπορούσαν, και έχουν αρχίσει κι έχουν αρχίσει να φτιάχνουν τα σχέδια, να κατασκευάσουν υποθαλάσσιο αγωγό που δεν θα βρίσκει μπροστά του το «ενοχλητικό» πλοίο των GreenPeace.

Κι αυτό γιατί παρόλες τις διαμαρτυρίες των οικολογικών κινήσεων, τα σχέδια της EURATOM είναι να συνεχιστεί και να επεκταθεί η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας και να φτάσει το 1990 να παρέχει το 40% του ηλεκτρισμού της ΕΟΚ έναντι 27% που ήταν το 1983 και 7,5 το 1973.

Η συνέχεια λοιπόν προβλέπεται σκληρή και η αντίσταση του καθένα απαραίτητη.

Το Φεβρουάριο του 1983 ψηφίστηκε στο Ευρ. Κοιν. ψήφισμα που αναγνωρίζει το δικαίωμα άρνησης εκτέλεσης στρατιωτικής θητείας σ' όσους επικαλούνται λόγους συνείδησης. Τα επίσημα Ελληνικά μας κόμματα δια μέσου των Ευρωβουλευτών τους ή το καταψηφίζουν ή απέχουν για να μην το καταψηφίσουν. Στην Ελλάδα σιγή ιχθύος.

Στις 12 Δεκεμβρίου 1984, 39 εκπρόσωποι κινήσεων ειρήνης απ' όλο τον κόσμο, που συμμετείχαν σε διεθνή συνάντηση που διοργάνωσε η ΚΕΑΔΕΑ στην Αθήνα, συντάζανε ανοικτό γράμμα προς τον πρωθυπουργό ζητώντας να αναγνωριστεί το δικαίωμα της άρνησης στρατιωτικής θητείας. Ο επίσημος «δημοκρατικός» μας τύπος επιμελώς, δεν δημοσιεύει αυτό το γράμμα, καθώς επίσης και οι κινήσεις ειρήνης που διαθέτουμε, ενώ στο μπλα-μπλα, περί ειρήνης και αφοπλισμού, τα πάνε καλά, αποφεύγοντας συστηματικά να τοποθετηθούν σ' αυτό το θέμα.

Στις 15 Μαΐου που μας πέρασε έγιναν διάφορα χάπενινγκ, διαμαρτυρίες στις Ελληνικές πρεσβυές στην Ευρώπη για το θέμα των αντιρρησίων συνείδησης στην Ελλάδα. Στην Ελλάδα και πάλι δεν ακούστηκε τίποτα.

Αυτά είναι ελάχιστα από τα γεγονότα που συμβαίνουν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό και αφορούν ένα αναγνωρισμένο ανθρώπινο δι-

καίωμα και που δεν μπορούν να βρουν το δρόμο να γίνουν γνωστά στην Ελλάδα γιατί οι Έλληνες στρατοκράτες αποφάσισαν ότι δεν μας αφορούν.

Κι ενώ στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης τα δικαιώματα των αντιρρησίων συνείδησης είναι αναγνωρισμένα, στην Ελλάδα αν αρνηθείς τη στρατιωτική θητεία σε περιμένει στρατοδικείο και φυλακή χωρίς να μάθει κανείς τίποτα.

Το συμπέρασμα που βγαίνει από τη στάση, απέναντι στο δικαίωμα της άρνησης θητείας, των κομμάτων μας, των κινήσεων ειρήνης και του επίσημου τύπου μας, είναι μάλλον ότι: «Για να υπερασπίσουμε την ειρήνη πρέπει οπωσδήποτε να μάθουμε να σκοτώνουμε».

Παρακάτω δημοσιεύουμε πρόταση ψηφίσματος που υποβλήθηκε την 22 Φεβρουαρίου 1984 από την Ιταλίδα Ευρωβουλευτίνα κ. Macchioschi σύμφωνα με το άρθρο 47 του κανονισμού, σχετικά με την ανεξίτηλη και το θέμα των αντιρρησίων συνείδησης στην Ελλάδα.

Η πρόταση ψηφίσματος αυτή ήταν να ψηφιστεί τον Οκτώβριο του 1985 αλλά αναβλήθηκε για τους πρώτους μήνες του 1986. Δυστυχώς μπορούμε από τώρα να προβλέψουμε ότι και όταν ακόμα θα ψηφιστεί ο επίσημος «δημοκρατικός» μας τύπος θα το αγνόήσει.

Φ. Αντιστρατιωτικός

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Α. Κρίνοντας ότι, σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να εκφράσει τις ηθικές του αντιλήψεις ή πεποιθήσεις, ατομικά ή συλλογικά, είτε δημόσια είτε ιδιωτικά.

Β. Κρίνοντας ότι το δικαίωμα αυτό θα μπορούσε να περιοριστεί με νόμο μόνο στο μέτρο που απαιτείται, σε μια δημοκρατική κοινωνία, για την προστασία της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των ηθικών νόμων, ή για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και της ελευθερίας των άλλων.

Γ. Κρίνοντας ότι στην Ελλάδα η ισχύουσα νομοθεσία δεν εγγυάται απόλυτα την ανεξίτηλη, κάνοντας ιδίως διακρίσεις σε βάρος των μαρτύρων του Ιεχωβά, όσον αφορά τη δημόσια έκφραση της ελευθερίας αυτής.

Δ. Κρίνοντας επίσης ότι, για την εκτέλεση των στρατιωτικών υποχρεώσεων, οι κανόνες που αφορούν την άρνηση στρα-

τεύσεως για λόγους συνείδησης, είναι υπερβολικά καταπιεστικοί.

Ε. Υπενθυμίζοντας ότι η Ελλάδα έχει επικυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ΣΤ. Υπενθυμίζοντας το ψήφισμα του της 7ης Φεβρουαρίου 1983 περί της αρνήσεως στρατεύσεως για λόγους συνείδησης (1).

1. Καλεί την Ελληνική Κυβέρνηση και τη Βουλή των Ελλήνων να τροποποιήσουν την ισχύουσα νομοθεσία κατά τρόπο που να γίνουνται σεβαστές οι υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, όσον αφορά την ανεξίτηλη σκία.

2. Καλεί επίσης την Ελληνική Κυβέρνηση και τη Βουλή των Ελλήνων να ρυθμίσουν κατά δικαιότερο τρόπο, κατά τα πρότυπα των νομοθεσιών που ισχύουν στα λοιπά κράτη μέλη της Κοινότητας, το θέμα της αρνήσεως στρατεύσεως για λόγους συνείδησης.

Απόπειρα στη Χαλκίδα

Η τελευταία «Απόπειρα» στη Χαλκίδα (τεύχος 5-6) εν-θου-σι-ά-ζει! Με μια έντονη παρουσία από παλιά, στη Χαλκίδα, αλλά και σ' ολόκληρη την Εύβοια με αφιερώματα στην πολιτιστική Εύβοια, τους αντιρρησίες συνείδησης και άρθρα για τον αμianto και τους κινδύνους που προκαλεί, το διαλυτήριο πλοίων που δεν θέλουν να γίνει και ακόμη πολλές πληροφορίες, για τα στέκια και τις προσπάθειες της νεολαίας, και πολλά άλλα.

Όπως το κείμενο-εισαγωγή της σύνταξης που το χαρακτηρίζουμε και δικό μας.

Όσο για τα επόμενα τεύχη, αναγγέλεται η παρουσίαση και προτάσεις για την «οικολογική Εύβοια» εκτός των άλλων βέβαια.

Την «Απόπειρα» μπορείτε να βρείτε και στην Αθήνα στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και βέβαια στη Χαλκίδα, στη διεύθυνση Ερμού 16 (Ανδρέας Ρουμελιώτης, τηλ. 25.222). ■

Εναλλακτική Τεχνολογία και η Πολιτική

της Τεχνολογικής Αλλαγής

Εκδόσεις Κάλβος, Δεκ. 1985, σελ. 256

Μέχρι σήμερα, η Εναλλακτική τεχνολογία έχει να επιδείξει ένα μεγάλο πλούτο έργων που αφορούν πρακτικά θέματα, κατασκευές, καινοτομίες. Ταυτόχρονα όμως υπήρχε μια αισθητή έλλειψη προβληματισμού όσον αφορά τη σύνδεση της τεχνολογίας (εναλλακτικής και μη) με τους θεσμούς και την έννοια της κοινωνίας, μια θεώρηση του κατά πόσο η εναλλακτική τεχνολογία (Ε.Τ.) είναι ριζοσπαστική, ποιός ωφελείται από την Ε.Τ., και γενικά όλα αυτά τα θέματα που αναγορεύουν την Ε.Τ. όχι σε απλή τεχνική, αλλά σε στοιχείο κοινωνικής αλλαγής.

Ο David Dickson, συγγραφέας του «Εναλλακτική Τεχνολογία και η πολιτική της τεχνολογικής αλλαγής», ερευνά σφαιρικά και με εξαιρετική σαφήνεια το νόημα και το ρόλο της τεχνολογίας γενικά, την εξάρτησή της από τις επιλογές της κοινωνίας στην οποία ανήκει, την ιστορική της εξέλιξη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Αναλύει την ιδεολογία της εκβιομηχάνισης σε συνδυασμό με την άνοδο του καπιτα-

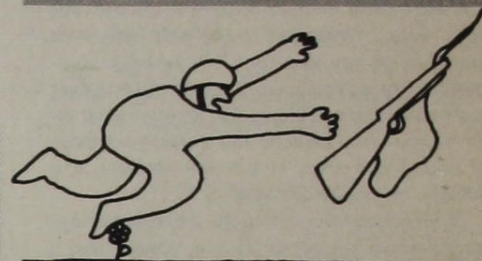
λισμού και επισημαίνει την άβυσσο που βρίσκεται μπροστά μας, αν ακολουθήσουμε την ίδια καταστροφική πορεία.

Σε ξεχωριστά κεφάλαια εξετάζονται οι βασικές αρχές της Ε.Τ. και η κοινωνική οργάνωση μέσα στην οποία μπορεί αυτή να πραγματοποιηθεί, ενώ ιδιαίτερο βάρος τίθεται στη μεταφορά της τεχνολογίας στον Τρίτο Κόσμο και στις συνέπειες τούτου του γεγονότος.

Το βιβλίο του Dickson διαλύει τους μύθους γύρω από την «πολιτική ουδετερότητα της τεχνολογίας», παραθέτοντας πάμπολλα παραδείγματα που αποδεικνύουν τους παράλληλους δρόμους εξουσίας-επιστήμης-τεχνολογίας, εξηγεί πως η τεχνολογία συντηρεί ένα συγκεκριμένο τύπο κοινωνικής οργάνωσης, αμφισβητεί την πλαστή εικόνα για την έννοια και τη φύση του ανθρώπου. Με τα ίδια τα λόγια του: «Μόνον όταν εννοήσουμε το βαθμό της εξάρτησης της τεχνολογίας από την κυρίαρχη ιδεολογία της σύγχρονης κοινωνίας και συνάμα καταλάβουμε ότι η ίδια η τεχνολογία είναι ουσιαστικό στοιχείο των μηχανισμών διατήρησης των πολιτικών συστημάτων που υπάρχουν, μόνο τότε θα αντιληφθούμε πόσο χρήσιμη και αναγκαία είναι η ανάπτυξη της εναλλακτικής τεχνολογίας». ■

Αποκλειστικό Νο 1: Για όσους-ες έχουν ραδιόφωνο πολύ δυνατό, μα πάρα πολύ δυνατό τους λέμε ότι στις 16 Γενάρη, στους 95 Μεγακύκλους θα δοθεί συνέντευξη από Έλληνες αντιμilitarιστές, στο Παρισινό Radio Libertaire με θέμα τους αντιρρησίες συνείδησης στην Ελλάδα.

Αποκλειστικό Νο 2: Μείωση της θητείας κατά ένα μήνα αναγγέλεται στις 6 Φλεβάρη. Η είδηση που διασταυρώθηκε από τους επιτετραμένους της Οικολογικής Εφημερίδας στο ΓΕΣ, είναι αληθινή. Εμείς πάντως επιμένουμε: 12 μήνες θητεία, ανθρώπινες συνθήκες στο στρατό και παράλληλα αναγνώριση των δικαιωμάτων αυτών που αρνούνται για λόγους συνείδησης.

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ: συνέχεια

σκευάζονται κι από την άλλη προωθεί την ανακύκλωση κάποιων υλικών.

Μπορείς να μιλάς, λοιπόν, μόνο για ανακύκλωση, χωρίς να κάνεις κριτική σ' αυτή την οικονομική ανάπτυξη που σπαταλά τις πρώτες ύλες;

Είναι φανερό πως πρέπει πια ν' ανοίξει μια συζήτηση για το τι παράγεται, για ποιο σκοπό, και τις ανάγκες ποιας κοινωνίας εξυπηρετεί αυτή η παραγωγή.

Είναι πια καιρός:

— το μπουκοτάζ των συσκευασιών μιας χρήσης, στο γάλα, τα ποτά, κ.λπ.

— η ελάττωση της τυποποίησης στα τρόφιμα,

— η σταδιακή αντικατάσταση των προϊόντων ευρείας κατανάλωσης που δεν ανακυκλώνονται με άλλα εύκολα και ακίνδυνα ανακυκλώσιμα,

Φαίη Νιάρχου

Καλημέρα Οικολογία

Χριστ. Ορφανίδη

Εκδόσεις «Μετά τη βροχή»

Με το να πούμε καλημέρα στην Οικολογία είναι σα να δίνουμε την ευκαιρία στον εαυτό μας ν' αφουγκραστεί την ανάσα της φύσης.

Ν' ακούσει το τραγούδι των νερών... Να καταλάβει πως το φυσικό περιβάλλον είναι το σπίτι του και πως χωρίς αυτό η ζωή δεν μπορεί να συνεχιστεί.

Να νοιώσει την ανάγκη να το προστατέψει.

Να κάνει ένα βήμα για να «καθαρίσει τον αέρα, ν' αστράψει τον ουρανό, να πλύνει τον άνεμο».

10 άρθρα που έχουν κατά καιρούς δημοσιευτεί σε διάφορα περιοδικά, αποτελούν αυτό το χαριτωμένο βιβλίο που βγαίνει «μετά τη βροχή» όταν ακόμα και τα σαλιγκάρια έχουν δώσει το σπίτι τους αντιπαροχή.

Άρθρα που έχουν σχέση με την καθημερινή μας ζωή στην Αθήνα: τα σκουπίδια, τα τρόφιμα, το σούπερ-μάρκετ, τα φαστ-φουντ, τη διαφήμιση, αλλά και με τις διακοπές του καλοκαιριού, τις πανέμορφες φώκιες που εξαφανίζονται, τα δάση που καίγονται.

Η απλότητα και η αμεσότητα του συγγραφέα, μας δεσμεύει σε μια συναισθηματική φόρτιση όχι για το περιβάλλον που καταστρέφεται αλλά για την ευαισθησία και τη γλυκότητα που δυστυχώς έχουν χαθεί.

Κείμενα γραμμένα με εντελώς προσωπικό τρόπο, που δίνουντάς μας πληροφορίες και ιδέες ταυτόχρονα αγγίζουν κρυμμένες χορδές της ανθρωπιάς μας και αποτελούν δείγματα οικολογικής γραφής.

Γιατί όπως λέει κι ο συγγραφέας στον πρόλογο «Η επιλογή των κειμένων έγινε για να φέρουν όσους περισσότερους γίνεται πιο κοντά στην οικολογία».

Να κάνουν την καλημέρα τους... δέσμευση αγάπης προς τη φύση, ...δέσμευση αγάπης προς την ίδια τη ζωή». ■

Πολλές αντικυνηγετικές πρωτοβουλίες!

Σχετικά με κείμενο που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 18 της Οικολογικής Εφημερίδας υπό τον τίτλο «η Φυσιολατρική Αντικυνηγετική Πρωτοβουλία μας γράφει», θα θέλαμε να καταθέσουμε κι εμείς την άποψή μας, παρόλο ότι ο κραυγαλέος «αυριανισμός» του παραπάνω κείμενου με κορώνες του τύπου «Υψώστε κι εσείς τη φωνή σας ενάντια σ' αυτή την ΞΕΦΤΙΛΑ, τη ΣΑΠΙΛΑ και την ΨΕΥΤΙΑ», κάνει προβληματικό τον οποιονδήποτε διάλογο.

Καταρχή σημειώνουμε ότι η ανταλλαγή «απόψεων» αυτού του είδους θα μπορούσε να είναι διαφωτιστική τουλάχιστο για τους αναγνώστες, αν τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής της Οικολογικής Εφημερίδας Σ. Σγουρός και Δ. Παντελίδης δεν **αρνιόταν επίμονα** να μας παραδώσουν το γραπτό της «Φυσιολατρικής Αντικυνηγετικής Πρωτοβουλίας», για να αντιπαραθέσουμε τη δική μας έκδοχή ήδη από το τεύχος 18 της Οικολογικής Εφημερίδας.

Στη συνέχεια θα θέλαμε να κάνουμε για άλλη μια φορά σαφές, ότι η Οικολογική Ομάδα «Θεμελιακή Αντιπολίτευση» δεν κυκλοφόρησε κάποιο προεκλογικό κείμενο (το Μάη του '85) για συλλογή υπογραφών, αλλά ένα σχέδιο για διάλογο, ζύμωση και καταγραφή όλης της ποικιλίας των απόψεων του οικολογικού χώρου. Πάνω σ' αυτό το «Πρόγραμμα Μεταβατικών Αλλαγών» να κατευθυνθεί την Οικολογική Κοινωνία της Σοσιαλιστικής Αυτοδιαχείρισης» έκανε απλή τοποθέτηση, μεταξύ άλλων και ο Κ. Τσιππρας, ο οποίος παράλληλα υπέγραψε το κείμενο «εμείς οι Οικολόγοι» -σύμφωνα με δήλωσή του παρουσία 15 ατόμων- σαν άτομο κι όχι σαν εκπρόσωπος κάποιας ομάδας. Από αυτό ακριβώς προκύπτει ότι η χρησιμοποίηση της υπογραφής της «Ομάδας Προστασίας Ορεινής Φύσης» στο φυλλάδιο «εμείς οι Οικολόγοι» συνιστούσε αυθαιρεσία, ανεξάρτητα από τα κίνητρα αυτών που την έκαναν.

Ανάλογη αυθαιρεσία έγινε και στην περίπτωση της «Φυσιολατρικής Αντικυνηγετικής Πρωτοβουλίας» που απέλθεπε στη δραστηριοποίηση της μέσα από την απόκτηση νομικής προσωπικότητας. Τα προβλεπόμενα ιδρυτικά της μέλη (ανάμεσα στα οποία και οι Ν. Χρυσόγελλος, Σ. Ψύχας, Γ. Σχίζας, Γ. Πούλος, Γ. Οικονομόπουλος, Β. Αγάλου, κ.λπ.) δεν θα μπορούσαν σε καμιά περίπτωση να πάρουν ανά δύο ή τρεις μια απόφαση για λογαριασμό της, τη στιγμή που δεν είχε εκπληρωθεί καμιά ιδρυτική διαδικασία! Σε αντίθεση με την Ε.Π.ΟΙ.ΖΩ., τη Θεμελιακή Αντιπολίτευση, την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης, κ.λπ., το **σωματείο** «Φυσιολατρική Αντικυνηγετική Πρωτοβουλία» δεν υπήρχε καν, και η αντίθετη άποψη διαφόρων κύκλων πάνω σ' αυτό το ζήτημα αποτελεί καθαρή σοφιστεία.

Η διάθεσή μας να συνεχίσουμε την πάλη ενάντια στην κυνηγετική βαρβαρότητα, και η αδράνεια αρκετών μελών της υπό ίδρυση Φ.Α.Π. στο να προχωρήσουν σε νέες κινητοποιήσεις και στο να αντιμετωπίσουν τον καθημερινό εθισμό της κοινής γνώμης απέναντι στην καταστροφή της Ελληνικής πανίδας, έστρωψε αρκετούς από μας σε μια σειρά από ενέργειες και εκδηλώσεις προς τα έξω. Με τις επεμβάσεις στις εφημερίδες, ΑΥΓΗ, ΝΕΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, με τη συλλογή υπογραφών στο αντικυνηγετικό κείμενο «Ελάτε να μετρηθούμε», με την παρουσία στο Εναλλακτικό Φεστιβάλ της Νέας Σμύρνης, με τη διακίνηση του κείμενου του Γ. Οικονομόπουλου «Βία και Κυνήγι», προσπαθήσαμε να κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας, με τη βεβαιότητα ότι τα άγρια ζώα και η Ελληνική φύση έχουν ανάγκη από τη συνεχή αντιπαράθεση στις περισσότερες ή λιγότερο θεομορφωμένες καταστροφικές δυνάμεις.

Κάνουμε λοιπόν γνωστό στη «διευθύνουσα επιτροπή» της αφυπνηθείσας «Φυσιολατρικής Αντικυνηγετικής Πρωτοβουλίας» ότι αποτελούμε κι εμείς Αντικυνηγετική Πρωτοβουλία από τις πολλές που μπορούν και που ευχόμαστε και που βοηθάμε να υπάρξουν. Κι επειδή ο τίτλος αλλά και η ουσία μιας αντικυνηγετικής πρωτοβουλίας (ή της οικολογίας γενικότερα) δεν μπορούν παρά να είναι στη διάθεση κάθε πιθανού χρήστη ή διαστρεβλωτή, σκοπεύουμε να εξακολουθήσουμε να αυτοπροσδιοριζόμαστε μ' αυτό τον τίτλο.

Ας αποδείξει η πρακτική σχετικά με τον κυνηγετικό Ιμπεριαλισμό, που πραγματικά υπάρχει η γνήσια αγωνία και ευαισθησία όσον αφορά την Ελληνική φύση και που υποκρύπτεται ένας απλός Ιμπεριαλισμός σφραγίδων.

Έφη Κокκαλιάδου
Γιώργης Οικονομόπουλος
Γιάννης Μπίτσικας

Γιάννης Σχίζας
Βαγγέλης Αγάλου
Κώστας Κοσμίδης

Για τις «Ιστορίες του Αρμενιστή»

Δεν θα υπήρχε σοβαρός λόγος να ασχοληθώ με τις «Ιστορίες για τον Αρμενιστή» -που δημοσιεύονται στο τεύχος 18 της Οικολογικής Εφημερίδας- αν αυτές οι «Ιστορίες» δεν συνέπιπτε να αποτελούν μια **αισχρότατη** διαστρέβλωση και παραποίηση της ΓΡΑΠΤΗΣ εισήγησης που έκανε η Οικολογική ομάδα «Θεμελιακή Αντιπολίτευση» σχετικά με τη συμμετοχή των Οικολόγων στις Δημοτικές εκλογές του 1986. Μέσα από την υπερπλουτισμένη έκθεση των απόψεων της ΟΟΘΑ, ο συντάκτης των «ιστοριών» επιχείρησε να διαμορφώσει μια καρικατούρα προτάσεων που να είναι πραγματικά επιδεκτική χλευασμού και κοροϊδίας.

Πριν απ' όλα, με την έκφραση «Μέγιστο πληθυσμιακό όριο της πόλης οι 40.000» ο ιστοριογράφος της «ιστορικής συνάντησης» του Αρμενιστή απέδωσε μια ολόκληρη παράγραφο του κειμένου της ΟΟΘΑ, που ήδη με τηλεγραφικό τρόπο έκφραζε την οικολογική αρχή του «αρίστου μενέθους».

Η παράγραφος έχει ως εξής: «ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΜΕΓΙΣΤΑ. Να προσδιοριστούν τα πληθυσμιακά μέγιστα μιας μονάδας Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι μεγάλοι δήμοι να «σπάσουν» σε μικρότερα κομμάτια, έτσι ώστε ο έλεγχος της Δημοτικής Αρχής να είναι πιο προσιτός και οικείος για τον πολίτη. Ενδεικτικό ανώτατο μέγεθος μιας μονάδας Τ.Α. θα μπορούσε να είναι οι 40.000 κάτοικοι».

Στη συνέχεια και με την αόριστη διατύπωση της «οικονομικής αυτοδυναμίας» ο ιστοριογράφος μας «έβαψε» την πρόταση της ΟΟΘΑ για τη θεσμοθέτηση του δικαιώματος της Τ.Α. να δημιουργεί οικονομικούς πόρους για τις ανάγκες της, αντί να εκλιπαρεί για το σκοπό αυτό την Κρατική εξουσία.

Τρίτο, τόλμησε να χλευάσει την τοποθέτηση υπέρ της λαϊκής πρωτοβουλίας και του δημοψηφίσματος σε τοπικό επίπεδο, που αποτελεί μια τεράστια Δημοκρατική κατάκτηση προς την κατεύθυνση της χειραφέτησης της κοινωνίας των πολιτών από τον κρατικό συγκεντρωτισμό.

Τέταρτο, κακοποίησε την άποψη της ΟΟΘΑ σχετικά με τους Νομάρχες και τη συνοχή των αποφάσεων των περιφερειακών οργάνων, που εκφράζεται και πάλι τηλεγραφικά από μια μικρή παράγραφο: «ΝΟΜΑΡΧΕΣ. Να καταργηθεί ο αντιδημοκρατικός θεσμός των Νομαρχών, που νοθεύει την Τ.Α. και υποτάσσει τα εκλεγμένα όργανα του λαού στους μισθωτούς υπαλλήλους του εκάστοτε κυβερνητικού κόμματος. Η συνοχή της κοινωνικής **διαπεριφερειακής** πολιτικής να εξασφαλίζεται με το σχηματισμό δευτεροβάθμιων μονάδων Τ.Α. που να αποτελούνται από δύο ή περισσότερες μονάδες Τ.Α. ομοσπονδιακής μορφής, και να εφαρμόζονται σ' αυτή την περίπτωση (στη μείζονα περιφέρεια) οι κανόνες του Δημοψηφίσματος 5% για την ακύρωση πιθανών ανεπιθύμητων αποφάσεων των διαπεριφερειακών οργάνων».

Η άποψη αυτή αποδίδονταν από τον ιστοριογράφο μόνο με την έκφραση «Συνοχή της διαπεριφερειακής πολιτικής»!

για την αλουμίνη (συνέχεια)

Το μέλλον λοιπόν, ενός από τους μέτρια αναπτυγμένους νομούς της χώρας, θα είναι η απόλυτη υπανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα παραπάνω η μονάδα τελικά ΔΕΝ είναι συμπληρωματική με τη δομή της τοπικής οικονομίας, ενώ κάποια έργα βελτίωσης των μεταφορών, άρδευσης του ελαιώνα της Άμφισσας ήπιας εκμετάλλευσης των δασών για ξυλεία, τουρισμό, η βελτίωση των όρων τουριστικής ανάπτυξης και η προστασία χώρων, οικισμών, μνημείων, οι μικρές μεταπολιτικές μονάδες κ.ά. που προβλέπονται από το πενταετές και είναι συμπληρωματικά με την υπάρχουσα πραγματικότητα, έχουν μείνει κατά μέρος.

Στον τομέα της εξοικονόμησης συνυπαλλήματος η κυβερνητική υπολογίζει σε οφέλη 130 εκατομ. το χρόνο (απ' όπου πρέπει να αφαιρεθούν δάνεια, ζημιές από μη πλήρη διάθεση προϊόντος, κ.ά.) γις να βελτιώσει την κατάσταση στο ισοζύγιο πληρωμών. Όμως ακόμη κι αν **προσωρινά** επιτύχει αυτό της το στόχο, ποιά η ευρύτερη και μακρόχρονη θετική συμβολή της επένδυσης; Δεν πρόκειται βέβαια να δημιουργηθούν άλλες βιομηχανίες ή βιοτεχνίες στη χώρα για την επεξεργασία του προϊόντος της, αφού αυτό προορίζεται κατευθείαν για εξαγωγή. Ούτε πρόκειται να είμαστε σε ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση σε 30 χρόνια, αν δεν παράγουμε ούτε βωξίτη, ούτε αλουμίνη, ούτε αλουμίνιο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ...

Μια πολιτική ήπιας εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, κάθαρσης του κυκλώματος των ιδιωτικών εταιριών που λυμαίνονται τα κοιτάσματα βωξίτη **σταμάτημα της εξαγωγής ακατέργαστου βωξίτη** (η Ελληνο-Σοβιετική συμ-

Η διαστρέβλωση αφενός και η αποσιώπηση αφετέρου άλλων στοιχείων της ανάλυσης της ΟΟΘΑ σχετικά με τις Δημοτικές εκλογές του 1986 αποτελεί μια πράξη λυπηρή αλλά ταυτόχρονα και αφυπνιστική. Ας το πάρουμε απόφαση, το μάθημα της εναλλακτικής ταχλόφουσας δεν είναι εγγύηση για την αποφυγή παραβιάσεων ακόμη και της πιο στοιχειώδους Δημοκρατικής συμπεριφοράς....

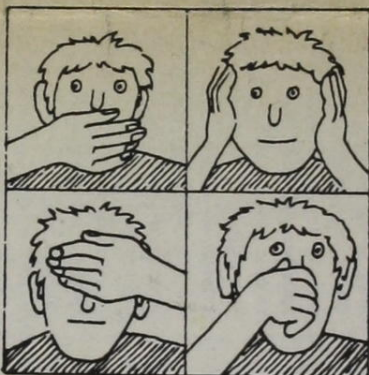
Γιάννης Σχίζας

Σύντομη απάντηση

Μη θέλοντας να κάνω κατάχρηση του χώρου της «Οικολογικής Εφημερίδας» προσπαθώ να απαντήσω χωρίς φλυαρίες σε επιστολή του προηγούμενου (αρ. 18) τεύχους, πιστεύοντας ταυτόχρονα ότι αυτός ο «διάλογος» δεν θάπρεπε ν' αρχίσει καθόλου. Η επιστολή, που υπογράφεται από τη «Διευθύνουσα Επιτροπή της Φυσιολατρικής Αντι-Κυνηγετικής Πρωτοβουλίας» (6 ονόματα), επιτίθεται κυρίως κατά ορισμένων οικολογικών ομάδων, αλλά υπάρχουν και μερικές «ξακάρφωτες σπόντες» κατά του περιοδικού Νέα Οικολογία. Δηλώνω λοιπόν, ότι η Νέα Οικολογία δεν αντιπαρατίθεται κανένα, διότι δεν έχει εκ των πρωτέρων ούτε δυσμενή ούτε ευνοϊκή στάση απέναντι στις διάφορες οικολογικές ομάδες, αλλά προσπαθεί να τις αντιμετωπίζει όλες ισότιμα. Αναφέρει, στο μέτρο του δυνατού, τις ανακοινώσεις και δραστηριότητές τους, δίνοντας έμφαση σε όσες θεωρεί ότι συνεισφέρουν ουσιαστικά στην αντικειμενική ενημέρωση και στον οικολογικό προβληματισμό των αναγνώστών της. Όσο για τη δήθεν πλαστογραφία του άρθρου για τον Όλυμπο, πληροφορώ τους επιστολογράφους ότι η Νέα Οικολογία δημοσιεύει όλα τα αξιόλογα άρθρα που στέλνουν οι αναγνώστες της, χωρίς να κάνει αστυνομική έρευνα για την προέλευσή τους. Εξάλλου στο συγκεκριμένο άρθρο αναφέρεται σαφώς η «Ομάδα Προστασίας Ορεινής Φύσης» κι αν η αναφορά αυτή δεν έφτανε, θα ήταν υπερπαραγωγή μια επιστολή στο περιοδικό για την αποκατάσταση της αλήθειας και των θιγόμενων. Η «καταγγελία», με τον τρόπο και το ύφος που γίνεται, μαρτυρά δυστυχώς κακοπιστία και μοχθηρή διάθεση.

Τέλος, υπάρχει και μια προσωπική επίθεση εναντίον μου, τελείως άσχετη με το περιεχόμενο της υπόλοιπης επιστολής, αλλά όχι και με το αναίδες ύφος της. Επειδή, η συμπεριφορά μου στο γενικότερο οικολογικό χώρο δεν έχει δώσει νομίζω τέτοια δικαιώματα, θέλω να πιστεύω ότι η αναίτια εχθρότητα έρχεται από ένα μόνο συγκεκριμένο πρόσωπο, που πασχίζει ν' αυτοπροβληθεί και να επιβεβαιωθεί χρησιμοποιώντας κάθε μέσο. Ελπίζω λοιπόν, ότι τα υπόλοιπα μέλη της Φυσιολατρικής Αντι-Κυνηγετικής Πρωτοβουλίας καθώς και της Ομάδας Προστασίας Ορεινής Φύσης, τις οποίες και εκτιμώ, δεν αναγνωρίζουν τον εαυτό τους σ' αυτό τον άθλιο «διάλογο» κι ότι στο μέλλον θα προσέχουν περισσότερο που βάζουν την υπογραφή τους.

Κίμων Χατζημήτρος
Φυσικός - Οικολόγος

φωνία προβλέπει διατήρηση των εξαγωγών βωξίτη στις ανατολικές χώρες, από τις οποίες κυρίως ήδη απορροφάται), και διαμόρφωση εθνικής πολιτικής σε όλο το κύκλωμα του αλουμινίου είναι σήμερα αναγκαία και επείγουσα.

Μια τέτοια πολιτική πρέπει να περιλαμβάνει και την **ανακύκλωση του αλουμινίου**, που στην Ελλάδα πετιέται όσο σε καμιά άλλη Ευρωπαϊκή χώρα: υλικά συσκευασίας μιας χρήσης, εκατομμύρια αλουμινένια κουτιά μπίρας και κόκα-κόλας πετιούνται καθημερινά σαν άχρηστα.

Και βέβαια πρέπει το Ελληνικό Δημόσιο **αν τολμά**, να θέσει υπό τον έλεγχό του την παραγωγή αλουμινίου ΠΕΣΙΝΕ με τα ιδιωτικά της μεταλλεία και τα προνόμιά της. Το ότι το 28% των μετοχών της ανήκει στην ΕΤΒΑ, δεν σημαίνει στο παραμικρό, ότι η χώρα δεν βρίσκεται κάτω από το συνεχή εκβιασμό των μονοπωλιακών τρασυ παραγωγής αλουμινίου και των εργοστασίων που αγοράζουν Ελληνικό βωξίτη στο εξωτερικό.

Στη Γαλλία η ΠΕΣΙΝΕ εθνικοποιήθηκε. Εδώ το σωματείο εργαζόμενων έθεσε καθαρά το ζήτημα, μετά τον πρόσφατο εκβιασμό της εταιρίας ότι «θα κλείσει» αν δεν διατηρηθεί χαμηλή η τιμή του ρεύματος. Και βέβαια ο εκβιασμός σχετίζεται και με την υπό δημιουργία μονάδα αλουμίνης, με την οποία η ΠΕΣΙΝΕ αισθάνθηκε ότι θα βρεθεί σε ανταγωνισμό.

Συμφέροντα λοιπόν του πολυεθνικού κεφάλαιου απειλούν και πάλι έναν από τους ζωτικούς φυσικούς πόρους της χώρας μας. Η κυβέρνηση αντί να σταθμίσει **συνολικά** το πρόβλημα, σκέφτηκε το βραχυπρόθεσμα οφέλη και προτίμησε να θυσιάσει τους κατοίκους μιας κοινότητας και τελικά τα συμφέροντα ενός νομού.

Θα σταθούμε αντίθετοι με τις επιλογές της.

Σπύρος Ψύχας

Καζαμίας (συνέχεια)

ΤΟΞΟΘΗΣ 23/11-21/12

Για το 1986 ανοίγονται για σας πλατείς ορίζοντες από το χώρο των Νέων Δεξιών Φιλοσόφων μέχρι την Επαναστατική Οργάνωση 32 Νοέμβρη. Με θαυμαστή ευθυκρισία θα προσδιορίσετε την ένταξή σας που κατά πάσα πιθανότητα θα γίνει στους ανένταχτους. Κατά βάση είστε Καστοριαδικοί και εχθροί του Ντετερμινισμού, γι' αυτό και θα ακολουθείτε ομάδες φιλοσοφούντων που κρεμούν σκουλαρίκι στο αριστερό αυτί. Όσοι Τοξότες είστε πανκ, η νέα βαφή μαλλιών Extremisal θα εκφράζει τη βαθιά κοσμαντίληψη και αμφισβήτησή σας περισσότερο από κάθε τι άλλο. Οι Τοξότες που σχετίζονται με την οργάνωση Αντικρατική πάλη, θα κάνουν τη συναρπαστική ιδεολογικοπολιτική ανακάλυψη της ζωής τους με την εφεύρεση μιας νέας ωρολογιακής βόμβας. Οι Νεο-Δεξιοί Τοξότες θα τελέσουν τρισάγιο στον τάφο του αδικώς σφαγιασθέντος υπό των Άγγλων Εαμο-Κομμουνιστο-συμμοριτών Adam Smith, ενώ οι Τοξότες των σωμάτων Ασφαλείας και οι τιμές των διαρκών καταναλωτικών αγαθών θα εκτοξεύουν δρακρυγόνα και θα εκτοξεύονται στα ύψη - αντιστοιχώς...

Τυχερό σας όνειρο: η άνοδος στην εξουσία του Φρουδικού κόμματος.
Τυχερό σας σαλάμι: Τύπου Μηλογιαννάκη.

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ 22/12-20/1

Γαμώ το Αιγοκέρατό σας το τράγιο. Είμαστε Εναλλακτικοί, όποια υπόσχεση θέλουμε την παραβιάζουμε, άμα γουστάρουμε δεν σας βάζουμε στον καζαμία και αγνοούμε το ζώδιό σας....

ΥΔΡΟΧΟΟΣ 21/1-19/2

Θα μεταβληθείτε σε νεροκουβαλιές της αντιδράσης χτυπώντας δήθεν τον Κρατισμό, Παραγωγικισμό και αναπτυξιακό «Ορθολογισμό» της Αριστεράς. Όσοι πάντως μείνετε πιστοί στις παραδόσεις του προοδευτικού μας Κινήματος

θα περάσετε έναν αζέχαστο χειμώνα με μπριζόλες μοσχारीσιες και Αντάρτικα τραγούδια στην ταβέρνα «ο Μπολαεβίκος». Οι κυνηγοί Υδροχόοι έχουν πιθανότητα για ένα κυνηγετικό, σαφάρι στη Βουλγαρία όπου θα ζήσουν τη γοητεία της περιπέτειας μέσα σ' ένα πλήρως air conditioned πούλμαν για κυνηγούς και ειδικές τιμές για μπεκάτσες, ελάφια και κάπρους. Εθνοκάρτες και Εμποροκάρτες γίνονται δεκτές. Οι Υδροχόοι που ενδιαφέρονται να θέσουν υποψηφιότητα σαν Οικολόγοι σε προσεχείς εκλογικές αναμετρήσεις ας προσέχουν τον ανταγωνισμό και το μαλλιοτράβηγμα υποψηφίων στους οποίους ήδη περιλαμβάνονται ο Πρωτοπρεσβύτερος Κουταλάκης, ο ποδοσφαιριστής Χουάν-Ραμόν Καρότσα, ο τραγουδιστής Παπάριος και ο Πολιτευτής κ. Ακούρευτος. Ακόμα θα πρέπει να προσέχουν τα οξείδια του αζώτου και του άνθρακα, το διοξείδιο του θείου, τις φορμαλδεΐδες και άλλες 15.000 ενώσεις της οργανικής χημείας που είναι επικίνδυνες για την υγεία τους.

Τυχερή σας λέξη: το «Βασικά».

Τυχερός σας επίλογος: Η ουσία είναι ότι δεν γίνεται τίποτε.

Τυχερός σας ρυπαντής: Κανένας.

ΙΧΘΥΕΣ 20/2-20/3

Οι Ιχθύες αλλά και όσοι τηρούν σιγή ιχθύος μπροστά στις δραστηριότητες της εξουσίας, προβλέπεται να πάνε καλά το 1986. Επειδή όμως ο άνθρωπος δεν μπορεί να τη βγάλει μόνο με ψωμί, οι ιχθύες και οι ιχθυοειδείς θα στε-

ρηθούν την αγάπη ή έστω τη δυνατότητα να ζουν το μίσος. Κλεισμένοι λοιπόν, στο συγκινησιακό στεγανό ή κενό τους, μέσα ή μετά το 1986, οι Ιχθύες είναι καταδικασμένοι να ψαρεύονται και να τρώγονται εκεί που νομίζουν ότι τρώνε....